

politički **ZATVORENIK**

GODINA XVII. - SVIBANJ 2007. CIJENA 15 KN

BROJ

182

**"Zapadni Balkan" pred Ustavnim sudom
Kardinal Bozanić u Bleiburgu
Komemoracija u Kiseljaku
Dan političkih uznika u Sigetu
Dokumenti, sjećanja, svjedočenja**

ANTIFAŠISTI I ANTIKOMUNISTI

Ideal za koji smo robijali, bila je slobodna i demokratska Hrvatska, i samim tim bili smo protiv bilo kojega totalitarnog jednoumlja, neslobode, protiv kontrole medija, protiv bilo kakve rasne i klasne diskriminacije građana u državi, koju smo u mislima priželjkivali, a u zbilji nastojali ostvariti.

U modernoj Europi fašizma nema već više od 60 godina, a komunizam se urušio prije petnaestak godina, dakle nema objektivnog razloga, da bilo tko u javnosti nastupa s pozicije nekakvog antifašizma odnosno antikomunizma, pošto bi pripadnici takvih pokreta imali protutežu u potpuno izmišljenim neprijateljima, utvarama. I dok se antikomunizam gotovo potpuno ugasio, antifašizam je i dalje na dnevnom redu osobito na našim prostorima, gdje pripadnici te sekte neprekidno izmišljaju opasnosti od nečega što je mrtvo već više od pola stoljeća.

Zašto je to tako i zašto se obrušavaju na našu udrugu?

Objašnjenje je veoma prozaično. Organizirani «antifašisti» u Hrvatskoj de facto su ostatak ortodoksnih komunista s ovih naših prostora. Protiv nas nastupaju, jer su nas u vrijeme komunističkog režima hapsili, optuživali i terorizirali u zatvorima i kaznionicama. Nas mrze, jer postavljamo pitanje odgovornosti za tisuće pobijenih Hrvata nakon završetka II. svjetskog rata, po stratištima Bleiburga, Maribora, Macelja i stotinama drugih grobišta razasutih na prostoru bivše Jugoslavije.

I «naši antifašisti» odbacuju uspoređivanje nacističkog i komunističkog režima, jer je komunizam kao ideologija i poredak imao navodno dobre namjere, za razliku od nacizma. Postavlja se pitanje, treba li ta dva totalitarna režima prosudjivati na temelju namjera ili «prema rezultatima rada». Naime, komunizam je posao u smrt dvostruko više ljudi od nacizma, no i dalje prevladava mišljenje kako je nacizam bio gori od komunizma. Činiti loše u ime dobra, nije bolje no činiti loše u ime zla. Komunizam i nacizam zaveli su mase svojim idealima, čije ostvarenje je podrazumijevalo likvidaciju jednog dijela čovječanstva po dva različita kriterija: jedni u ime rase, drugi u ime klase.

Mjesec svibanj, lipanj 1945. godine svakako je vrijeme najvećeg stradanja hrvatskog naroda u njegovoj povijesti, koje ima razmjere genocida. S lica zemlje nestalo je stotinjak tisuća ljudi, pobijeni su - saznali smo upravo ovih dana temeljem zapovijedi koju je Tito naslovio svim partijskim komitetima i komesarima vojnih jedinica u ožujku 1945. godine: **«Ovih dana pružit će se prilika da Komunistička partija Jugoslavije preuzme vlast na teritoriju cijele države. Ta prilika trajat će samo nekoliko dana, a možda i samo nekoliko sati, i ako u to vrijeme ne likvidiramo sve naše neprijatelje, ta će se prilika zauvijek izgubiti.»**

Ne tuđinac, već sin vlastitog naroda. Ono što je Staljin učinio Poljacima, Tatarima, Kozacima, Čečenima, no iznad svega Rusima, to je Tito učinio Hrvatima. Samo, ime Josipa Visarionovića ne nose ulice i trgovi ruskih gradova, a najljepši trg našega glavnog grada još uvijek ima naziv Trg Josipa Broza i to je naša sramota.

*Alfred OBRANIĆ,
predsjednik Hrvatskog društva
političkih zatvorenika*

politički
ZATVORENIK
GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA

PREDsjEDNIK DRUŠTVA
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Višnja Sever, Andrija Vučemil,
Ljubomir Brdar, Zorka Zane,
Jure Knezović

UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: **Europa** 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kod Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: **416446-7101** S.W.I.F.T.
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uredjuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i pretplatom tel.: 01/48 72 433
radnim danom od 11-13 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crne bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo: 700,00 kn

www.hdpz.htnet.hr

ESTONSKI POUČAK

Kao što je poznato, najveće zlo koje tiranije donose, ne sastoji se u samome nasilju i neslobodi, nego u trajnim posljedicama koje takvo stanje ostavlja u duši pojedinca i kolektivnoj svijesti nacije. Zato je, kako je točno primijetio I. Oršanić, oslobođenje jedno, a sloboda nešto sasvim drugo. Oslobođenjem odnosno zbacivanjem vidljivih, fizičkih okova tek se stvaraju pretpostavke za mentalni raskid s totalitarnim duhom, za potpuno i konačno ostvarivanje slobode.

Mnogi narodi koji su desetljećima stenjali pod komunističkom tiranijom doživjeli su krajem osamdesetih i početkom devedesetih trenutak oslobođenja. No pitanje je, je li ijedan stekao slobodu: jedni su samo promijenili gospodara, a svi još trpe teške posljedice tiranije.

O tome zorno svjedoči incident koji se zbio krajem travnja u Tallinnu, glavnom gradu Estonije. Nakon što su estonske vlasti uklonile spomenik «sovjetskom vojniku oslobođitelju», ruska manjina – kolonizirana u sovjetskom razdoblju – započela je demonstracije u kojima je jedna osoba smrtno stradala, 43 su ranjene. Uhićeno je tristotinjak prosvjednika, a grad je izgledao kao da se na njegovim ulicama vodi rat: stotine automobila, trgovina i zgrada je razbijeno, uništeno i spaljeno.

Prosvjednici u Sankt Peterburgu urnebesnim su odobravanjem popratili pozive russkih huškača, da se Estonija bombardira i sravni sa zemljom.

Izrazi zabrinutosti i prosvjeda stižu i iz susjednih prijestolnica, Vilniusa i Rige, u kojima se – posve razumljivo – shvaća estonska pozicija i podupire stajalište estonske vlade. I tamo se još uvijek raspravlja o lustraciji i uklanjanju sovjetske, komunističke baštine u nacionalnom životu, a otpor novopečenih «demokrata» snažan je i žestok.

Uklanjanje dvometarske brončane statue vojnika Crvene armije sa središnjega trga u Tallinnu, ruske su vlasti nazvale uvredom za antifašističke borce i antifašizam općenito, te nasrtajem na «europske vrijednosti». Francuski komunistički list *L'Humanité* čitav je događaj nazvao «novim revizionističkim incidentom», ističući kako je spomenik sovjetskom vojniku zapravo spomenik slobodi.

Teško je zamisliti veći cinizam.

Crvena je armija umarširala u Estoniju (kao i u druge baltičke države), na temelju sporazuma Ribbentrop – Molotov, kojim su predstavnici dviju mračnih ideologija i dva totalitarna režima dogovorili podjelu Staroga svijeta. Riječ je o tipičnome imperijalističkom pohodu, koji nema nikakve veze s «fašizmom» ni «antifašizmom». Nazivati pokušaj estonske vlade napadajem na «europske vrijednosti» znači zapravo europskom vrijednošću proglašiti nacionalsocijalističko-boljševičku pogodbu odnosno pravo jačega da svijet kroji po vlastitoj volji.

Spomenik sovjetskom vojniku, prema tome, nije spomenik slobodi, nego spomenik okupaciji.

U biti, Estonci samo pokazuju, kako se ophoditi sa simbolima okupacije: treba ih ukloniti s počasnih mjesta, prokazati kao okupatorske i – ne uništititi, nego pohraniti u muzeje. Da mladi naraštaji nikad ne bi smetnuli s uma, kako ništa nije teže od života bez slobode. Samo prividno se, dakle, radi o pitanju koje se tiče prošlosti: o rješenju tog pitanja ovisi i sadašnjost i budućnost. Suvremeni *ikonoborci* to dobro znaju: borbom za simbole svoje vladavine, oni žele sačuvati plodove te vladavine.

U Hrvatskoj prijepore oko ovih pitanja ne treba očekivati. Kao što su nam nedavno poručili predsjednici države, sabora i vlade, kod nas su sva pitanja riješena: nama su slobodu i državnost donijeli Josip Broz, Koča Popović, Aleksandar Ranković, Petar Drapšin, Kosta Nađ i njima slični. Tko nam je kriv, što nismo shvatili da se najslobodnije osjećamo u jamama i bunarima, svezani žicom i bez prava na spomen i spomenik...

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

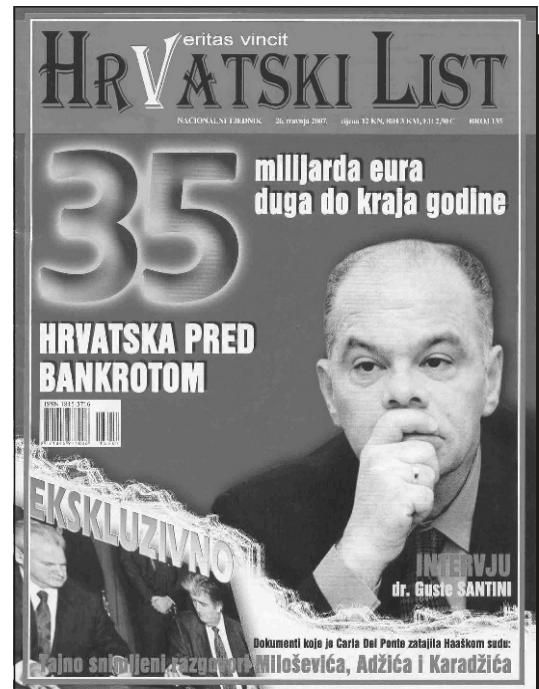
ŠTO ZAPRAVO ZNAČI ORKESTRIRANA NARICALJKA NAD ODROM DRUGA IVICE RAČANA?	4
<i>Tomislav JONJIĆ</i>	
«ZAPADNI BALKAN» PRED USTAVNIM SUDOM!	6
DAN POLITIČKIH UZNICKA U SIGETU	12
<i>Alfred OBRANIĆ</i>	
SIGETSKA BITKA 1566.....	13
<i>Dr. sc. Andelko MIJATOVIĆ</i>	
SVEVREMENSKE POUKE SIGETSKE BITKE	17
<i>Prof. dr. Vjekoslav Božo JARAK</i>	
PRIGODOM TRIDESETOG TRAVNJA	19
<i>Bruno ZORIĆ</i>	
PROPOVIJED ZAGREBAČKOGLA NADBISKUPA, KARDINALA JOSIPA BOZANIĆA	20
POKUŠAJI MISTIFICIRANJA ODGOVORNOSTI ZA BLEIBURŠKI ZLOČIN	25
<i>Tomislav JONJIĆ</i>	
KISELJAK – CRVENA STIJENA 12. SVIBNJA 2007.....	29
<i>Alfred OBRANIĆ</i>	
BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC I HRVATSKA DRŽAVA (XXXVII.) ..	30
<i>Ivan GABELICA</i>	
O GENERALU STIMAKOVIĆU I SUĐENJU HRVATSKIM ČASNICIMA NAKON DRUGOGA SVJETSKOG RATA ..	36
<i>N. L.</i>	
POPIS UBIJENIH SVEĆENIKA I BOGOSLOVA U ZADARSKOJ NADBISKUPIJII 1941.-1945.	38
<i>prof. Bruno ZORIĆ</i>	
KAKO SAM DAN DRŽAVNOSTI 1990. DOČEKAO U ZATVORU ..	39
<i>Ivo TUBANOVIĆ</i>	
PRIČA JEDNOG DRAGOVOLJCA (III.)	41
<i>Dr. Marijan ČUVALO</i>	
IN THIS ISSUE.....	47
IN DIESEM HEFT	48

EUROPSKI STANDARDI, A NE EUROPSKA UNIJA!

Da su nam – kao što godinama govorimo – nužni europski standardi, a da o pristupu Europskoj uniji treba razgovarati samo onda ako se *izračuna* da se to hrvatskoj *isplati*, malo tko je u posljednje vrijeme tako jasno potvrdio kao poznati hrvatski ekonomski analitičar **dr. Goste Santini**. On je u razgovoru za zadarski *Hrvatski list* (br. 135 od 26. travnja 2007., str. 16.-21.), naslovljenom «*Hrvatska je dramatično zadužena zemlja*» izjavio: «*Hrvatska, na žalost, nije izabrala svoj autonomni put, kao što je izabrala Slovenija, da kao subjekt uđe u integracije. Mi mislimo da ćemo, kad uđemo, netko drugi preuzeti naše probleme, što je besmislena iluzija. U ekonomskom smislu, s obzirom na naše komparativne prednosti, mogla bi se dobro graditi teza da Hrvatskoj Europska unija uopće nije potrebna. Međutim, nama je jednostavno, s obzirom na to kakvi jesmo, nužno da uđemo u EU, jer mi smo toliko interesno umreženi da nismo u stanju donijeti zakone koji bi bili u korist hrvatske države, a*

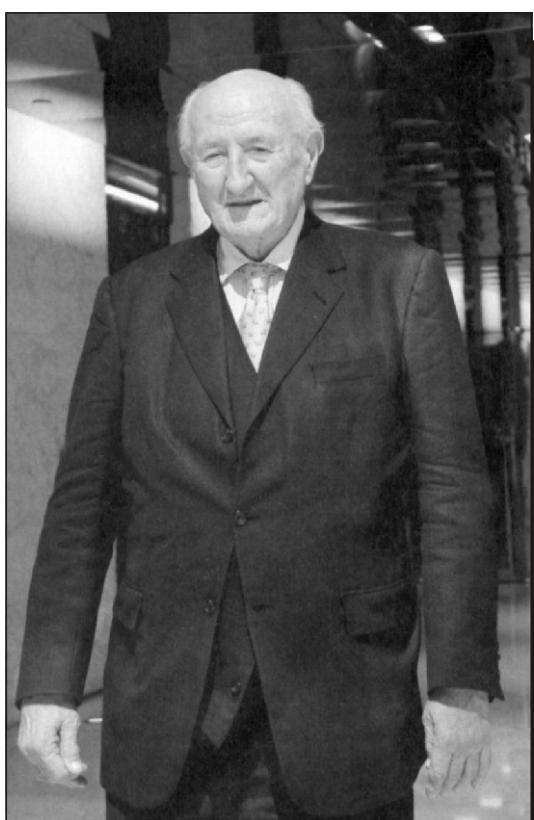
da pri tome ne respektiramo interesne skupine....»

Ključni problem, dakle, Santini vidi u korumpiranosti hrvatskog društva i nedostatku pravne države, pa smatra kako se tim zločudnim bolestima može doskočiti samo pod stranom paskom. Ako imamo na umu, da je izvorno hrvatska uprava izgrađivana u austrougarskome duhu, neminovno ćemo doći do zaključka da je iskvarena u jugoslavenskom, osobito komunističkom razdoblju. Komunizam je i u drugim narodima, ne samo u hrvatskome, rastoci tradicionalne vrijednosti i vrline. No, čak i kad bismo smetnuli s uma Santinijevu napomenu, da bismo – s obzirom na naše komparativne prednosti – možda i bolje prošli ostajući izvan EU, neprihvatljiv je stav, da samo strani žandar može stati na rep našim sklonostima kriminalu. Zar je moguće, da sâm hrvatski narod nije u stanju iznjedriti političare, koji će djelovati u in-

teresu tog naroda i njegove države?!? Pa, slijedom toga, ni o Europskoj uniji ne će govoriti kao o svetoj kravi. (L. T.)

TEŠKO CRKVI, KAD JE KRSTO KUDI!

Odvazio se **Chris Cviic** (kako se u Britaniji zove **Krsto Cvijić**), po tko zna koji put podijeliti Hrvatskoj nekoliko lekcija. Pa u razgovoru s ljepolikom **Ines Sabalić**, poznatijom po svojoj ljubavi za nikad prežaljenom Jugoslavijom, negoli po novinarskim vrlinama, navalio hvaliti – **Sanadera**. Hrvatski je premijer, kaže on, usporediv s **Tonyjem Blairom**. Bit će da je premjeru ta pohvala godila.

Ima, pak, i onih koji ne bi voljeli da ih hvali Krsto Cvijić, jer bi se odmah upitali, što s njima nije u redu.

A da bude jasnije, zašto i zbog čega Krsto Ivu hvali, napomenimo i to, da je u istom razgovoru ovaj britanski novinar izjavio: «...Vjeran sam katolik i član Crkve koja je toliko dobra napravila u Hrvatskoj. Očuvala je slobodu riječi, očuvala je dobar hrvatski jezik, ali sada je zakazala. baš kao i u

Poljskoj. Crkva u Hrvatskoj brani nešto što ne treba braniti, recimo hrvatsku nezavisnost. Pa sad imamo državu da to radi, to nikako nije zadaća biskupa; to će bolje od njih obaviti država....».

U čemu je težište Cvijićeve ocjene: da hrvatsku državnu neovisnost uopće ne treba braniti (nego se treba integrirati u «Zapadni Balkan», a onda i eventualno u Europsku uniju), ili da Crkvu treba potjerati u sakristiju, jer ona u političkim pitanjima ne treba imati prava glasa, budući da će to najbolje učiniti Sanaderova vlasta. Koja je toliko po ukusu Londona, da bi to Hrvate trebalo zabrinuti.

Jer, otamo se u posljednjih stoljeća i pol hvalilo samo **Aleksandra Karadordjevića** i **Josipa Broza**. A londonske kritike Crkve u Hrvata pokazuju, da naše negodovanje i naša nestrpljivost, kojom Crkvi štošta predbacimo, očito često nije na mjestu. Zato, hvala Krsti što nam ovim pokaza, da možda i nismo u pravu. (L. T.)

ZVONKO BUŠIĆ I LUIS POSADA CARILLES: ZAŠTO SU NEKI JEDNAKINI OD DRUGIH?

Krajem travnja iz američkog je pritvora pušten kubanski protukastrovski emigrant i bivši operativac CIA-e, **Luis Posada Carriles**, povezan s postavljanjem bombe u kubanski zrakoplov 6. listopada 1976., uslijed čega je poginulo 73 ljudi. Posada je 1985. pobegao iz venezuelanskog zatvora, a uhićen je 2005. zbog ilegalnog ulaska u SAD.

Njegovo puštanje iz pritvora dovelo je do pogoršanja odnosa između SAD na jednoj, i Kube odnosno Venezuela na drugoj strani. Predsjednik **Chavez** oštro je osudio postupak američkih vlasti i zatražio da se «*tog terorista i ubojicu izruči Venezueli*». Kubanci su još žešći. Podsećajući na to, da je Posada sudjelovao u neuspjeloj invaziji u Zaljevu svina 1961., da je u dugom razdoblju bio agent CIA-e te je naročito sudjelovao u isporukama oružja u Nikaragvu i u po-

kušajima atentata na **Fidela Castra**, kao i u brojnim podmetanjima eksplozija u havanskim hotelima 1997., jednostavno ga nazivaju «američkim Bin Ladenom».

Unatoč silnoj paradi pod nazivom «rat protiv terorizma», američke se vlasti na te optužbe i zahtjeve jednostavno ne obaziru. Nekoliko desetaka mrtvih, pa što!?

U međuvremenu **Zvonko Bušić** – iza čije je akcije samo jedna i nesporno nehotična žrtva – izdržava tridesetprvu godinu robije.

Može li nam netko objasniti, u čemu se sastoji pouka ove usporedbe?

Zašto je jedna američka žrtva vrjednija od 73 neameričke? Zašto američki agent s dugom poviješću nasilnih čina iza sebe, ima više prava od jednoga hrvatskog borca na slobodu? Bi li, poučena ovim slučajem, službena Hrvatska imala kazati koju riječ na tu temu? Ili ne kanimo kvariti dojam o našoj «kooperativnosti»? (T. J.)

NOVI NAPADAJI «POLITIČKE MUDROSTI»

Prvih je dana svibnja niz hrvatskih političara pretrpjelo nove, teške oblike napadaja «političke mudrosti». Predsjednik Republike **Stipe Mesić** počastio nas je novim prilozima za vlastitu intelektualnu biografiju, objašnjavajući nam kako smo više od šezdeset godina u grdu zabludi, jer da su današnju suverenu i neovisnu Hrvatsku – protivno od onoga što smo vidjeli i doživjeli u Boričevcu, Španovici, na Širokome Brijegu i na Daksi, u Bleiburgu i nakon Bleiburga – stvorili partizani, i to kako Hrvati, tako i Srbi (misli, valjda, na **Radu Bulata**, **Čedu Grbića**, **Milutina Baltića**, **Dušana Dragosavca** i **Stanka Stojčevića**).

Ista je boljetica opet zahvatila **Vladimira Šeksa Aleksandrova**: prisjetio se svojih ciriličnih zapisa i molbi, kao i svojih pohvala bratstvu i jedinstvu.

Od najdramatičnijeg oblika te bolesti boluje, izgleda, tzv. hrvatski predstavnik u bosanskohercegovačkome troglavom predsjedništvu, **Željko Komšić**. On je 4. svibnja hodočastio u Beograd, u «Kuću cvijeća», kako bi se poklonio «senima druge **Tita**». Bit će da teži tomu, da Hrvatima u BiH osigura položaj koji im je bio svojedobno osigurao Josip Broz: što u Čelovinu, što u Zeniku, a ostatak – na njemačke *bauštelle*.

Eto, što su Hrvati: imaju dvije države, četiri predsjednika i jednu bolest. Partizansku. Koju samodopadno nazivaju «političkom mudrošću». (L. P.)

PREDSEDNIK STJEPAN MESIĆ NA 63. OBLJETNICI 3. ZASJEDANJA ZAVNOH-a:

«Hrvatsku utemeljili partizani, Hrvati i Srbi

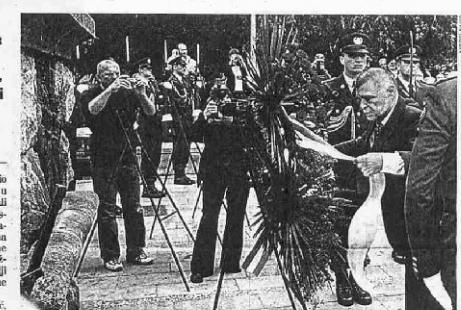
Povjesna zgrada
ZAVNOH-a srušena
je do temelja u Domovinskom ratu,
pa su lokalni celnici
pozvali na njezinu
obnovu do 2009.

Prete Mate Piškor

TOPUSKO - ZAVNOH je bio novi predsjednik Hrvatske i Vladislav Šeks predstavnik Hrvatske na saboru, jude u Topusku na međunarodnu u povodu obilježavanja 63. obljetnice 3. zasjedanja ZAVNOH-a u Topusku 8. 1. svibnja 1944. godine.

Svjetski je održana u sportskoj dvorani Ljetnikovac Topusko, jer je povjesna zgrada ZAVNOH-a srušena do temelja u Domovinskom ratu, a učestvovao i predsjednik NIKI Abramović i gradonačelnik Čakovečko-križevačka županija Marina Lovrić pozvali su državna člana da podnese izjednake zgrade ZAVNOH-a u Topusku kako bi se do 2009. godine obnovila 63. obljetnica povijesnog zasjedanja ZAVNOH-a.

Stvaranje slobode
Stjepan Mesić je neglošno da je povjesna zgrada svršila, imala određeni oblik državnosti, osim u vrijeme NDH - NDH je diskonstruirao hrvatske državnosti, a hrvatski antifašizam, hrvatski par-

Uzvratno obilježavanju povijesne ZAVNOH-a ne samo da bi se slavili vojni događaji, nego da bi se izrečle riječi zahvalne svima koji su pridonijeli stvaranju hrvatske slobode.

Svježenost su preustavljali predsjednica SABA dr Vesna Čuljapin Konstantinović, ministar unutarnjih poslova Ivica Kirin i sve predsjednici Vlade, hrvatski sabor i zastupnici predsjednika.

Predsjednik Željko Komšić, narodni heroj i vojskovođa ZAVNOH-a, i predsjednik i književnik Željko Horvat, koji je u Topusko došao u pratinji supruga Ricate.

Pobjednička košulja

Predsjednik Šeks pozvao je okupljujuće na posebnu pobjedničku košulju te Topusko. Komšić je učestvovao u svečanoj proglašenju konstitucije ZAVNOH-a i obilježavanju 63. obljetnice 3. zasjedanja ZAVNOH-a.

Nesreća u Praynji

Policijac sletio s ceste

Policajac koji je na motociklu prebjegao u predsjedničku kolonu te Topusko, Karlo Kraljević, oko 12.45 sati sletio je s ceste u mjestu Vojničica i zadržao tože ljeđnu ozljedu. Od glasnogovornika PU karičavajuće Tanja Petrić dozvane su i policijske snage, a učestvovao je i predsjednik Šeks. Istaknuo je kako

Post. list, br. 3203/2007 - 10.5.2007.

ŠTO ZAPRAVO ZNAČI ORKESTRIRANA NARICALJKA NAD ODROM DRUGA IVICE RAČANA?

Koliko sablažnjiva, toliko i ilustrativna bila je koncelebrirana tužaljka nad odrom druga Ivica Račana.

Kao da je vrijeme stalo. Plakali su i jadikovali za njim njegovi politički i stranački sljedbenici, sve su se novine zavile u crno (kao u doba kad je umro »drug

Piše:

Tomislav JONJIĆ

votvori Račanova uloga u slamanju Hrvatskog proljeća ili novinara koji nisu zaboravili da ih je Račan krajem osamdesetih marginalizirao zbog novovjeških «lijevih skretanja» (J. Lovrić).

Ta udružena žalopjka nad Račanom ne da se niti se smije objašnjavati onom poznatom antičkom sentencom, da se o mrtvima govori samo dobro.

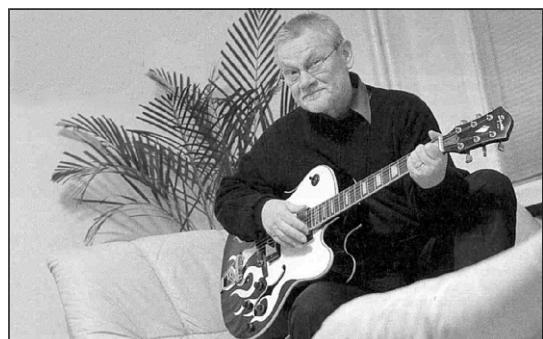
Javne osobe na tu povlasticu nemaju pravo. Političari koji su upravljali sudbinom nacije, nemaju pravo očekivati da će ih se nakon smrti častiti već samim time što više nisu među živima. Izabranji javno, političko djelovanje, izabrali su stalno (dakle, i posmrtno!) sučeljavanje s kritikama, neslaganjem i negiranjem. Tako je, na određeni način, zapravo bilo i u Račanovu slučaju. Ne treba se zavaravati, jer: nekadašnji njegovi protivnici ne slave Račana da bi njemu odali poštovanje, nego da bi i na taj način svjetu («međunarodnoj zajednici») demonstrirali svoju spremnost na reviziju vlastitih pogleda i pripravnost na posvemašnju poslušnost. Time, naime, što pokazuju da vole sve što gospodari cijene, pokazuju da su dorasli biti namjesnicima Hrvatske.

Drugim riječima, na Sanaderovu i Šeksovku kuknjavu za Račanom, u kojoj nije sadržan ni trunak kritike Račanove vladavine od 1972. do 1990., pa opet od 2000. do 2003., ne treba reagirati pitanjem, koje je koliko ogorčeno, toliko i retoričko: zašto njih dvojica, skupa sa svojim sljedbenicima, kolektivno ne prisupite Socijaldemokratskoj partiji Hrvatske (uostalom, Šeksova je dugogodišnja članarina – poput one kaplje iz Cesarićeva «Slapa» - ugrađena u nekretnine iz čijih prihoda ta stranka financira svoje

projekte, pa predsjednik Sabora ima alik-votni dio u svim postignućima Račanove stranke!). To je pitanje promašeno, jer ne postoji ni Račanova ni Sanaderova politika, niti postoje ideološke-političke razlike između SDP-a i HDZ-a: postoje politički amorfni poslušnici umotani u različite celofane, koje se po potrebi mijenjaju kako bi se ostvarili kratkoročni, taktički ciljevi (npr. nadzor nad tzv. desnicom i braniteljskim udrugama u razdoblju kad je potrebno povući jake, a potencijalno nepopularne poteze, poput izručenja generala, daljnje «detuđmanizacije» i pojačane zapadnobalkanske integracije).

Koncelebrirana tužaljka za Račanom u tom je smislu tužaljka nad suvremenom Hrvatskom. Način na koji se od Račana hoće stvoriti mit, ilustrira način na koji se demitologizira Hrvatska. Ako je Ivica Račan svijetli lik u hrvatskoj povijesti i putokaz budućim naraštajima, onda doista nema vrijednosne razlike između Hrvatske i Jugoslavije.

Jer, Račan je pretežan dio svoje poli-

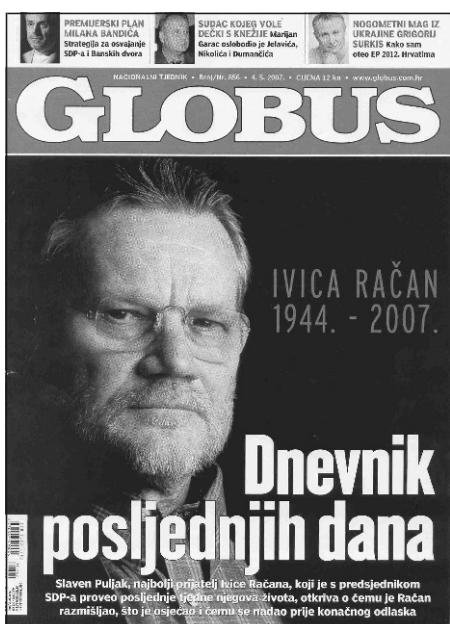
Šef Partije u ležernom izdanju

tičke karijere posvetio upravo borbi protiv Hrvatske i njezinih temeljnih interesa.

Danas mu se u zasluge pripisuje nekoliko navodno ključnih epizoda. Prvo, da nakon sloma Hrvatskog proljeća nije spadao u jastrebove ni zagovornike drastičnih mjera. Drugo, da je presudno utjecao na odluku, da «hrvatska delegacija» napusti XIV. kongres Saveza komunista Jugoslavije. Treće, da je odlučujuća bila njegova uloga u donošenju odluke o raspisivanju prvih višestračkih izbora, i četvrto, da je izbornom pobjedom 2000. demokratizirao Hrvatsku.

Nijedan od tih sudova ne može izdržati ozbiljniju kritiku.

Kaditi Račanu iz olovnih sedamdesetih godina s argumentom da bi netko drugi

Dirljiv oproštaj od predsjednika SDP-a

Tito» ili kad je «drug Vladimir Bakarić zaboravio disati), a dirljive riječi, pune hvale i priznanja, uputili su mu visoki predstavnik za zapadni dio Zapadnog Balkana, dr. Ivo Sanader, i njegov najblizi suradnik Vladimir Šeks, koji su Račana ne tako davno – u lovnu na glasove naivnih birača – na splitskoj rivi i na osječkome Starčevićevu trgu zapjenjeno zvali «malim Jovicom», a predsjednika Mesića «Stevanom». Svi su se suglasili s onom Mesićevom, da Račana više nema, ali da njegov duh živi. I poslije Račana – Račan!

Činilo se, da se u tuzi za Ivicom Račanom ujedinila čitava Hrvatska. Ako je bilo nekoliko disonantnih tonova, oni su dolazili iz redova političkih autsajdera (poput I. Z. Čička, koji je točno, ali tek uzgred primijetio kako se uljepšava i kri-

Mr Edo Rasberger, a Slovene, for instance, says it makes sense for each region to have its own separate oil products distribution to ensure its fair share; he runs Petrol, a company that does just that for Slovenia. But he points out that it makes no sense for each Republic to try to build its own refinery, as they are doing, when the country's existing refineries are working way below capacity. Mr Ivan Racan, a leading Croatian communist, complains of the economic nationalists in his republic who wanted to build an unneeded Zagreb-Split highway (in preference to a vital new Zagreb-Belgrade route) simply because it was within Croatian boundaries. He sees in the current climate of austerity a welcome chance to axe similar prestige follies.

Račan u Financial Timesu protiv nacionalističke ceste Zagreb-Split

Tito na naslovnoj stranici

bio radikalniji u obraćunu s hrvatskim nacionalizmom, znači prizivati asocijaciju na poznatu porugu znamenitoga srpskog satiričara **Radoja Domanovića**. Izrugujući se svojoj, onodobnoj Srbiji, u kojoj su se odličja dobivala za svakakve gluposti («*Jedan je čica odlikovan što je ostareo a nije umro*», drugi je «*odlikovan što je prvi primetio i konstatovao, da se reč knjiga vrlo interesantno počinje sa k, a završava sa a*»), Domanović piše kako je neka služavka odlikovana, jer je u bogatoj kući ukrala samo dio zlatnine i srebrnine, a mogla je ukraсти – sve. Istom se logikom može slaviti i Račana: u doba njegove vladavine proganjeno je samo nekoliko desetaka tisuća Hrvata, ubijeno je samo nekoliko hrvatskih političkih emigranata, samo je par stotina tisuća Hrvata otjerano na stranu (g)radilišta, obustavljen je samo gradnja auto-ceste između Zagreba i Splita, zabranjeno je samo nekoliko desetaka knjiga i novina te je zatvoreno samo nekoliko književnika. Drugi bi možda dali ubiti više, više bi hapsili, više progonili, palili i uništavali. I ako je to kriterij, onda Račan doista zasljužuje povalu. Nevolja samo u tome, što se primjenom te iste logike može hvaliti i **Hitlera** i **Staljinu**: možda bi **Gregor Strasser** i **Lavrentij Berija** bili još gori?!

Odluka o napuštanju XIV. partijskog kongresa nije bila nikakav izraz hrabrosti i odlučnosti, niti je dokaz probuđene Račanova (i kompartijske) nacionalne svesti. Tadašnje se komunističko vodstvo Hrvatske našlo u položaju očajnika. Njemu je prijetio klasični državni udar u

obliku «jogurt-revolucije», a s velikosrpskim nacionalizmom i **Miloševićevom** bjesomučnom hajkom nije bila moguća nagodba ni kompromis, jer takav kompromis, za kojim se čeznulo u «Kockici», Beograd nije htio. Napuštanje kongresa su, uostalom, potaknuli Slovenci (koji su dvorani napuštali plačući i za Jugoslavijom i za kompartijom), a to je za Račana i družinu bio jedini put političkog opstanaka.

Upravo time je bila motivirana i odluka o raspisivanju slobodnih izbora (pri čemu su važniju ulogu od Račana imali **Celestin Sardelić** i **Drago Dimitrović**). Račan je htio dobiti potporu građana kako bi izbjegao Miloševićevu metlu, a ne kako bi izgradio građansku demokraciju i neovisnu Hrvatsku. Predizborni materijali i

Nacija oplakuje smrt V. Bakarića

izborna kampanja jasno svjedoče o tome. U tu je svrhu od **Smiljka Sokola**, služnika svakog režima, naručen izborni zakon koji je komunistima trebao jamčiti saborsku većinu, ali su se malko preračunali. I zato je neshvatljivo, da odluku o raspisivanju izbora 1990. danas u zasluge Račanu prisiju isti oni, koji uglas tvrde, da bi Hrvatska 1991./92. i bez **Franje Tuđmana** izborila državnost, jer su je u to doba dobili i neki koji ju nisu tražili (npr. Bosna i Hercegovina). Interesantno je, da se ne služe istom logikom, pa ne pitaju, zar u vrijeme kad je tobože Račan donio hrabru i dalekovidnu odluku o raspisivanju izbora, komunizam nije već poražen na svjetskoj razini, Berlinski zid srušen, a Ceaușescuove su mrtve oči ostale zag-

ledane u kruške koje su dozrele na stablima topola (tek kad se to dogodi, govorio je svojedobno *Conducător*, pobijedit će «kontrarevolucija»). Svagdje su, dakle, u to vrijeme raspisani izbori, a jedino u hrvatskome slučaju za to povjesnu zaslužu im – Ivica Račan. Što je previše, previše je!

U stvarnosti, komunisti su znali da se, za razliku od Miloševića, s netom legaliziranim oporbom mogu nagoditi: u najgorem slučaju će, u zamjenu za mirnu predaju vlasti, biti pošteđeni. I Tuđman je Račanu vratio dug: pošteđen je čitav upravopolitički i obavještajni aparat, nije bilo nikakve lustracije, a na idućim je izborima (1992.) izborni prag prvi i jedini put snižen na 3 posto. Samo zahvaljujući tomu SDP je ponovno ušao u Sabor. Iako je sabornicu demonstrativno napustio u odsudnome trenutku, time mu je pružena prigoda za povjesnu rehabilitaciju. Račan i družina obilno su je iskoristili: od komunističkih aparata i zagovornika diktature proletarijata prometnuli su se u tobožje glasnogovornike liberalne demokracije i borce za ljudska prava. Slično se dogodilo i u drugim zemljama izšlim iz komunizma: tvorci novoga svjetskog poredka odlučili su unaprijed, da su «bivši komunisti najbolji demokrati». Jer, uvijek će biti poslušni i uvijek će biti na usluzi u borbi protiv vlastitog naroda.

Jedino što nitko nije mogao očekivati, da će ti narodi biti prisiljeni slaviti vlastite izdajice. No, kao da smo tek na početku toga puta... •

Sve bol do bola: umro je i Ivica Račan

«ZAPADNI BALKAN» PRED USTAVNIM SUDOM!

Pod pritiskom međunarodne zajednice Hrvatska punih sedam godina sudjeluje u različitim oblicima tzv. regionalne integracije. S mnogih se strana čuje, da je takva politika u izravnoj protimbi s ustavnim člankom 141., koji zabranjuje ne samo udruživanje u bilo kakve južnoslavenske ili balkanske saveze, nego i svaki pokušaj koji bi do takvog udruživanja mogao dovesti.

Radi toga je udruga «**Jedino Hrvatska**», koja okuplja veći broj nacionalno orijentiranih stranaka, po opunomoćeniku, **Tomislavu Jonjiću**, odvjetniku u Zagrebu, 3. svibnja 2007. uputila Ustavnom суду Republike Hrvatske zahtjev za ocjenu ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti. Nekoliko dana kasnije, Ustavnom судu se sličnim zahtjevom obratilo i «**Hrvatsko kulturno vijeće**». Na tom je судu povijesna odgovornost zaustaviti proces koji prijeti ponovnim gubitkom nacionalnog suvereniteta. Objavljujemo u cijelosti zahtjev udruge «Jedino Hrvatska»:

* * *

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Z A G R E B

Z A H T J E V

za ocjenu ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti, u smislu čl. 104. st. 1. Ustavnog zakona o Ustavnom суду Republike Hrvatske

I.

Osloncem na čl. 104. st. 1. Ustavnog zakona o Ustavnom суду Republike Hrvatske (*Narodne novine*, 49/2002. – dalje: UZUSRH), udruga JEDINO HRVATSKA, iz Zagreba, Kneza Mislava 11, po potpisano opunomoćeniku poziva Ustavni суд Republike Hrvatske, da izvijesti Hrvatski sabor i podnositelja zahtjeva, ima li u postupcima Predsjednika Republike i Vlade Republike Hrvatske elemenata, koji upućuju na to, da je došlo do kršenja kogentne norme iz čl. 141. st. 2. Ustava, koji zabranjuje «*pokretanje postupka udruživanja Republike Hrvatske u saveze s drugim državama u kojem bi udruživanje dovelo, ili moglo dovesti do obnavljanja jugoslavenskoga državnog zajedništva, odnosno neke balkanske državne sveze u bilo kojem obliku*».

navljanja jugoslavenskoga državnog zajedništva, odnosno neke balkanske državne sveze u bilo kojem obliku».

II.

1) Prema Ustavu, Hrvatska je samostalna i neovisna država, a njezin je suverenitet neotuđiv, nedjeljiv i neprenosiv (čl. 2. st. 1. Ustava Republike Hrvatske, *Narodne novine*, 41/01 i 55/01).

2) Ustav Republike Hrvatske u čl. 141. st. 2. izrijekom zabranjuje «*pokretanje postupka udruživanja Republike Hrvatske u saveze s drugim državama u kojem bi udruživanje dovelo, ili moglo dovesti*

do obnavljanja jugoslavenskoga državnog zajedništva, odnosno neke balkanske državne sveze u bilo kojem obliku». Ta je norma kogentna, a iz nje je potpuno jasno, da se ne zabranjuje samo «udruživanje» u jugoslavenske i balkanske saveze, nego i samo «*pokretanje postupka*» koji bi «*doveo*» ili «*mogao dovesti*» do nastanka takvog saveza. Posve je jasno, da do samog «*udruživanja*» može doći isključivo u obliku propisa (međunarodnog ugovora, zakona i sl.), ali je također bjelodano, da je «*pokretanje postupka*» u obliku propisa zamislivo jedva teoretski, a da ono prak-

ODVJETNIK
TOMISLAV JONJIĆ
Sudski tumač za njemački jezik

U Zagrebu, 3. svibnja 2007.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Z A G R E B

Podnositelj zahtjeva: **JEDINO HRVATSKA**, iz Zagreba, Kneza Mislava 11, MB 218593, zastupana po Tomislavu JONJIĆU, odvjetniku u Zagrebu, Međimurska 19, prema posebnoj punomoći u prilogu

Z A H T J E V

za ocjenu ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti, u smislu čl. 104. st. 1. Ustavnog zakona o Ustavnom суду Republike Hrvatske

Prilozi:

- 1) posebna punomoć
- 2) kronologija

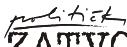
I.

Osloncem na čl. 104. st. 1. Ustavnog zakona o Ustavnom суду Republike Hrvatske (*Narodne novine*, 49/2002. – dalje: UZUSRH), udruga JEDINO HRVATSKA, iz Zagreba, Kneza Mislava 11, po potpisano opunomoćeniku poziva Ustavni суд Republike Hrvatske, da izvijesti Hrvatski sabor i podnositelja zahtjeva, ima li u postupcima Predsjednika Republike i Vlade Republike Hrvatske elemenata, koji upućuju na to, da je došlo do kršenja kogentne norme iz čl. 141. st. 2. Ustava, koji zabranjuje «*pokretanje postupka udruživanja Republike Hrvatske u saveze s drugim državama u kojem bi udruživanje dovelo, ili moglo dovesti do obnavljanja jugoslavenskoga državnog zajedništva, odnosno neke balkanske državne sveze u bilo kojem obliku*».

HR - 10000 Zagreb, Medimurska 19 - Uredovno vrijeme: 9,00 - 17,00 (pon - pet)
Tel: (01) 37-02-169, 37-02-170, Fax: (01) 37-78-321
E-mail: tomislav.jonic@zg-t.com.hr

Zahtjev podnesen Ustavnom судu

6 br. 182, svibanj 2007.

 ZATVORENIK

tično uvijek počinje manje ili više neformalno.

3) Ako je zakonodavcu (štoviše, ustavotvorcu!) bilo jasno, da će «*pokretanje postupka*» biti neformalno (npr. politički razgovori, *non paper* i sl.) ili ipak formalno, ali ne u obliku obvezujućeg propisa (rezolucije, deklaracije i sl.), morao je postojati razlog (*ratio legis*), zbog kojega se odlučio na nomotehničko rješenje, koje će izrijekom zabraniti i samo «*pokretanje postupka*», ne ograničavajući ga na formalni akt.

4) Nadalje, ustavotvorac se, očito ne slučajno, odlučio za rješenje, kojim nisu precizirane kvalitete i svojstva zabranjenoga jugoslavenskog odnosno balkanskoga državnog saveza, nego je – hoteći postići najšire moguće određenje – izborom sintagma «moglo dovesti», te «u bilo kojem obliku» odlučno i jasno zabranio svaki oblik tog udruživanja.

5) To znači, da je Ustavni sud ovlašten, pozivom na čl. 104. st. 1. UZUSRH, ocenjivati, mogu li se različite aktivnosti predsjednika Republike, predsjednika Vlade i sl., koje još uvijek nisu formalizirane u međunarodnome ugovoru, zakonu ili podzakonskom aktu, smatrati «*pokretanjem postupka*», koji bi «mogao dovesti» do stvaranja saveza «u bilo kojem obliku», koji je zabranjen člankom 141. st. 2. Ustava.

III.

Podnositelj ovog zahtjeva smatra da je sudjelovanje najviših predstavnika izvršne vlasti Republike Hrvatske u projektu stvaranja nadnacionalnog saveza koji se naziva «Zapadnim Balkanom», «regijom jugoistočne Europe» ili jednostavno «regijom», sve počevši tamo od Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu (1999.) do danas, toliko javno, otvoreno i učestalo, da se smije smatrati općepoznatim. Spominjanje «zapadnoga Balkana», naglašavanje zadaća i uloge u «regiji», te susreti i sastanci s dužnosnicima država iz «regije» svakodnevni su, pa bi se čak notornim moglo smatrati, da službena Hrvatska prihvata «zapadnobalkanski okvir» kao oblik institucionalnog udruživanja. Ilustracije radi, navodimo ipak nekoliko javnosti poznatih primjera koji potkrjepljuju tu tvrdnju:

1) U Završnoj deklaraciji Zagrebačkog sastanka na vrhu (Zagreb, 24. studenoga 2000.), šefovi država i vlada pet zemalja

Srijeda 16. 5. 2007.

8

Kitarović: Neutemeljena traženja Slovenije

ZAGREB-Ministarica vanjskih poslova Kolinda Grabar-Kitarović slovensku kartografsku mapu s podnaslovom „Razdoblje između dana“ je „politički nemamjeljena i nosudžbenima s odnosima diljem zemalja“.

Predsjednik Slovenske nadzorne agencije Miroslav Fejtaković je, naime, u Lipibljaru predstavio „zadnjost slovensko-hrvatske granice“ na kojem je, ustrežno je, osmislio periodizaciju iste u tri do četiri doba razvoja država. On je takođe istakao da Slovenci usmrci oglasili francuski zalog i da ih u obveznoj mjeri, te nisu u Hrvatskoj, te učinili pomoćnim razvojnim faktorom u razvoju Hrvatske u EU. Nije riječ o drukčiu nekom modelu rješenja te već o nečemu što je predstavljeno jedan zastupnik - reč je o ministrica Grabar-Kitarović je podjednako da Hrvatsko je učinilo slovenske granice raspolaživo za slovensku javnost iima pravo na tovu informacijsko pravnom stanju granicnih planina.

Kol nema stolice, Međimurje je mrtva, ali ima mnogo još živih delova. Misli na to da je učinilo vlasnicu, ali da bismo istražili svečku frontu u budućnosti, moramo raziskati u svim varijantama - puruš je Juhov i Zapovedničević, že Željeli učiličar i obučku obuću Zajecar, Šeks i Šeks, Zajednica obnove i Ratne škole predmet je Sanader.

Ses mjesec prije izbora predstavljaju se prije put u svom mandatu posjeđuje jedan vojni objekt ca bl

pred visokim časnicima, dečko-

Sakupljajte bonove od ponедјeljka do petka!

www.jutarnjihab.com

PREDAVANJE Premijer u centru 'Petar Zrinski' o aktualnom stanju i perspektivama razvoja Hrvatske

DOGADAJI DANA

Jutarnji list

Sanader: Srbija je razlog zbog kojeg želimo u NATO

Premijer Sanader s ministrom Ročićem u centru za obuku 'Petar Zrinski'

ZAGREB - Situacija u Srbiji posjeduje dana jedan je od evidentnih, tako ne glasnih razloga zašto je Hrvatska želela ući u NATO. Nije riječ o eksplicitnoj razlogu, moramo raziskati u svim varijantama - puruš je Juhov i Zapovedničević, že Željeli učiličar i obučku obuću Zajecar, Šeks i Šeks, Zajednica obnove i Ratne škole predmet je Sanader.

Ses mjesec prije izbora predstavljaju se prije put u svom mandatu posjeđuje jedan vojni objekt ca bl

pred visokim časnicima, dečko-

nica, većinom i kadetima određuju predavanje o aktualnom stanju i perspektivama razvoja Hrvatske.

Pozivnica u Bukureštu

Upravo situacija u Srbiji je iskoristio da bi poručio da Hrvatska ne može biti neutralna i u jedu kompanju za povoznicu podrške ulaska u NATO gradiće pokusava most

iznad na temu stabilizacije i suštinskoj nam državi. On je još jednom napakao čo će u travnju 2008. godine Hrvatska na sastanku NATO-a u Bokureštu dobiti pozivnici za članstvo u NATO-u.

Potaknut planjenjem jednog pozivnika Rume Škole, premijer je Juhov i Zapovedničević između Slovenije i Hrvatske, koji je objavio Marijan Podolnik, navršio izjavu da očekuje da se slovenska vlada distancira.

Šturi odgovor

Upravo u Bokureštu je Sanader je iskoristio resu da će u pisanju za 2008. godinu pronaći rješenja za podizanje plaća, te da će se u dogovoru s NATO-em do 2010. godine izvajanje za vojsku početi u 2008. godini.

O PONUDAMA
Odgođa odluke o kupnji oklopnjaka

Dan nakon što su finaci Banfa i austrijski Steyr po-djeljili svoje paravale za prodaju 126 oklopnih vozila Hrvatskoj, premijer Sanader je izdjeđen konkretnih odgovora na pitanje hoće li učiniti nešto s tim, a da li će u sklopu kontraktu donijeti odluku o kupnji vozila tekuću godinu. Potaknut planjenjem jednog pozivnika Rume Škole, premijer je Juhov i Zapovedničević između Slovenije i Hrvatske, koji je objavio Marijan Podolnik, navršio izjavu da očekuje da se slovenska vlada distancira.

Šturi odgovor

Upravo u Bokureštu je Sanader je iskoristio resu da će u pisanju za 2008. godinu pronaći rješenja za podizanje plaća, te da će se u dogovoru s NATO-em do 2010. godine izvajanje za vojsku početi u 2008. godini.

Premijerove izjave tri dana nakon regionalnog skupa u Zagrebu:
Srbije se bojimo, pa se s njom "integriramo"

(Albanije, Makedonije, BiH, Hrvatske i SRJ) »obvezuju se da će između svojih država sklopiti sporazume o regionalnoj suradnji koji predviđaju politički dijalog, regionalno područje slobodne trgovine, kao i blisku suradnju na području pravosuda i unutarnjih poslova», pri čemu će «priблиžavanje Europskoj uniji ići ukorak s tim procesom razvitka regionalne suradnje», a «Europska unija će vrlo uskoro (sic!) pokrenuti jedinstveni program pomoći Zajednice u korist zemalja obuhvaćenih Procesom stabilizacije i pridruživanja pod nazivom CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Democratisation and Stabilisation)). Cilj je «uspostaviti uravnoteženo područje slobodne trgovine između tih država i Europske unije, sukladno pravilima Svjetske trgovinske organizacije»;

2) u veljači 2003. Hrvatska je potpisala Memorandum o razumijevanju o uspostavi regionalnog tržišta u jugoistočnoj Evropi (REM), a u prosincu iste godine njegov dodatak;

3) hrvatski su predstavnici 2. srpnja 2004. s predstavnicima Srbije i Crne Gore, BiH, Albanije i Makedonije potpisali u Tirani Memorandum o razumijevanju u cilju formiranja regionalnog foruma inicijative za migraciju, azil i povratak izbjeglica (MARRI);

4) državna tajnica u Ministarstvu pravosuđa (S. Bagić) prihvatali je u Tirani, 24. rujna 2004., u ime Hrvatske Rezoluciju o zajedničkim strategijama u borbi protiv organiziranoga kriminala, koju su potpisale još i Albanija, BiH, SiCG, Rumunjska i Bugarska;

5) predsjednik Vlade I. Račan je u Bokureštu, 22. listopada 2004., potpisao Povelju o regionalnoj suradnji, kojom je Hrvatska postala punopravnom članicom Procesa suradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP), u kojem sudjeluju Hrvatska, Srbija i Crna Gora, BiH, Makedonija, Albanija, Grčka, Bugarska, Turska i Rumunjska, dok Moldavija ima status promatrača;

6) od svibnja 2006. do svibnja 2007. Hrvatska predsjedava SEECP-om, kako je dogovoren na sastanku ministara vanjskih poslova država članica, održanom u Bokureštu 10. svibnja 2005.;

7) hrvatski su se predstavnici založili za jačanje «suradnje u regiji» i na dvodnevnoj međunarodnoj konferenciji, koja je pod naslovom «Izazovi regionalne suradnje u 2006.-2007.», početkom rujna 2006. održana u Zagrebu, u sklopu hrvatskog predsjedanja SEECP-om;

8) na ministarskom sastanku, održanom u Sofiji, 13. lipnja 2005., predstavnici Albanije, Hrvatske, SiCG, Makedonije, BiH, Kosova, Moldavije, Bugarske i Ru-

munjske usvojili su Deklaraciju o potpisivanju *jedinstvenog ugovora o slobodnoj trgovini* u jugoistočnoj Europi, koja – uzgred budi kazano – prigodom usvajanja nije bila prevedena na hrvatski jezik;

9) ministri unutarnjih poslova Albanije, SiCG, Hrvatske, BiH, Makedonije i Kosova donijeli su na Brijunima, 23. rujna 2005., Deklaraciju o borbi protiv organiziranoga i gospodarskoga kriminala, koja predviđa tjesnu regionalnu suradnju;

10) ministar gospodarstva B. Vukelić je 25. listopada 2005. u Ateni u ime Hrvatske potpisao Ugovor o energetskoj zajednici između EU i zemalja jugoistočne Europe, kojim se uspostavlja *zajedničko energetsko tržiste* (u prvoj fazi samo u pogledu električne energije i plina). Prema Ugovoru, sve bitne odluke donose se konsenzusom Vijeća ministara, u kojem svaka država ima po jednog, a EU dva predstavnika;

11) ministar unutarnjih poslova (Kirin) i ministrica pravosuđa (Škare-Ožbolt) u Beču su 25. studenoga 2005. s kolegama iz Albanije, SiCG, Makedonije i BiH, donijeli Zaključke o jačanju suradnje ministarstva unutarnjih poslova i ministarstava pravosuđa zemalja Zapadnoga Balkana;

12) ministri rada, mirovinskoga i zdravstvenog osiguranja Albanije, Srbije i Crne Gore, Makedonije i Hrvatske sastali su se krajem ožujka 2006. u Zagrebu, te su potpisali Zagrebačku deklaraciju kojom se «zemlje u regiji» obvezuju na suradnju u olakšavanju pristupa građana pravima socijalne sigurnosti, odnosno mirovinskome i zdravstvenom osiguranju «*u cijeloj regiji*»;

13) novi tzv. Srednjoeuropski ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA), potpisani u Bukureštu u prosincu 2006., koji stupa na snagu 1. svibnja 2007., faktično je regionalni (balkanski) sporazum, budući da su njegove članice Albanija, BiH, Crna Gora, Hrvatska, Kosovo, Makedonija, Moldavija i Srbija, jer su njegove ranije članice (Češka, Poljska, Rumunjska, Bugarska) pristupom Europskoj uniji automatski prestale biti članice CEFTA-e.

IV.

Pored sklapanja navedenih sporazuma, te potpisivanja memoranduma, rezolucija i deklaracija, u kojima se sintagma «Zapadni Balkan» u službenim dokumentima hrvatske vlade piše velikim početnim slovom (kao ime odnosno naziv), a ne malim

Zgrada Ustavnog suda

(kao zemljopisni pojam), službeni predstavnici Republike Hrvatske sudjeluju u drugim oblicima «regionalne suradnje» u balkanskome okviru, s ciljem «regionalne integracije». Dokazi za to daju se pribaviti najpovršnjim pregledom hrvatskoga tiska. Primjerice:

1) na regionalnoj konferenciji «Tolerancija i razumijevanje prije svega», koja je održana u Beogradu, 6. srpnja 2004., predstavnici «pedesetak gradova jugoistočne Europe», među kojima su bili i predstavnici hrvatskih gradova (gradova!), potpisali su – uz pomoć i potporu Vlade Republike Hrvatske – «Sporazum o međuetničkoj toleranciji i *regionalnoj suradnji*»;

2) na Konferenciji ministarstava gospodarstva država jugoistočne Europe, održanoj 9. srpnja 2004. u Beču, na kojoj je Hrvatsku predstavljao državni tajnik za gospodarstvo u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva, sudionici su se suglasili glede važnosti liberalizacije trgovine i jačanja *regionalne suradnje*, kao i glede «promocije *regionalnih projekata* kroz Pakt o stabilnosti»;

3) na konferenciji «Sigurnosno stanje jugoistočne Europe u 21. stoljeću», održanoj u Salzburgu, 28. srpnja 2004.,

predsjednici vlada država jugoistočne Europe postigli su suglasnost o pitanjima važnim za «regiju», kojima se konferencija bavila;

4) u Puli je 28. i 29. rujna 2004. održan sastanak Vijeća jugoistočne Europe za civilno-vojno planiranje u kriznim situacijama, na kojem je uz predstavnike SAD sudjelovalo i «devet različitih država regije»;

5) predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik oružanih snaga, sudjelovao je 1. listopada 2004. na Brijunima u radu proširenog sastanka načelnika glavnih stožera oružanih snaga zemalja potpisnica Jadranske povelje (Hrvatska, Albanija, Makedonija), u čijem su radu sudjelovali još i predstavnici SiCG, BiH, Italije, Mađarske i Slovenije. Tom se prigodom predsjednik Mesić «založio za stvaranje *regionalnog centra* Partnerstva za mir, koji bi se bavio pitanjima od značaja (sic!) za sve zemlje u regiji»;

6) predsjednik Vlade Sanader je na Regionalnoj ministarskoj konferenciji zemalja jugoistočne Europe, koja je pod naslovom «Djelotvorno demokratsko upravljanje na lokalnoj i regionalnoj razini» održana u Zagrebu 25. i 26. listopada 2004., izjavio kako Hrvatska ne želi pob-

jeći iz regije, nego u njoj želi ostati i pomoći njezinoj trajnoj stabilizaciji;

7) na marginama regionalne konferencije o financiranju i investiranju u zemlje jugoistočne Europe, koja je i četvrte godine uzastopce upriličena u organizaciji londonskog časopisa «Euromoney», predsjednik Mesić se u Cavatu 26. listopada 2004. susreo sa srbijanskim predsjednikom Tadićem, te je tom prigodom izjavio: «Dogovorili smo se da podržimo svaki zajednički projekt, bez obzira da li je riječ o gospodarskoj suradnji, kulturi i sportu. Posebno je važno da kreнемo u zajedničke projekte srpskih i hrvatskih tvrtki». Tadić je istom prigodom izrazio uvjerenje kako će već 2007. «u regiji vladati bescarinski režim»;

8) predstavnici hrvatske Vlade sudjelovali su u radu regionalne konferencije o sprječavanju sukoba i izgradnji mira, koja je održana u Igalu, 4. studenoga 2004. Pored hrvatske Vlade, u radu konferencije sudjelovali su i predstavnici Albanije, BiH, SiCG, Makedonije, Kosova i Bugarske;

9) u Hrvatskoj gospodarskoj komori održan je 10. studenoga 2004. sastanak gospodarskih komora Zagreba, Beograda, Sarajeva i Ljubljane. Sudionici su se založili za čvrše povezivanje gospodarstava četiriju država, te su predstavili projekt *Europske škole za djelatnike gospodarskih komora Zapadnog Balkana*;

10) Ivo Sanader i Vojislav Koštunica pozvali su 15. studenoga 2004. iz Beograda gospodarstvenike na «zajedničke nastupe na trećim tržištima», te na «sudjelovanje u zajedničkim infrastrukturnim i energetskim projektima značajnim za cijelu regiju, pa i EU»;

11) na dvodnevnoj plenarnoj sjednici Gospodarskoga savjetodavnog vijeća za jugoistočnu Europu (BAC), predsjednik Hrvatske gospodarske komore Nada Vidović izjavio je: «Spremni smo stvoriti jedinstveno tržište regije, no nije moguće odmah ukloniti sve prepreke». Također je pozvao koordinatora Pakta o stabilnosti, Erharda Buseka, da promiče ideju jedinstvenog tržišta;

12) na Međunarodnom simpoziju ministara poljoprivrede zemalja jugoistočne Europe, održanom 28. siječnja 2005., hrvatski ministar poljoprivrede Čobanović izjavio je kako je regionalna suradnja nužna preostavka liberalizacije poljop-

rivrede i prilagodbe poljoprivrednog i prehrambenog sektora zemalja regije Evropske unije;

13) polažući predsjedničku prisegu, 18. veljače 2005., Stipe Mesić je izjavio kako «sanja regiju u kojoj će postojati otvorene granice», ne preciziravši tom prigodom koje su granice ili opseg te «regije», ali se o tome može vrlo pouzdano zaključivati iz drugih njegovih izjava;

14) povodom međunarodnoga seminara, održanog u Zagrebu u drugoj polovici veljače 2005., Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske priopćilo je, da je MUP Republike Hrvatske «preuzeo ulogu regionalnog lidera» u predstavljanju određenih policijskih projekata. Seminar je održan u organizaciji *Udruge šefova policije zemalja jugoistočne Europe*, a sudjelovala su policijska izaslanstva iz SiCG, Makedonije, BiH i Bugarske;

15) u Varni je 20. svibnja 2005. počeo regionalni forum «Kulturni koridori jugoistočne Europe, zajednička prošlost i zajedničko kulturno naslijeđe – ključ budućeg partnerstva». U radu sudjeluju predstavnici deset zemalja iz «regije», a među njima i predsjednik Republike Hrvatske, Mesić;

16) u Divuljama kod Splita 6. lipnja 2006. sastali su se radi razmjene iskustava i suradnje predstavnici vatrogastva Albanije, SiCG, Makedonije, BiH i Hrvatske;

17) na dvodnevnoj međunarodnoj konferenciji, koja se pod naslovom «Zapadni Balkan – novi izazov za EU» održavala u Opatiji početkom srpnja 2005., pomoćnica ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske založila se za regionalnu suradnju u kontekstu približavanja Europskoj uniji;

18) premijer Sanader je 3. kolovoza 2005. s premjerima država jugoistočne Europe sudjelovao na četvrtome («tradicionalnom») sastanku premijera u Salzburgu, tema kojega je ove godine bila: «Perspektiva regije u 21. stoljeću». Dajući svoj (i hrvatski!) doprinos diskusiji, hrvatski premijer se založio za «liberalizaciju uvjeta za slobodnu trgovinu»;

19) hrvatski je dnevni tisak 21. travnja 2006. izvjestio, da će se predsjednici i premijeri SiCG, Hrvatske i BiH sastati u idućim mjesecima, «kako bi donijeli odluku o ulozi međudržavnih vijeća za suradnju», budući da je «zajednički stav da

su međusobni odnosi toliko uznapredovali, da se otvorena pitanja trebaju rješavati na razini vlada, a da međudržavna vijeća imaju savjetodavnu ulogu»;

20) u Draču su se 28. travnja 2006. sastali predsjednici Albanije, Makedonije, SiCG, Bugarske, Rumunske i Hrvatske, na «neformalnom sastanku» koji je posvećen «gospodarskoj suradnji država regije»;

21) na dvodnevnom skupu «državnika jugoistočne Europe», koji je u Opatiji održan početkom lipnja 2006. po naslovom «Komunikacija naslijeda: nova vizija jugoistočne Europe», premijer Sanader je «ponovio privrženost hrvatske vlade suradnji u regiji», a pokrenuta je i internetska stranica s nazivom «Kulturni koridori jugoistočne Europe»;

22) hrvatski su mediji 6. i 7. srpnja 2006. izvjestili kako je premijer Sanader NATO-va tajnika Scheffera obavijestio o «naporima koje Republika Hrvatska čini za jačanje suradnje u regiji»;

23) na regionalnoj konferenciji «Suradnjom do integracije», koja je održana u Sarajevu, 15. rujna 2006., pomoćnica ministrike vanjskih poslova, T. Obradović-Mazal, izjavila je kako je Hrvatska zainteresirana za regionalnu suradnju, te će sudjelovati u pružanju uzajamne pomoći državama jugoistočne Europe;

24) visoki policijski dužnosnici šest država «iz regije» i predstavnik misije UN-a na Kosovu (UNMIK), u Sarajevu su 21. rujna 2006. raspravljali o postignućima «regionalne suradnje u borbi protiv organiziranoga i gospodarskoga kriminala», a tom su prigodom «analizirani i rezultati projekta regionalne policije, koju uz Hrvatsku čine BiH, Albanija, Crna Gora, Makedonija, Srbija i Kosovo»;

25) državni tajnik u MVPEI i nacionalni koordinator za proces suradnje u jugoistočnoj Europi (CEECP), H. Bišćević, predsjedao je 6. listopada 2006. u Opatiji sastankom odbora političkih direktora SEECP-a. Sudionici su se založili za jačanje tzv. regionalne uloge u jugoistočnoj Europi;

26) na temelju nikozijanskog Memoranduma o suglasnosti, kojega su tijekom 2003./04. potpisali ministri izobrazbe Albanije, BiH, Srbije, Makedonije, Crne Gore, Kosova, Hrvatske, Moldavije, Bugarske i Rumunske, u zgradbi Centra za transfer tehnologije pri zagrebačkom Fa-

kultetu strojarstva i brodogradnje, 20. studenoga 2006. otvorena je Agencija za obrazovno-reformske inicijative za jugoistočnu Europu (ERISEE);

28) predsjednik uprave Zagrebačke burze, R. Motušić, izjavio je za časopis «Manager» 15. studenoga 2006. kako će «tržišta Hrvatske, Makedonije, Srbije, BiH te Crne Gore s vremenom postati jedno tržište», pa radi toga Zagrebačka burza kupuje «novi softver kao temelj nastupa u regiji, jer je regionalna integracija naša budućnost»;

29) sredstva javnog priopćivanja su 16. studenoga 2006. izvjestila kako se u Miločeru (Crna Gora) održava «regionalni ekonomski forum», u kojem sudjeluju predsjednici i poslovni ljudi iz Albanije, Srbije, BiH, Makedonije, Crne Gore, Hrvatske, Bugarske, Rumunjske i Slovenije;

30) Na Konferenciji predsjednika parlamenta država sudionica SEECP-a, održanoj u Zagrebu, 16. i 17. travnja 2007., donesena je deklaracija kojom se podupire osnivanje Vijeća za regionalnu suradnju;

31) predsjednik Mesić je, kako prenose hrvatski mediji od 17. travnja 2007., povodom zagrebačke Konferencije predsjednika parlamenta država sudionica SEECP-a, izjavio: «Politički okvir suradnje, SEECP, dobiva sve čvrše konture. Gospodarski okvir suradnje i partnerstva pruža tzv. Nova CEFTA. Oba okvira od posebne su važnosti ne samo za Hrvatsku ili širu regiju, nego i za cijeli europski kontinent».

V.

Očito je, da tzv. međunarodna zajednica izravno i neizravno (npr. pomažući IgmanSKU inicijativu i slične pothvate) potiče i podupire spomenute (kao i druge) oblike «regionalne suradnje» u balkanskom okviru. To se jasno razaznaje i iz sljedećih činjenica:

1) predstavnici tzv. međunarodne zajednice u svakoj prigodi pozivaju na regionalnu suradnju, a nerijetko i organiziraju sastanke predsjednika država i vlada zemalja «jugoistočne Europe»;

2) Zagrebački sastanak na vrhu 24. studenoga 2000. održan je uz poticaj i u načnosti predstavnika Europske unije, i to «u trenutku kada demokracija počinje prevladavati širom regije», što se – eto –

EUROSKEPTICI Predstavljeni rezultati istraživanja o potpori priključenju Europskoj Uniji

■ DER STANDARD U EU 2009.

BEĆ - Hrvatska, čiji je glavni oslonac u pripravljanju Bruxellesu Austrija, Europskoj bi Uniji mogla pristupiti već 2009. godine, piše ugledni bečki dnevnik Der Standard u svom izdanju od utorka. U članku pod naslovom "S Austrijom kao zaštiticom u EU", bečki dnevnik tvrdi da se "2009. godina i u Bruxellesu smatra sve realnim datumom ulaska Hrvatske u EU", navodeći kao razloge da će u toj godini na dnevnom redu biti biranje novog sastava Europskog parlamenta te novo formiranje Europske komisije. P. Rosandic

Pokazalo je to još uoči prezentirano istraživanje na okruglom stolu Stavovi i potpora gradana ulasku Hrvatske u EU koji su or-

Korist od ulaska u EU vidi tek svaki peti građanin

ZAGREB - Veću korist nego štetu od pripravljanja Hrvatske Europskoj Uniji vidi samo dvadesetak posto građana, što znači da, s obzirom na to da pripravljanje prema relevantnim istraživanjima podržava puno veći broj njih, i oni koji jesu za ulazak u EU od toga ne vide veliku korist.

Pokazalo je to još uoči prezentirano istraživanje na okruglom stolu Stavovi i potpora gradana ulasku Hrvatske u EU koji su or-

ganizirali Institut za javne finanije i Zavod Friedrich Ebert. Na konkretna pitanja o tome što će se poboljšati ili pogoršati ulaskom Hrvatske u EU, građani su u najvećem postotku odgovarali da se neće ništa promjeniti. - U Hrvatskoj se ne može jasno definirati profili euroskeptika i stoga ne postoji jedinstvena komunikacijska ili druga strategija kojom bi se euroskeptizam mogao smanjivati. Isto tako povjerenje u Europsku Uniju, utvrđeno

ganično u prošlosti, T. Lakić

JUTARNJI LIST, br. 3189/X - 25.4.2007.

Svaki peti Hrvat želi u EU

ogleda i «demokratskim promjenama u Hrvatskoj», nakon siječnja 2000.;

3) glavni tajnik NATO-a, George Robertson, izjavio je 30. svibnja 2001. u Zagrebu: «Cijela jugoistočna Europa se mora ujediniti, inače će se raspasti u rusevinama»;

4) magazin «Washington Times» u lipnju 2003. je ocijenio: «Europska unija nastoji obnoviti Veliku Jugoslaviju pomoću Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa zemljama Zapadnog Balkana (bez Slovenije, s Albanijom)»;

4) Europska komisija je 20. travnja 2004. pozvala na jačanje «regionalne suradnje» i potaknula «pripremu uspostave integriranog regionalnog energetskog tržišta u 2005. godini», kao i «osmišljavanje i provedbu regionalnih razvojnih planova»;

5) u predpristupnoj strategiji za Hrvatsku, koju je Europska komisija prihvatala početkom listopada 2004., jedan od uvjeta koji Hrvatska treba ispuniti, jest i «regionalna suradnja s ostalim zemljama bivše Jugoslavije»;

6) na gospodarskoj konferenciji za jugoistočnu Europu, održanoj u Berlinu 17. studenoga 2004., njemački kancelar Schroeder je izjavio kako su EU i NATO odlučili primjeniti dvostruku strategiju: vojnu stabilizaciju i integriranje Zapadnog Balkana harmonizacijom gospodarskih i političkih standarda, dodajući kako «Europa podupire integraciju cijele regije Zapadnog Balkana»;

7) Međunarodna komisija za Balkan završila je obilazak «regije» posjetom Zagrebu 3. prosinca 2004. Javnosti je priopćeno kako će ona u svom izvješću us-

koru preporučiti rješenje pitanja stabilnosti cijele regije. Komisija se prvi put sastala u travnju 2004., a njezin je cilj «razvijati integraciju jugoistočne Europe»;

8) Odbor izvršnih direktora Svjetske banke odobrio je 28. siječnja 2005. miliارد dolara zajma za potporu programa Energetske zajednice jugoistočne Europe (tj. područja bez granica za energiju), na čemu se radi slijedom Atenskog memoranduma o razvijanju regionalnoga energetskog tržišta;

9) mediji su 12. travnja 2005. iz Bruxellesa izvjestili, kako bivši talijanski premijer Giuliano Amato, kao predsjednik Međunarodnog povjerenstva za Balkan, planira za kraj 2006. sazvati «summit EU i Balkana», na kojem bi se, između ostalog, predložio i «balkanski proračun»;

10) u Beogradu je 22. svibnja 2005. počela godišnja skupština Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD), u sklopu koje je posebni koordinator Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu, Erhard Busek, izjavio kako je «potreban jedan ugovor o slobodnoj trgovini i stvaranje jedinstvenoga gospodarskog područja na Zapadnom Balkanu», a direktor EBRD-a, Jean Lamierre, izrazio je zadovoljstvo političkim i gospodarskim napretkom procesa integracije Zapadnoga Balkana;

11) povjerenik EU za proširenje, Olli Rehn, izjavio je 27. siječnja 2006. kako je Europska komisija predložila stvaranje regionalne zone slobodne trgovine između pet zemalja jugoistočne Europe (Hrvatske, Albanije, SiCG, Makedonije i BiH);

12) voditelj izaslanstva Europske komisije u BiH, Michael Humphreys, javnosti je u Sarajevu 27. siječnja 2006. predstavio dokument «*Zapadni Balkan* na putu u EU, jačanje stabilnosti i poticanje napretka», najavivši ujedno da će EU olakšati vizni režim «za stanovnike zemalja Zapadnog Balkana»;

13) austrijska veleposlanica u SAD-u je, prema pisanju hrvatskoga dnevnog tiska od 6. travnja 2006., izjavila: «EU će integrirati zemlje Zapadnog Balkana»;

14) hrvatski su mediji izvijestili, da je iz Sofije 16. listopada 2006. priopćeno kako će Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu biti transformiran u *Regionalno vijeće* za suradnju, koje bi trebalo biti uspostavljeno do sredine 2007.;

15) Međunarodna udruga zrakoplovnih prijevoznika (IATA) odlučila je početkom prosinca 2006., da će Zagreb biti sjedište projekta regionalnog sustava izdavanja, obračunavanja i naplate zrakoplovnih karata (BSP - Billing and Settlement Plan);

16) krajem travnja i početkom svibnja 2007. povjerenik za proširenje EU, Olli Rehn, izjavio je kako će predstojeći Zagrebački summit odlučiti o sjedištu budućega Vijeća za regionalnu suradnju (koje bi tijekom 2008. u cijelosti zamijenilo Pakt o stabilnosti), te o osobi glavnog tajnika (što bi trebao postati H. Bičević, državni tajnik u MVPEI Republike Hrvatske).

VI.

Interesi, planovi i ciljevi tzv. međunarodne zajednice, promatrani iz njezine perspektive, nesumnjivo se mogu smatrati legitimnim: nitko ne može spriječiti stratege i dužnosnike EU, NATO-a i sl., da priželjkuju «integraciju Zapadnog Balkana», pa da pritom na svoj način i prijete, ne ostavljajući ni Hrvatskoj, niti drugim zemljama u ovom dijelu Europe alternativu (Robertson: «Cijela jugoistočna Europa se *mora ujediniti*, inače će se raspasti u ruševinama»).

No, ti planovi i te izjave i najave međunarodnih predstavnika, nasuprot pokušajima smirujućih očitovanja (nekih, ne svih!) hrvatskih dužnosnika, **jasno pokazuju koji je cilj svih tih političkih i gospodarskih napora i pritisaka: taj je cilj «integracija», dakle - ujedinjenje, odnosno stvaranje upravo onog saveza**

(«državne sveze»), koji je izrijekom zabranjen čl. 141. st. 2. Ustava.

Prema tome, izjave i planovi tzv. međunarodne zajednice pomažu pri utvrđivanju i ocjenjivanju postupanja predstavnika hrvatskih vlasti.

Ako je tim predstavnicima hrvatskih vlasti jasno koji je cilj međunarodne zajednice (a ne može im ne biti jasno!), onda se iz činjenice da u ostvarenju tog cilja zdušno, iskreno i bezrezervno sudjeluju (i, štoviše, za to očekuju, traže, pa i dobivaju pohvale), smije zaključiti samo jedno: da svjesno i voljko postupaju protivno čl. 141. st. 2. Ustava Republike Hrvatske.

VII.

to o tim jugoslavenskim ili balkanskim državnim savezima misle hrvatski birači, jasno je iskazano – da ne idemo dalje u prošlost – na referendumu održanom 19. svibnja 1991.

Velika je većina hrvatskih građana pozdravila osamostaljenje i međunarodno priznanje Republike Hrvatske, te njezin ulazak u Ujedinjene Narode.

Svi raspliti i analize pokazuju, da je velika većina hrvatskih građana pozdravila vojno oslobođenje okupiranih hrvatskih područja (1995.) i mirnu reintegraciju hrvatskog Podunavlja, što je i stvarno i pravno zapečatilo raskid s jugoslavenskim državnopolitičkim konцепcijama.

Na svim dosad održanim izborima, hrvatski su birači u velikoj većini glasovali za političke stranke, koje su naglašavale ustrajanje u nastojanju, da se očuva državna neovisnost i osigura prosperitet i demokratski razvoj samostalne Republike Hrvatske. U Hrvatskoj postoji ogroman broj političkih stranaka, ali nema nijedne, koja bi se javno i otvoreno zalagala za obnovu Jugoslavije ili za uspostavu kakvoga balkanskoga državnog saveza.

Hrvatski je državni sabor na propisani način, kvalificiranom većinom, zabranio udruživanje i pokušaj udruživanja Hrvatske u jugoslavenske i balkanske državne saveze. Ta norma, sadržana u čl. 141. st. 2. pročišćenoga teksta Ustava, do danas je na snazi, te se nijedna politička snaga ni stranka nisu usudile zatražiti njezinu reviziju, jer je posve jasno, da bi takav pokušaj neslavno propao.

Iz svega toga jasno proizlazi, da je velika većina hrvatskih građana, neovisno o

svome etničkom podrijetlu, i danas snažno protivna svakom stvaranju jugoslavenskoga i balkanskog državnog saveza. To znači, da suprotna nastojanja, inicijative i pokušaji nemaju ni legalnog uporišta, niti legitimnog oslonca u raspoloženju hrvatskih građana.

VIII.

Demokratsko je pravo svake političke snage i stranke u Hrvatskoj zalagati se za pristup Europskoj uniji, NATO-u i sl. ili biti protiv tog pristupa. O tom pitanju meritorno mogu odlučiti samo hrvatski građani na referendumu, a obveza je izvršne vlasti, da te građane cijelovito i iscrpno obavijesti o razlozima i motivima, o prednostima i nedostatcima ulaska u te oblike integracija i/ili saveza.

Sve ankete pokazuju, da glede tih pitanja postoji nesklad između građana i vlasti. Ipak, demokratsko je pravo predsjednika Republike Hrvatske i članova Vlade, o tim pitanjima misliti drugačije od većine hrvatskih građana (primjera takvog raskoraka ima i drugdje, npr. u Švicarskoj). No, nije demokratsko pravo ni predsjednika, ni Vlade, da zagovaraju balkanske i jugoslavenske saveze i udruživanja, pa makar to za konačni cilj imalo ulazak Hrvatske u EU i NATO, iz jednostavnog razloga što su takvi (balkanski i jugoslavenski savezi) protivni Ustavu: Ustavom zabranjena kategorija ne može biti cilj, ali ne može biti ni sredstvo.

Radi toga se poziva Ustavni sud da, temeljem čl. 104. st. 1. Ustava, imajući na umu da je povijest čovječanstva, kao i hrvatska povijest, započela prije nastanka Europske unije, i da će nesumnjivo trajati dulje od nje, ocijeni:

(a) podliježu li planovi «regionalne suradnje» i «regionalne integracije» zabrani iz čl. 141. st. 2. Ustava Republike Hrvatske,

(b) postoje li u postupcima predsjednika Republike, predsjednika Vlade i drugih članova Vlade Republike Hrvatske – koji su egzemplifikativno navedeni u odjeljcima III. i IV. ovog podneska – elementi, koji upućuju na to, da je došlo do kršenja kogentne norme iz čl. 141. st. 2. Ustava, ili da ti elementi ne postoje, te

(c) da o tome (dakle, u svakom slučaju) izvijesti podnositelja zahtjeva i Hrvatski sabor.

(Priredio: T. J.)

DAN POLITIČKIH UZNIKA U SIGETU

Svake godine 30. travnja naša udružna obilježava Dan političkih uznika, u znak sjećanja na pogibiju **Frana Krste Frankopana i Petra Zrinskog**. Sve dosadašnje proslave održali smo u našoj domovini, u gradovima i mjestima koja su kroz povijest nešto značila u životu tih slavnih hrvatskih obitelji. Ove godine odlučili smo prvi puta prekoračiti granicu *Lijepe naše* i proslavu održati u Sigetu, mjestu pogibije **Nikole Šubića Zrinskog**. Zbog zauzetosti izvođača i nekih sudionika proslave iz Mađarske, proslava Dana političkih uznika održana je jedan dan ranije, u nadjelu, 29. travnja 2007. godine.

Vrijeme nam je ove godine bilo idealno i da smo to mogli unaprijed znati, svečanost bismo organizirali na otvorenome, unutar zidina staroga sigetskog grada. Programom je bilo predviđeno, da se odmah po dolasku razgleda utvrda i muzej, a nakon toga da se ide na svečanost. Nažalost, shengenska procedura na mađarskoj granici trajala je satima, tako da su pojedine skupine zakasnile i na svetu misu.

No, držali smo se reda i svečanost je počela svetom misom u crkvi sv. Roka točno u podne. Misno slavlje vodio je **vlč. Dragutin Domitrović** iz Karlovca uz asistenciju **fra Vjeke Bože Jarika** i župnika crkve sv. Roka **Csoma Dezso**. Propovijed koju će svi sudionici dugo pamtitи, održao je fra Vjeko Jarak i stoga ju donosimo u cijelosti. Tijekom mise iz crkve su se orile hrvatske tradicionalne pjesme, zahvaljujući izvrsnoj orguljaškoj pratnji **Ivice Jaklini** iz Varaždina.

Nakon mise ženski zbor Hrvatskoga kulturnog kluba «August Šenoa» iz Pečuhu, pod ravnanjem gospođe

Piše:

Alfred OBRANIĆ

Marte Rohonczi, izveo je mađarsku i hrvatsku himnu.

Zatim se nazočnima obratio prigodnim riječima gradonačelnik Szigetvara, **Paizs Jozsef**, predsjednik Hrvatskog društva političkih zatvorenika **Alfred Obranić**, predsjednik mađarske udruge bivših političkih zatvorenika POFOSZ, **dr. Tomas Kiss**,

Ljipljin, a na mađarskom gđa **Marija Bošnjak**. Na koncu je zbor u pratnji tamburaškog sastava otpjevao skladbu *Moja domovina Rajka Dujmića*.

Poslije svečanosti, za sudionike svečanosti priređen je ručak u prilično tijesnom prostoru za toliki broj gostiju. Naime, prijašnjih godina na proslave je dolazilo 300 naših članova, dok je ove godine bilo 500, a to je malo previše za ugostiteljsku infrastrukturu tako maloga grada kao što je Siget.

Zidine sigetske utvrde

predsjednik Inter-assa **Jure Knezović** i konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu, gđa **Vesna Njikoš-Pečkaj**.

Iza pozdravnih riječi nastupio je zbor sa skladbom *Majko naša Marka Poklepovića*.

Zatim je **dr. Andelko Mijatović** dao prikaz o značenju sigetske bitke 1566., koji također donosimo u cijelosti. Pismo Petra Zrinskog supruzi **Katarini** na hrvatskome je pročitao glumac HNK iz Varaždina, **Tomislav**

Ovogodišnja proslava bila je zajednička s našim prijateljima iz Mađarske, koji su poput nas robjali za svoju domovinu u vrijeme totalitarnoga komunističkog režima.

Ispunjava me zadovoljstvom, da smo ovogodišnji susret priredili u prijateljskoj stranoj zemlji uz pomoć i suradnju naših Hrvata, koji žive i rade u Mađarskoj. Osobno sam se osvijedočio, da su ponosni Hrvati, ali da zdušno rade na prosperitetu svoje domovine Mađarske. Ovom prilikom još se

Predsjednik HDPZ-a u Sigetu

jedanput zahvaljujem našim Hrvatima iz Sigeta, gospodinu **Pavi Kustra**, bez čije pomoći ne bismo mogli organizirati našu

gospodinu **Pavi Dudašu** i

svečanost, kao i zboru «A.Šenoa» pod ravnanjem gđe Marte Rohonczi.

Veliku zahvalnost dugujem gospodi Vesni Njikoš-Pečkaj, konzulici Republike Hrvatske u Pečuhu, čiju smo podrpu imali od prvog dana, kad je najavljena naša svečanost, sve do osobnoga njezina sudjelovanja na samoj proslavi.

A našim članovima iz Bjelovara, Broda, Karlovca, Kiseljaka, Krapine, Koprivnice, Mostara, Ogulina, Osijske, Rijeke, Varaždina i Zagreba zahvaljujem, što su se u tolikom broju oputili na tako daleki put, sa željom, da se za godinu dana vidimo opet negdje u Hrvatskoj. •

SIGETSKA BITKA 1566.

Sign ili Sigetvar, što na madžarskom jeziku znači Otok i Otok-grad, u vrijeme borbi s osmanlijskim osvajačem važna vojno-strateška utvrda u jugo-zapadnoj Madžarskoj, sagrađena u XIV. stoljeću i dograđivana u razdobljima koja su slijedila, povijesno je mjesto kojega se s ponosom sjećaju i Hrvati i Madžari. Do 1566., kad su Osmanlije osvojili Sign, njegova je zadaća bila štititi sve zapadno nalazeće se zemlje u sastavu Habsburške Monarhije: tri županije u zapadnoj Ugarskoj, Austriju, Sloveniju i Hrvatsku sa sjevera te trgovacku prometnicu koja je povezivala Bratislavu s Trstom i s gradovima na sjevernom Jadranu.

Hrvati su, povlačeći se pred osmanlijskim osvajačem, okolicu Signa naselili u drugoj polovini XV. stoljeća, a od 1548. do 1566. činili su, uglavnom, i njegovu posadu. Signsku posadu činili su 1556. i 1566., kad su Osmanlije

Piše:

Dr. sc. Andelko MIJATOVIĆ

s nadmoćnjim snagama napadali Sign i konačno ga zauzeli 1566. U proljeće i ljeto 1556., kad su ga Osmanlije od 21. svibnja do 30. srpnja napadali, Sign je branio i obranio s do 1000 suboraca **Marko Stančić Horvat** iz Gradeca kraj Križevaca, uz pomoć hrvatskoga bana **Nikole Zrinskoga** i madžarskoga palatina **Tome Nadasdyja**, koji su, da bi odvratili osmanlijske napade na Sign, napadali Bobovišće (Babocsu) u jugozapadnoj Madžarskoj.

Prije drugoga napada na Sign 1566., Osmanlije su za stoljeće ratovala zauzeli veći dio Hrvatske do Velebita, Krbavu i Liku, probili hrvatsku obranu na Uni i ovladali donjim Pounjem, a u Slavoniji su ovladali sve do Moslavine i Čazme uključno. U

Ugarskoj su, uglavnom, zauzeli područje od Tise i Temišvara do Blatnog jezera, Pečuha i drugih gradova u zapadnoj Ugarskoj do dijelova Gornje Ugarske.

U vrijeme drugoga osmanlijskog napada na Sign, 1566., prije 440 godina, grad je, branio poznati ratnik i iskusni zapovjednik, nekadašnji hrvatski ban, 58-godišnji Nikola Zrinski, potomak slavnih Bribirskih Šubića, zapovjednik Signa od 1561. i od 1563. zapovjednik nad carsko-kraljevskom vojskom u zapadnoj Ugarskoj, sa zadaćom da to područje „brani u svako vrijeme od svakog neprijatelja“.

U pohodu na srednju Europu 1566. glavnina je osmanlijske vojske, oko 90.000 ratnika s 300 topova i s mnoštvom pomoćnog osoblja pod zapovjedništvom sultana 75-godišnjega **Sulejmana Veličanstvenog** i velikog vezira **Mehmed-paše Sokolovića**, u

mjesecu srpnju prešla rijeku Dravu kraj Osijeka. Zbog toga što su ljudi Zrinskoga kraj Šikloša porazili jedan osmanlijski odjel i zadobili velik plijen, umjesto na Eger u Gornjoj Ugarskoj, sultan je odlučio s tim jakim snagama krenuti na Siget, zauzeti ga i već jednom uništiti Zrinskoga koji je osmanlijskom osvajaču u 35 godina ratovanja dosta jada zadao.

Tada se je utvrda Siget fortifikacijski sastojala od tri dijela: Starog grada, Velike varoši i Nove varoši, opkoljena močvarom potoka Almaša. Iako je sigetsko zapovjedništvo mogao prepustiti nekom drugom, Zrinski se je prihvatio te vrlo odgovorne zadaće, spreman „da prolije krv svoju za Boga i domovinu veselo i vjerno a, ako sudbina htjedne, da i život svoj žrtvuje“, kako se je izrazio u jednom pismu. Istodobno, kako su se Osmanlije spremale za ovaj ratni pohod, i u čitavoj Monarhiji se je spremalo za obranu. Zrinski se je u Sigetu također pripremio i poduzeo sve potrebno za obranu. Raspologao je s „dvi tisući i tristo i nekoliko više“ branitelja plaćenika i Sigećana, uglavnom Hrvata, te 54 topa i drugim naoružanjem kao i velikom količinom hrane. Računao je da će osmanlijskoj sili moći odolijevati četiri mjeseca, a očekivao je da će mu u pomoć priskočiti rimsко-njemački car i ugarsko-hrvatski kralj **Maksimilijan II.** s kršćanskim vojskom koja se okupljala u zapadnoj Ugarskoj.

Kad su Osmanlije 1. kolovoza počeli opkoljavati Siget, Zrinski je u Starome gradu skupio sve branitelje i stanovnike grada, obavijestio ih o osmanlijskom opkoljavanju, pozvao ih da se ne plaše neprijateljske množine, da budu vjerni i jedinstveni, da se međusobno poštuju, da budu vjerni svojim zapovjednicima. Svi su pred Zrinskim prisegnuli na vjernost Bogu, vladaru, državi i Zrinskom, a Zrinski je prisegao Bogu, vladaru i nazočnim

Dr. Andelko Mijatović

da ih ne će ostaviti, da će s njima trpjeti dobro i zlo, da će s njima živjeti i umrijeti. Dao je neke odredbe i upute. U slučaju svoje smrti, za zamjenika je odredio svoga sestrića **Gašpara Alapića**. Trebalo je posjeći svakoga tko bi otkazao poslušnost svomu zapovjedniku ili bi potegao oružje na nekoga, tko bi uzeo i pročitao neprijateljski letak ili razgovarao s neprijateljem, ako bi se našlo ubačeni letak trebalo ga je dati prepostavljenom, a taj predati ga Zrinskom ili spaliti. Odredio je način podjele hrane. Za primjer drugima, dao je posjeći jednoga pješaka koji je na svoga zapovjednika potegao sablju i zbog nečega jednoga zarobljenika, zarobljena kraj Šikloša. Dao je i druge za obranu nužne upute.

S opkoljavanjem Sigeta 1. kolovoza Osmanlije su počeli i napadati grad. Organizirani napadi u tri kolone na Novu varoš počeli su 7. kolovoza. Da bi se približili gradu, napadači su kopali rovove na tri smjera, zaštićivali se nasipima na koje su postavljali puške, a poduzimali su i druge navalne radnje. Ujutro 9. kolovoza neprijatelj je počeo topovima s priređenih nasipa tući i Stari grad. Zbog žestokih napada i nemogućnosti obrane, Zrinski je taj

dan dao zapaliti Novi varoš i s braniteljima se povući u Veliki Varoš. Osmanlije su nastavili s napadima i istovremeno, da bi se lakše približili gradu, prokopali su nasip koji je zadržavao vodu potoka Almaša i tako isušili močvaru. Nakon deset dana žestokih borbi Osmanlije su, napadajući čitavi dan u redovima, 19. kolovoza provalili u Veliki varoš i Zrinski je 19. kolovoza naredio povlačenje u Stari grad. U tom se povlačenju nisu svi branitelji i stanovnici uspjeli povući u Stari grad, jer su Osmanlije zauzeli most koji je povezivao Veliki varoš i Stari grad.

U vrijeme napada na Siget hrvatske su banske i krajiške snage uspješno napadale u Pounju i tako vezale na se osmanlijske snage koje su trebale ići pod Siget, nadvojvoda je **Karlo** iz Međimurja s 10.000 ratnika napadao Bobovišće, a oko 80.000 carsko-kraljevske vojske između Đura i Komorana, zbog neodlučnosti zapovjednika, nije poduzimala borbena djelovanja kojim bi se pomoglo opkoljenima, i sigetski su branitelji bili prepušteni sami sebi.

Kad su isušili močvaru, Osmanlije su počeli praviti nasipe kojima su se približavali Starom gradu. Prvi juriš

na njegove topovima porušene jugozapadne zidine Osmanlije su izveli 26. kolovoza. Iako su napadali u redovima, nakon dva sata žestoke borbe odbijeni su. Nastavili su dalje napadati topovima i probijati gradske zidine, a pristupili su i izgradnji novoga nasipa prema sjeveroistočnom bedemu.

Dok je Zrinski očekivao pomoć kršćanske vojske, Osmanlije su strahovali od njihova napada. Da bi osvojili Siget sultan Sulejman je zapovjedio za 29. kolovoza napad na Siget, kad su na isti dan nekada osvojili Beograd i pobijedili na Mohačkom polju. Čak je i sultan, da bi ohrabrio svoju vojsku, izšao iz svoga šatora i uzjaha konja. Iako su čitavi dan jurišali velikom žestinom, bili su odbijeni. U tim borbama poginuo ih je velik broj, ali ginuli su i branitelji. Tada je sultan Sulejman strijelom ubaćenim pismom Zrinskog pozvao na predaju, a za nagradu bi ga priznao gospodarom Hrvatske. Kad Zrinski nije prihvatio tu ponudu, sultan se je poslužio varkom. Budući da je zarobio trubača **Jurja Zrinskog**, javio je Nikoli Zrinskom da mu je zarobio sina Jurja i da će ga pogubiti, ako mu ne preda grad. Kao potvrdu toga, trubač je morao svirati poznate melodije. I taj je poziv Zrinskom odbacio. Sad su Osmanlije pokušali unijeti razdor u branitelje i ubacivali su im strjelicama letke na hrvatskome, madžarskom i njemačkom jeziku s pozivom da se predaju, da ne ginu uludo, da će biti nagrađeni koji se predaju.

Svi ti pokušaji bili su uzaludni. Žestoke borbe nastavljene su i dalje. Osmanlije su noću između 4. i 5. rujna zapalili lagum pod bedemom, koji je raznio površje bedema, ali i zapalio drvene objekte u gradu. Branitelji su morali gasiti vatru, ali i boriti se s napadačima koji su žestoko napadali, čak i provalili u grad, ali su bili izbačeni. I u dva još ponovljena napada to-

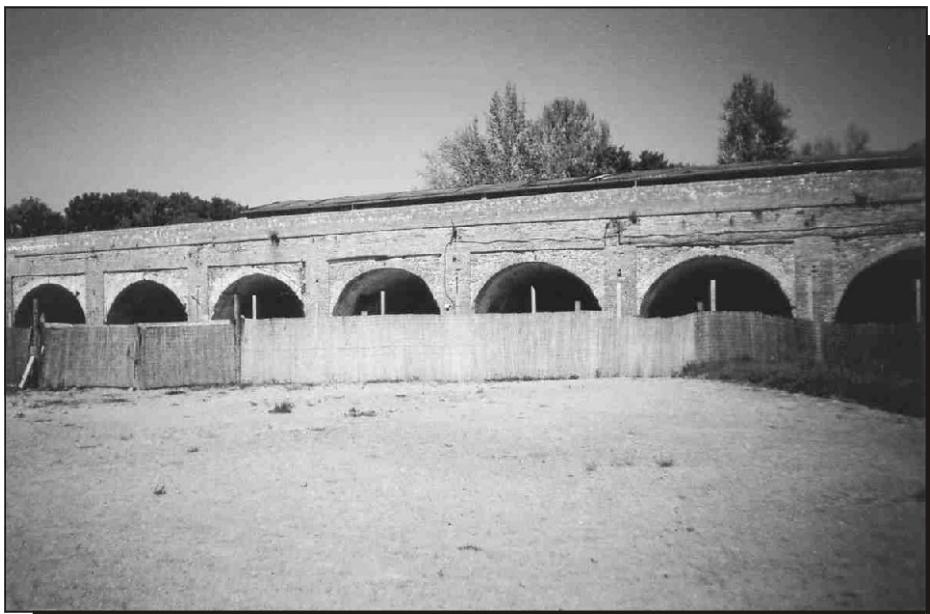
Spomenik Zrinskomu i Sulejmanu, turskoga kipara Metina Yurdanura, u Parku mađarsko-turskog prijateljstva, otvorenom 1994.

ga dana bili su odbijeni. I toga dana izginuo je velik broj branitelja. U vrijeme tih borbi umro je sultan Sulejman, ne dočekavši pad Sigeta, ni vijest da se je 1. rujna predala Đula koju je od 4. srpnja opsjedao vezir **Pertev-paša** s 25.000 ratnika.

Zbog požara i ruševina 500-600 iscrpljenih branitelja, boreći se s neprijateljem povuklo se je u unutrašnji dio Staroga grada, okruženog bedemima i rovom napunjениm vodom. Pri tome su mnogi izginuli. Svjestan da će se i dalje Zrinski žestoko boriti, veliki vezir Sokolović, pozvao je Zrinskoga tobože u sultanovo ime da se preda. I tu ponudu predaje Zrinski je odbio. Ujutro u šest 7. rujna neprijatelj je velikom množinom i žestinom napao unutrašnji dio Staroga grada. Ubacivali su vatrene strijele i kugle da je čitavi grad počeo gorjeti. U takvim prilikama Zrinski se je odlučio s preostalim braniteljima provaliti iz grada. Prije toga spasio je sve svoje dragocjenosti i obukao se u laganiju i svečaniju odjeću. U surku je stavio sto dukata, da onaj tko će ga pokopati ne kaže, da ništa nije našao pri njemu. S dukatima je stavio i gradske ključeve kako ih nitko ne bi uzeo dok je on živ, „jer sam ja to prije gospodinu Bogu da me neće Turci od šatora do šatora po turskom taboru voditi, ni neće nit-

kor na moju dicu prstom kazati“. Od sabalja je izabrao jednu kojom su se i njegovi preci služili. I on je tom sabljom poštenje stekao. Na trgu su ga dočekali preživjeli branitelji. Nakon što ih je kratkim govorom oduševio, krenuli su u juriš s kraljevskom zastavom preko spuštenih gradskih vrata, koja su istodobno služila i kao most. Radi odbacivanja Osmanlija s vrata, ispaljen je top u njih, a potom su krenuli u juriš s kraljevskom zastavom i nastalo je žestoko kreševo i sječa. Sokolović je Zrinskom koji se je odlučno branio na mostu poslao izaslaniču koji ga je pozivao da se preda, da ne gine i da će se s njim dobro postupati, ali i ti su pozivi bili uzalud. Nakon što su ga tri puta pogodili iz arkebuze, Zrinski je pao, a njegovi su se okupili oko njega i izginuli boreći se.

Mrtvomu Zrinskom Osmanlije su odsjekli glavu i odnijeli je velikom veziru Sokoloviću. Branitelji su nastavili pružanjem otpora u unutrašnjosti Staroga grada dok nisu svi izginuli. Tek su sedmorica preživjela. Zarobljeno je, po nekim vijestima, 2000 žena i djece. Nakon što su Osmanlije zauzeli Stari grad i odveli iz njega zarobljenike, došlo je do eksplozije barutane pri čemu je usmrćen veliki broj Osmanlija. Glava Zrinskoga otpremljena je u Budim, a iz Budima u

Nekadašnja turska kupelj iz XVI. st., danas muzej

carsko-kraljevski tabor kraj Đura. Uz velike počasti otpremljena je u obiteljsku grobnicu u crkvi pavlinskoga samostana sv. Jelene kraj Čakovca. Što je bilo s truplom Zrinskoga, nije baš jasno. Po jednom podatku pokočao ga je Banjalučanin **Mustafa Vilić**, nekadašnji zarobljenik Zrinskoga.

Procjenjuje se da je u borbama za Siget izginulo 18.000 konjanika i 7.000 janjičara. Iako su Osmanlije nakon mjesec dana iscrpljujućih borbi uspjeli osvojiti Siget, događaji koji su slijedili zaustavili su njihovo nadiranje prema Beču, u središnju Europu i prema zapadu. Bitka za Siget 1566. bila je prva prekretnica u osmanlijskom nadiranju, kako u ovim krajevima, tako i općenito u svijetu. Nakon osvojenja Sigeta, Osmanlije su ga pojačali novim utvrđenjima i povezali ga u jednu obrambenu cjelinu. Tom obnovom i pregradnjom Siget je postao jedno od najvažnijih osmanlijskih graničnih utvrđenja. Iz Sigeta je uklonjeno sve kršćansko pučanstvo, grad je naseljen osmanlijskim življem, vojskom, upravnim službenicima, trgovcima i obrtnicima. Padom Sigeta i ostalih ugarskih utvrđenja, osmanlijska je granica pomaknuta do Kaniže. Siget je u osmanlijskoj vlasti ostao sve

do 1689., kad su Osmanlije protjerane iz cijele Ugarske i većega dijela Hrvatske.

O značenju Sigeta u obrambenom smislu i o stanju u kršćanskim zemljama nakon njegova pada pod osmanlijsku vlast, postoje mnoga svjedočanstva. Pad Sigeta izazvao je u taboru kralja Maksimilijana zaprepaštenje, oplakivao se je gubitak Sigeta i Đule, jer su nakon toga Turcima bile otvorene hrvatske i donjoaustrijske zemlje, put prema srednjoj Europi i Potisju. Nakon pada Sigeta i pogibije

sigetskih branitelja, u čitavoj Hrvatskoj, Primorju, Istri i ostalim susjednim zemljama nastala je užasna strava. Glas o padu Sigeta izazvao je u Vječnom gradu – Rimu, veliku žalost.

I kršćanski i osmanlijski suvremenici koji su svjedočili i svi koji su se bavili općenito ratnikom i zapovjednikom sigetske obrane Nikolom Šubićem Zrinskim, davali su mu i daju vrlo visoke ocjene i priznanja. Pri tomu se obično zapovjednika Zrinskog u Sigetu uspoređuje sa spartanskim kraljem **Leonidom**, koji se je 480. pr. Krista svjesno žrtvovao s 300 Spartanača za domovinu i grčku slobodu, izginuvši u neravnopravnoj borbi s puno jačim perzijskim osvajačem u Termopilskom tjesnacu, i naziva ga se hrvatskim, ugarskim i kršćanskim Leonidom.

Zatvarajući se u Siget nad kojim je zapovjedništvo, kao carsko-kraljevski zapovjednik u zapadnoj Ugarskoj, mogao prepustiti i drugom, Nikola je Zrinski svjesno žrtvovao sebe u obrani domovine. Da se je tim imenovanjem Zrinskoga sigetskim kapetanom 1561. na to mjesto postavilo primjerena zapovjednika, potvrdilo se je već prvih dana pripreme za obranu i u vrijeme borbi za Siget 1566. Prihva-

Sigetski dvorac

tivši se svjesno vrlo zahtjevna sigetskog zapovjedništva, Zrinski je u tradiciji već mnogih hrvatskih zapovjednika u stoljetnoj borbi s osmanlijskim osvajačem, čitavo vrijeme borbi s daleko nadmoćnjim protivnikom, pokazao se iskusnim, hrabrim i dosljitim zapovjednikom povjerene mu utvrde. U izvršavanju postavljenoga mu zadatka nisu ga mogle pokolebiti

nikakve opasnosti i primamljive turske ponude čitave Hrvatske. Njegova, kao i općenito sigetske posade, doista junačka smrt u sigetskim razvalinama, zapečatila je njegov ukupni ratnički život i svrstala ga među najveće svjetske ratničko-povjedničke uzore.

Ukupno junaštvo svih branitelja Sigeta 1566. pridonijelo je da je Nikola

Zrinski, Siget i njegovi branitelji, među kojima je i jedna hrabra žena pod imenom Neznane Junakinje, već od vremena obrane stalna tema kroničara, povjesničara, književnika, grafičara, slikara i drugih umjetnika na njemačkome, madžarskom, hrvatskom, latinskom, talijanskom i turskom jeziku, sve do naših dana. •

SVEVREMENSKE POUKE SIGETSKE BITKE

Piše:

Dr. Vjekoslav Božo JARAK

dosegnuli zavidnu razinu u onome što čovjeka čini čovjekom, u dostojanstvu slobode, u postojanosti značaja, u nepomućenoj vjernosti temeljnim zasadama čovječnosti, u snazi što izvire iz vjere i ljubavi u beskrajno čovjekoljublje Boga, koji ravna svijetom i poviješću, životom i smrću, te mrsi sve namisli zlotvora (usp. psalam 140, 9), a tvorcima čovječnosti daje mir i vedrinu u svim nemirima i mrkljinama ovoga svijeta i života u njemu.

U brojnu obitelj indijskoga mislioca i pjesnika, koja bijaše njegova radost i

sreća, ušuljala se smrt i zaredala nemilosrdno kositu njemu neizmjerno draga bića. Bijahu to bolni udarci, jedan gori od prethodnoga. Činilo se kako će toga gorostasa shrvati i zauvijek u crno zaviti. Međutim, dogodilo se suprotno. Ti su udarci u njemu otvarali skrivene izvore snage, što su kao rijeke ponornice izbjigali na površinu i neodoljivo širili mir i vedrinu. Tako su nastajale Tagoreove *Pjesme darovnice*, čudesno književno djelo bez tračka ojađenosti i beznađa, djelo neugasive radosti i nepomućene nade, što je sam pjesnik jezgrovito izrazio:

«*Kad krenem odavde, budi mi ovo riječ oproštajna / da nema premca onom što vidjeh!*»

Sigetski je Junak – otkako je postao sebe svjestan – iz dana u dan promatrao kako zemaljska sila ništi sve mrtvo i živo, razara i pali vrijedne tvorevine uma i srca, ubija živote, ali joj *dostojanstvo osobe*, snaga i ljepota duha, izmiču – ostaju neosvojivima. Štoviše: iz svakog bojovna sraza, *neovisno o ishodu*, postaju *ljepšima i snažnijima*!

Nesmanjenim dostojanstvom i nepomućenim mirom oslovljava Zrinski svoje vojnike, koji su njegova braća i njegovi vitezovi, zajedno spremni braniti slobodu do posljednje kapi krvi, braniti je *dostojanstveno i radosno!* Ne dajući se ni podmititi ni prestrašiti. Dostojanstveno i radosno! Neovisno o ishodu!

U tome posljednjem srazu, Zrinski je vojnički izgubio bitku, ali su i on i njegova postrojba izvojevali pobjedu *ljudskoga dostojanstva s nemjerivim posljedicama*.

Dr. Vjeko Božo Jarak (u sredini) predvodi sv. misu

Predsjednik INTER-ASSO, Jure Knežović, u Sigetu

Kako bismo se u to uvjerili, bit će dobro još jednom prizvati velikana pera Togoreia i njegovu *indijsku mudrost!* Poznavatelji jednoga i drugoga kažu:

- Nema ni jednoga indijskog dijela ni običaja, i nema ni jedne misli koja ne započinje prije pet tisuća godina, a toj vremenskoj odrednici Indijci kažu: *danas!* Ništa se ne prepusta zaboravu, ništa nije i ne smije biti zaboravljen; što je bilo prije pet tisuća godina živi i - *danas vrijedi!*

U nas nije tako! U nas vrijedi neupitan zakon zaborava, koji širom otvara vrata *samovoljnu odabiru;* tako se briše povijest, a na njezino mjesto dolazi samovoljna *ideologija* – prisilom zaštićena obrana unaprijed zauzetih stavova i društvenih položaja.

Njezin vijek trajanja ovisi, povjesno gledano, o duhovnoj snazi pojedinaca koji su spremni – u interesu ljudskoga dostojanstva i slobode – raskrinkati to stanje, ne pitajući kojom će cijenom, *kačko velikom žrtvom, svoju smionost, svoje dostojanstvo i svoju slobodu platiti!*

U srazu tih sila rastu i sazrijevaju temeljne ljudske vrijednosti bez kojih nema čovjeka dostojava života na zemlji. One rastu najprije u promicateljima, a zatim *postupno* i u onima koje će njihov primjer probuditi iz lažne sigurnosti, što je pruža robovski položaj plaćen osobnim dostojanstvom i slobodom!

Zbog toga bi sigetski Junak morao najprije progovoriti istinskim junacima ljudskoga dostojanstva ovdje i sada, kao

nekoć svojim vojnicima, svojoj «braći i vitezovima»:

- Ne računajte na nikakvo društveno priznanje i nikakvu nagradu! Ta je sadržana u vašoj žrtvi i nitko vam je ne može oduzeti. Nagrada za hrabrost nije u zlatnoj kolajni, nego *u porastu vaše osobne hrabrosti, u porastu osobnoga dostojanstva i slobode!* Svaki drugi oblik nagrade, može ga biti i ne biti, sporedan je, a često i zamamljiv. – Zamjenik sigetskoga Junaka, **Gašpar Alapić**, preživio je vojni poraz kod Sigeta, ali je kasnije postao zatornik veličanstvena pothvata za slobodu i dostojanstvo čovjeka što ga bijaše pokrenuo drugi velikan naše povijesti: **Matija Gubec!**

I poraz i pobjeda, u povjesnim razmjerima, jednakso su upitni; ovise o *nadahnuću, o duhovnoj snazi osobe koja ih*

doživljuje. I žalosna kao i radosna glazba može biti jednak veličanstvena; to što je tužna ili radosna, ne može njezinoj vrijednosti ništa ni dati ni oduzeti!

Nu tu dvojbu nije lako razlučiti i podnijeti u skladu s osobnim dostojanstvom. I jedno i drugo otvara pred nama strahobnu kušnju: pobjeda nas omamljuje *s umišljene veličine,* a poraz nas plavi *tjeskobom bezizlazja!*

To protivnici naše slobode dobro znaju!

Izgubivši svoj – svjesno i nesvjesno – dugo spreman rat, izgubivši ga cjevovito i glatko, nisu se pomirili s porazom, nego su iz temelja promijenili svoj način ratovanja. Ostavili su materijalno oružje, a prihvatali se onoga mnogo pogibeljnijeg – duhovnoga. Počeli su neumorno sijati sumnju, razarati samopouzdanje i vedrinu duha, ubijati radost s veličanstvene pobjede i neprocjenjiva blaga slobode i dostojanstva.

Nemojmo se nimalo zavaravati! Naši neprijatelji imaju u tome uspjeha i zbog toga naše opće stanje postaje pogibeljnijim.

Naša bi prvorazredna zadaća trebala biti: *svjesno i odvažno, neumorno i nadasve smišljeno otkrivavajući istinske vrijednosti, podržavajući hrabre i hrabreći klonule, suprotstaviti se tom podmuklo smišljenu razaranju Hrvatske i hrvatskoga naroda.*

Ističući *istinske vrijednosti* što ih moramo dozivati u sjećanje i njima se radowati, želim posebice naglasiti prijateljske veze s mađarskim narodom, one bliže – kad su nam u najtežim danima napadačkog rata bezrezervno i nemjerivo poma-

Mnogi nisu mogli stati u crkvu

Konzulica Republike Hrvatske, gđa Vesna Njikoš-Pećkaj

gali - kao i one pradavne, kad smo zajednički branili i obranili svoj narod i svoju domovinu od premoćne osmanlijske najeze. Bilo je u tome savezu mnogo ljudskih slabosti, ali je njegova jezgra bila zdrava, pa tom savezu treba zahvaliti što naši krajevi ni najmanje ni-

su nalik onima u Maloj Aziji ili Sjevernoj Africi!

Taj bismo savez, uključujući, dakako, i Austriju i Sloveniju, mogli istaknuti kao *uzor jedinstvene Europe u malom*. Bijaše to jedinstvo, zajednica naroda, od kojih je svaki bio svjestan svojih vlastitosti,

svojih društvenih i uljudbenih ustanova i svoga zakonodavstva, ali ujedinjeni međusobno zajedničkom baštinom, sveukupnom civilizacijom i kulturom, moralnim vrijednostima i dogovornom zajedničkom društveno-političkom djelatnošću.

Slabost današnje suvremene Europe upravo je *u nedostatku toga moćnog veziva*. Zapadna je kultura izgubila vjeru u svoje duhovne vrijednosti i time omogućila pogubno razdvajanje izvanjskoga načina života od izvora temeljnih ljudskih vrijednosti.

Nastavi li se taj proces razdvajanja, nasi će se narodi sve više prepustati nečovječnu idealu *društva masa*, što je puko sredstvo želje za prevlašću.

Zaustavi li se taj proces i vrati li se Europa svojim duhovnim korijenima, ona svojim znanjem i tisućeljetnim iskustvom može preuzeti vodstvo i započeti veliku *duhovnu obnovu svijeta* (Romano Guardini).•

PRIGODOM TRIDESETOG TRAVNJA

Početkom travnja o. g. Družba braće hrvatskoga zmaja - Zmajski stol u Zadru, uputila je prijedlog i zamolbu svim osnovnim i srednjim školama, da u suradnji s njima svečano obilježe obljetnicu pogibije hrvatskog bana Petra Zrinskog i kneza Frane Krste Frankopana. Družba braće hrvatskoga zmaja već više od stotinu godina tradicionalno svečano obilježava značajnu obljetnicu iz hrvatske povijesti - smaknuće hrvatskih velikana u Bečkome Novom Mjestu (Wiener Neustadt), 30. travnja 1671. Bečki je dvor tog dana nastojao zauvijek ušutkati ne samo glas vodećih osoba hrvatskoga političkog, vojnog i kulturnog života, već i svakog nastojanje hrvatskog naroda za većom slobodom i većim stupnjem neovisnosti u odnosu na habsburšku krunu.

Povjesna znanost nije dovoljno proučila ovaj tragični događaj i tu smrt promatra kroz prizmu tadašnjih težnji europskih vladara da skrše moć lokalnih velmoža, kako bi svu vlast, političku i ekonomsku, centralizirali u jednome državnom središtu i to po mogućnosti u rukama vladara i elite koja se okupljala oko njega. Mali narodi, pa tako i hrvatski bili su ograničeni u svojim temeljnim pravima i slobodama, te

Piše:

Bruno ZORIĆ

se zatirala višestoljetna državnopravna tradicija.

Stoga se ovog važnog datuma moramo prisjetiti mučke pogibije Zrinskog i Frankopana, a i zbog toga što je to dan Hrvatskog društva političkih zatvorenika. Moramo se također podsjetiti i svih ranijih i kasnijih stradanja hrvatskih mučenika, kako bismo promicali temeljne do-moljubne vrijednosti i to posebno među mlađim hrvatskim naraštajima. Ovo povijesno prisjećanje na bi nas smjelo voditi samo u prošlost, već prošlost moramo upoznati kako bismo se zalagali da nam budućnost bude svjetlica i radosnija. Ovo je također vrijeme u kojemu se javlja proces sveprisutne globalizacije modernoga tehnološko-informatičkog društva, pa uza sve njegove pozitivne posljedice postoji i izgledna opasnost da se u nepovrat izgube sve one odrednice koje neki narod, pa tako i hrvatski, na svjetskoj pozornici čine prepoznatljivim, a to su posebnosti njegova kulturnog bića, jezik,

kultura, običaji, krajobraz različitih dijelova naše Domovine i drugo. Moramo istaknuti da se moramo prisjetiti i onih pojedinaca, pripadnika hrvatskoga naroda, koji su u svoj narod i svoju domovinu utkale svoju najdragocijeniju svojinu - svoj život, pa su nam zbog toga svi oni moralni svjetionici i pokazatelji kako treba živjeti i kako treba umirati za svoj narod i svoju domovinu, a ujedno i to, da moramo voljeti i njegovati svoje osobne i nacionalne osobine, jer nam znače staze kojima se moramo okretati u budućnosti. Prisjećajući se ovoga tragičnog događaja, smrti Zrinskog i Frankopana, oblikujemo nacionalnu svijest i domoljublje hrvatskog građanina.

Stoga je i ovaj poziv Družbe "Braće hrvatskoga zmaja" hvalevrijedan i predstavlja jedan doprinos odgojnem i obrazovnom radu u školama. Valjalo bi stoga da sve škole u našoj Domovini obilježe spomen na mučku smrt Petra Zrinskog i Frane Krste Frankopana prigodnim predavanjem ili nekom drugom aktivnošću.

I ovoga puta moramo se prisjetiti glasovite misli Frane Krste Frankopana, koji je rekao: "Navik on živi ki zgine pošteno".•

PROPOVIJED ZAGREBAČKOGLA NADBISKUPA, KARDINALA JOSIPA BOZANIĆA (Bleiburg, 13. svibnja 2007.)

Draga braćo i sestre!

Nakon naviještenoga evanđelja, na ovome mjestu prepunom povijesne memorije i vjerničkoga spomena, zahvalan Bogu za dar vjere, molim riječima psalma: "Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim, jer ti si [Bože] sa mnom" (Ps 23, 4).

Okupljeni smo u dolini koja danas pljeni svibanjskom ljepotom prirode. Lako je uroniti u zavodljivost te ljepote i promatrati je kao divan Božji dar. Ali, ova dolina zna da je ona jednoga svibnja za ispačeni narod, a posebno za živote mnogih, postala neobičnom dolinom; da je postala dolinom smrti, zaustavljenih života, srušenih zemaljskih nadanja. Ova dolina zna zašto smo danas ovdje. Ova će dolina hrvatskoj narodu, na samo nama poznat način, trajno šaptati riječi koje su u njoj ostale, molitve koje su u njoj izgovarane, prenosći nam kako okus ljubavi, tako i okus mržnje pred kojom se svaka ljepota grči u boli.

Gledajući nas ovako sabrane, netko, komu je ovo tek obična dolina i polje, mogao bi se zapitati: Tko su ovi i odakle dođoše? (usp. Otk 7,13). Mi smo vjernici, okupani Jaganjčevom krvlju, oslobođeni njegovom pobjedom nad smrću, opečaćeni Kristovim križem. Kao vjernici i pred smrću isповijedamo život, a pred tragedijom za koju ne postoje dovoljno snažne ljudske riječi u molitvu uranjamо svoje misli, u nju stavljamo svoja pitanja i nadanja, dok liturgijskim slavlјem postajemo dionicima nebeske domovine.

Odakle smo došli? Dođosmo iz svoje zemaljske domovine Hrvatske, iz Bosne i Hercegovine, iz raznih krajeva Europe i svijeta, sretni što na ovome polju danas mirno možemo reći, da je iz hrvatskih žrtava krvavoga nasilja iznikao ponos i da su stvoren preduvjeti da se ovim poljem prolomi istina o Bogu i čovjeku, istina koja ne smije

biti predana u ruke ljudskim manipulacijama.

Došli smo ovamo onim istim putovima kojima su prije šezdeset i dvije godine, nakon završetka Drugoga svjetskog rata, kolone vojnika i civila tražile put koji bi ih poštedio od zatorne ruke jugoslavenskih i inih ratnih pobjednika. Na tome smo putu ponovno čuli glas žrtava koji se desetljećima nije smio čuti; u mislima smo nailazili na njih, susretali ih, premda do danas nisu obilježena mjesta njihovih stratišta, niti otkrivena imena izvršitelja djela nedostojnih ljudskoga imena. Iz šumaraka i jama, iz rovova i dvorišta dostiže nas špat koji se nada da će biti dovoljno jak da ga mi čujemo i da ga glasno izgovorimo kao istinu koja je sposobna ponovno roditi život, dati smisao njihovu umiranju, stvoriti temelje za izgradnju društva u kojemu je najmanje što možemo učiniti poštovanje nedužnih žrtava.

Da, braćo i sestre, ova je dolina gledala ispačena lica i hrvatskih civila i hrvatskih vojnika, hrvatskih očeva i majki, sinova i kćeri; lica koja su bila uronjena u nadu i

očekivanja da će im biti darovan prostor ljudskosti, put prema zakonitosti i životu koji se neće pomiješati s mržnjom, bezumnim osvećivanjem i ideološkim lažima. No, ova je dolina vidjela zaustavljenost te nade, razočaranja, neizvjesnost i, konačno – zvjerstva.

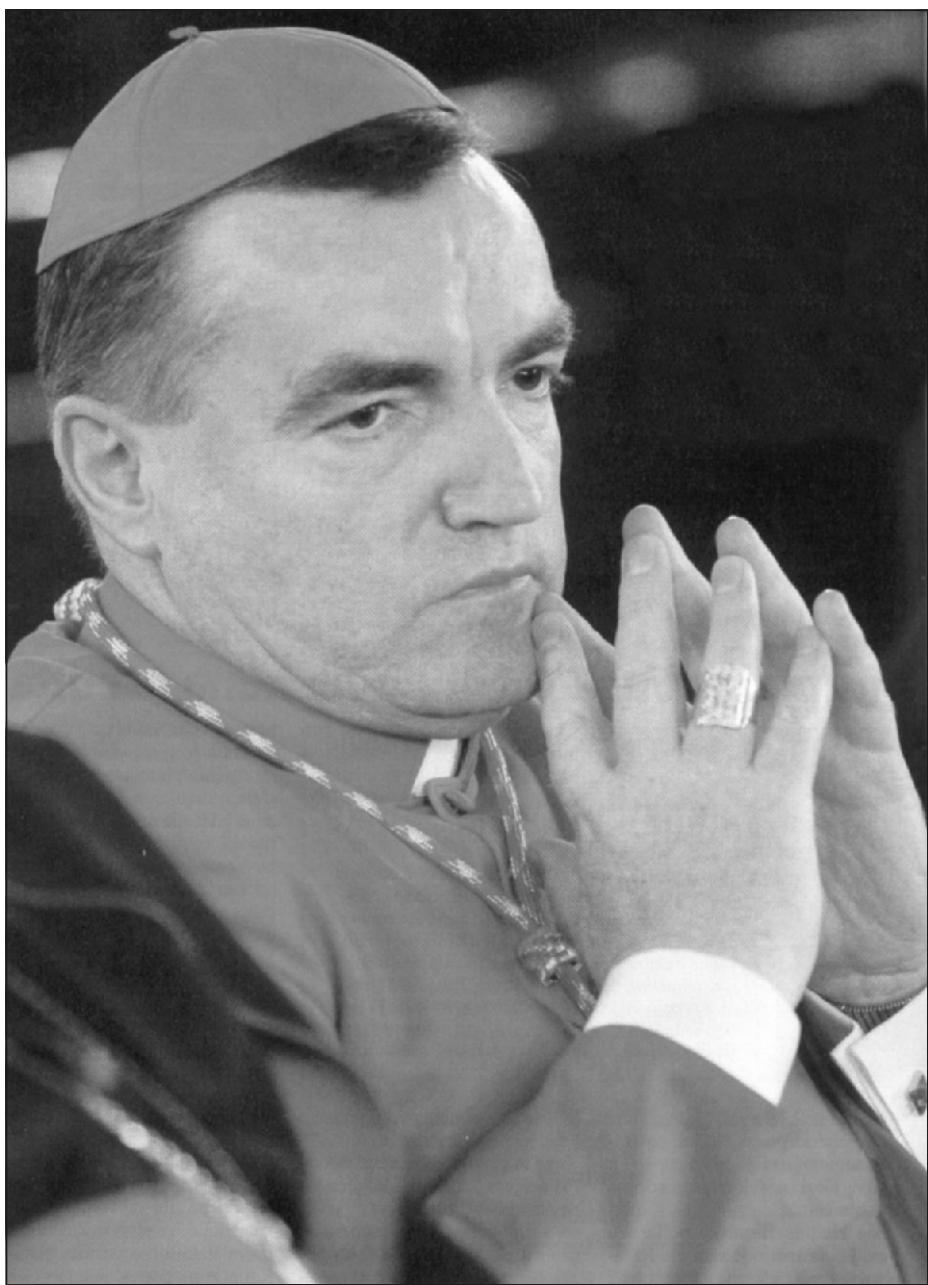
Toga svibnja, godine 1945., ova se dolina silno proširila. Zbog ljudi koji nisu poštivali Boga ni čovjeka, Bleiburško se polje izlilo i pretočilo u 'križne putove', u udarce, logore, tamnlice, mučilišta i smrt koja je svoj zadah i strah širila stotinama kilometara, ali jednako tako, poput otrova, godinama bila stavlјana u hranu odgoja novih naraštaja. Od trenutka kada ova dolina više nije smjela gledati lica, nego leđa i korake povratka, krvave tragove povratka u jugoslavensku tamnicu hrvatskoga naroda, i njezina se ljepota pretvorila u bol, u neizrecivu okrutnost i na kraju u bezimenost.

Prije dvanaest godina (1. svibnja 1995.), u Pismu Hrvatske biskupske konferencije o pedesetoj obljetnici završetka Drugoga svjetskog rata, napisali smo sljedeće: "...Taj je svibanj – za razliku od drugih naroda kojima je vraćena sloboda i demokracija – dolaskom marksističkoga totalitarnog sustava za nas značio nov početak zatvora, ubijanja nevinih ljudi. Mnogi su stradali samo zato što su katolici, što su katolički svećenici, redovnici i redovnice, što su katolički biskupi. Taj martirologij optužba je krvnika, ali on je još više – slava Kristove Crkve".

Od trenutka kada je počinjeno sramotno izručenje razoružane hrvatske vojske i nevinih civila u ruke krvnika, upravo su zločinci zabranjivali svaki spomen na ovo mjesto i sve ono što je slijedilo poslije Bleiburga, nastojeći silom sprječiti istinu da progovori glasom žrtava.

Komunistički vlastodršci ovu su dolinu učinili prisilnim polazištem na put smrti i krvoproljeća. Međutim, danas je ova dolina mjesto našega spo-

Kardinal Bozanić

mena i slavlja Boga koji je put, istina i život. Bog je taj koji je sve putove ljudske patnje preobrazio u Križni put svoga Sina; sve ljudske laži raskrinkao svojom istinom i u svaku tamu smrti unio zraku svjetla svoga života. To je ono što nikakvo nasilništvo ne može zaustaviti. Zato u nama kao vjernicima nasilje ne postoji, ali postoji vapaj za istinom.

Nažalost, mnoga naša okupljanja – protkana poglavito molitvom i pročišćenjem spomena – ljudi koji su pripadali komunističkomu rezimu, ili ostali zaslijepljeni njegovom propagandom, i koji ne žele biti oslobođeni istinom, promatralju još uvijek očima svoje ideologije. Prozivaju Katoličku crkvu, njezine pas-

tire i vjernike na sličan nacin na koji su to činili i u ono doba. Prozivat će, vjerujem, i moje današnje riječi, a ja u njih ne stavljam ništa osim ljubavi. A upravo to ih smeta: ljubav prema čovjeku, ljubav prema Domovini, ljubav prema pogaženima i ljubav prema istini koja iz Boga izvire.

Danas sam među vama kao čovjek koji hodom želi počastiti mukotrpni hod ispunjen nadom prema slobodi; među vama sam kao vjernik koji je došao pohoditi jednu dolinu o kojoj su mnogi bili primorani šutjeti, da bi ušutkali istinu o svome zločinu; među vama sam – u poniznosti Božjega izabranja – kao pastir koji je došao isповjediti vjeru i zajedno je s vama

učvrstiti; među vama sam kao Hrvat koji je došao s ljubavlju promotriti zemaljsku tragediju svoga naroda i moliti za njegove žrtve, ali i za žrtve svih kojima je ova dolina u mislima, u sjećanjima i u životu ostavila spomen na neizrecivu ljudsku okrutnost. S puno pijeteta spominjem danas osobito pripadnike islamske vjeroispovijesti koji su dijelili patnju s kršćanskim vjernicima.

I dok tako govorim, netko bi mogao pomisliti da nas je na ovome mjestu skupila tragedija smrti. Netko bi mogao zaključiti da smo došli oplakivati neizbjegnost ljudske drame nad koju se nadvila ljudska zloča. Ne, ovamo nas je i danas doveo Život i vjera u Život. Danas sam ovdje da s vama proslavim Vazam Gospodnj i molim svjetlo Duha Svetoga u kojemu se kao vjernici pitamo, što nam to Bog govori u iskustvima ratova, progonstava, u žrtvi nevinih ljudi, što nam to Bog kao narodu ima reći kada smo stavljeni pred kušnje neopisive boli.

U kršćanstvu postoje polazišta i vrijednosti koje se nikada ne smije zaboraviti. Jedna je od njih poštovanje tuđega zivota. Tu ne može biti razlike ni nacionalne, ni konfesionalne, ni svjetonazorske, ni stranačke. Temeljna jednakost u dostojanstvu svih ljudi proizlazi iz same naravi čovjeka, stvorena na sliku Božju. Upravo stoga je danas tesko razumjeti zašto se još uvijek ne može dovoljno jasno čuti glas koji govori o tome da se ovdje nije poštovao život, da su, bez ikakva suda i dokaza krivnje, poubijani hrvatski vojnici i civili nakon rata. Ponavljam: nakon rata!

Isus u današnjem evanđelju govori o svome odlasku Ocu. Njegova osuda na smrt već je bila 'napisana'. Dobro zna da učenike pogledaju njegove riječi i da im uznemiruju srce. Utješne riječi o miru vjerojatno su im zazvučale poput iluzije, baš onako kako ljudima našega vremena zvuče svetopisamske riječi koje obećaju sigurnost i spokoj u svijetu razdiranom nemirima. Mir o kojemu govori Isus jest mir koji razumije ljudski krik: Bože moj, zašto si me ostavio?, ali jednako tako zna da je samo u Bogu konačni dom u kojemu se krik očaja preobražava u mir srca.

"Neka se ne uznemiruje srce vaše i neka se ne straši". Dajući svoj mir, Isus to govoriti jer zna da je granica dobra i zla u našem srcu te da prva i prava pomirba mora

nastati u ljudskoj unutarnjosti; da se pomirba ne može uspostaviti nikakvim političkim dogovorima i sredstvima prisile, jer se u tom slučaju pretvara u jos veću neistinu. Isusov mir nije mir koji daje svijet, nije kupljeni mir ili pak mir koji se želi nametnuti ratom. To nije mir koji se postiže gospodarskim blagostanjem, potrošačkim prividima, stavljanjem vlastite osobnosti u središte svijeta.

Za nas kršćane Kristov mir je zahtjev. On ne pripada konačnomu spokoju mrtvih. Prvi dar uskrsnuloga Krista prestrašenim učenicima jest mir. Smirenio srce je čvrsto srce, ono se ne koleba i ne gubi pouzdanje u protivštinama; ne gubi se u očaju, niti obeshrabruje u trpljenjima. Otkriće Boga u vlastitu životu, radosni susret s njim, uranjanje u njegovu ljepotu, obraćanje Isusu Kristu koji je prepoznat kao Bog, razlozi su radosti i mira u ljudskome srcu.

Kristov mir koji svijet ne može dati, mi vjernici živimo u zemaljskome domu. Znamo koliko je svakom čovjeku važno biti u okrilju ljubavi i topline doma. Nitko rado ne napušta ni dom ni domovinu, niti ih lako zaboravlja. Ljudi kojih se ovdje spominjemo ostavili su za sobom Hrvatsku i svoje domove; nipošto laka srca. Zato, braćo i sestre, kako da se srce ne stegne nad nepravednom tvrdnjom koja kaže: da nisu bili krivi, ne bi bježali. Tako poopćivanje uistinu vrijeda. Zar i nakon svega onoga što se dogodilo poslije njihova izručenja jugoslavenskim komunističkim vlastima, netko još dvoji koliko je njihov strah bio opravdan?

Jedan od najbližih Titovih suradnika u to vrijeme Milovan Đilas ovako je posvjedočio godine 1979: "Da budem iskren, mi nismo shvaćali zašto Britanci ove ljude nama vraćaju. Uglavnom su to bili obični seljaci. Oni nisu nikoga ubili. Njihov je jedini zločin bio strah od komunizma. Oni (Englezi) učiniše nešto sasvim pogrešno kada su ove ljude prebacili preko granice, kao što smo i mi pogrešno učinili što smo ih sve poubjivali" (vidi: Vlatko Pavletić, Tuđmanova doktrina i drugi članci, Zagreb 2007, str. 151). Pitam se: je li to komunistički antifašizam?

I dok se tjesimo riječima vjere, kao ljudi ne smijemo previdjeti nepravde koje su rađale nove nepravde. Koliko je samo, nakon Drugoga svjetskoga rata, domova opustošeno, razoren, konfiscirano; koli-

Bozanić: Tražimo istinu o žrtvama i krvnicima

ko je ljudi obespravljeni i onemogućeno; koliko je bogatstva otuđeno i koliko siromaštva rođeno zbog gramzivosti nepravednog komunističkog režima.

Nije u pitanju samo egzekucija, nego sve što je ona sa svojim posljedicama značila na društvenoj razini. Stvoren je novi poredak koji nikada ne će zasluziti odliku pravednosti, ma koliko ga se pokušavalо prikazati da je bio stvoren "u ime naroda". Bleiburška je tragedija osiromašila cjelokupno hrvatsko društvo. Zbog događaja kojima je bila klica, stotine su tisuća Hrvata stjerane na margine; mnogi su kasnije bili prisiljeni na iseljeništvo, obitelji koje su na bilo koji način bile povezane sa žrtvama tih događanja natjerane su na posvemašnu šutnju i bile politički maltretirane; potomci su smatrani građanima drugoga reda, poglavito ako nisu htjeli prihvati novu ideologiju i ucjenjivačku igru terora.

Bleiburška je tragedija, i sve ono što je slijedilo nakon toga, uvod u zločin puno širih razmjera. Ona je ostavila pustoš u duhovnom i kulturnoškom tkivu hrvatskoga naroda, jer je ubijen, ušutkan i raseljen veliki broj intelektualaca, posebno katoličkih, svećenika, redovnika i redovnica, kako bi se lakše ukorjenjivala ideologija marksističkog i bezbožničkog obilježja. Od tada, pa sve do današnjih dana, na Crkvu se u našem narodu baca ljaga i sjena krivice koju Crkvi nijedan analitičar, koji drži do istine i teži k objektivnosti, ne može pripisati. To pak daje i među sinovima i kćerima Crkve bilo i onih koji su počinili zlodjela sa žaljenjem oplakujemo i prepoznajemo bol koju je nanio njihov grijeh.

Na ovome mjestu, kao biskup Crkve u hrvatskom narodu, ne smijem šutjeti. Štoviše, valja mi postavljati pitanja koja si postavlja svaki čestit čovjek prosvijetljen istinom: Kako to da šezdeset godina nakon stravičnoga zlocina, bez obzira na to što još uvijek postoji dovoljan broj svjedoka i prikupljenih svjedočanstava, te bez obzira na to što je iz mnoštva činjeni-

ca vidljivo o čemu se radilo, nitko nije odgovarao? Kako to da su još uvijek nepoznata imena nalogodavaca i izvršitelja tih djela? Kako to da se još uvijek ne može, barem na načelnoj ako već ne i na konkretnoj razini, čuti jasna osuda svega što vapi zbog gaženja božanskih i ljudskih prava, a učinjeno je protiv hrvatskoga naroda? Zar mislimo da je moguće graditi zdravo hrvatsko i bilo koje društvo sa sjećušu da se naraštaje naše djece i mladih hranilo i danas hrani neistinama? Kako to da nije napravljen popis žrtava i da nisu obilježena mjesta masovnih grobnica u kojima do danas neidentificirane leže kosti poznatih i nepoznatih ljudi?

Grozna je pomisao da su tolike godine zajedno s nama živjeli i žive ubojice; da su protkali sve pore svakodnevice te možda ni njihovi najbliži ne znaju istinu o njima i da su se prikazivali u najljepšem svjetlu boraca za slobodu. Molimo za njih, da im Bog dadne snagu obraćenja, priznanja i prihvatanja slobode u istini. Ali kao vjernici, kao državljeni suverene i nezavisne Hrvatske, s pravom očekujemo da državne institucije učine ono što su zakonom dužne učiniti: da istraže ove zločine i obzname krivce za njih. Očekujemo da će se mjerodavne institucije države Hrvatske jasnije očitovati o komunističkome režimu i nedjelima koja je planirao i sustavno provodio te na temelju istine promicati one vrijednosti koje nisu sukladne s komunističkim krivotvorinama, kako u povjesnome tako i u svjetonazornome smislu. Očekujemo da će hrvatske vlasti i u vidu deklarirane proeuropske orientacije poduzeti sve da se kod nas provede rezolucija Skupštine Europskog parlamenta broj 1481, od 25. siječnja 2006., o međunarodnoj osudi zločina totalitarnih komunističkih režima.

Više sam puta pitao, pozivao mjerodavne da poduzmu korake u rasvjetljanju istine, a taj poziv ponavljam i danas: zakonitim i pravičnim putem tražite i poštujte istinu i o žrtvama i o krvnicima. Neka ne postoji nikakav politički razlog

KOLUMNAR CRKVENI UDAR NA ANTIFASIZAM

Kardinal ili tužitelj?

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ NA BLEIBURGU SE PRETVORIO U TUŽITELJA: NJEGOV GUDOR, OŠTAR I ŽESTOK KAO NIKAD DOSAD, NEMOGUĆE JE NI VIDJETI U KONTEKSTU OBRAČUNA S ANTIFASIZMOM KOJI JE LIJAVO POKRENUT IZ REDOVA CRKVE

Piše: JELENA LOVRIĆ

NOVI OBRAČUN NA BLEIBURGU: Nadbiskup Bozanić u strašnom natpu protiv mrtvog komunizma

Napadaj na kardinala - J. Lovrić u "Globusu"

radi kojega bi istina ostala pokopana i odgurnuta s pozornice razvoja zdravoga hrvatskog društva. Zbog naše sadašnjosti i zdrave budućnosti, zbog naše odgovornosti prema mladim naraštajima potrebno je osnovati nadstranačku i nezavisnu državnu instituciju koja će znanstvenim metodama rasvijetliti istinu o žrtvama totalitarističkih režima dvadesetoga stoljeća: fašizma, nacizma i komunizma. Prošlost je dio našega života i jasno pokazuje svoju snagu u sadašnjosti, a ono što se olako naziva povijesnu u nas često pišu isti, ili sljedbenici onih koji su nedužnom krvlju i stvorili te događaje. Zar nije odviše upadljivo da se neka povjesna istraživanja uopće ne čuju ili prešućuju?

Posljednjih se mjeseci u nemiru nastalom zbog nerazjašnjenih činjenica i nepoštena odnosa prema učinjenom u prošlosti pojavila rasprava i o tzv. foibama, o strašnim mjestima smrti, o jamama i stradanjima koja je za sobom ostavio fašizam i komunizam. Ni tu kao Crkva ne smijemo prešutjeti istinu, a istina je da su pripadnici totalitarnih režima stvorili te jezive podsjetnike neljudskosti.

Kao Crkva danas govorimo da su takva mjesta nastala tamo gdje je iz života izguran Bog. Vrijeme rata, a još manje poraća, ne može biti nikakav izgovor. Tamo su i za vrijeme fašistickoga i za vrijeme komunističkoga terora stradavali svećenici, vjernici i vjernice, jer kršćanstvo ne može mirno suživjeti niti s jednom neljudskom vladavinom. U Hrvatskoj se olako stavlja znak jednakosti između antifašizma i komunizma, između opravdane težnje i borbe za slobodu i bezbožne ideologije boljševičkih i velikosrpskih planova. Stoga ne čudi nas što se rasprava vodi između krivaca i njihovih sljedbenika s raznih strana, kako onih koji podržavaju partizanske zločine, tako i onih koji se ne žele odreći fašističkih težnja i osuditi svoje zločine.

Dobro je znano koliko je dragocjeno djelovanje Katoličke crkve na uspostavi

zajedništva među narodima i kako se mi vjernici iz raznih naroda i država lako razumijemo i međusobno dijelimo bol koju je prouzročila nepromišljenost političara u prošlosti. Stalo nam je do očuvanja identiteta i integriteta vlastitih zemalja i do međusobnoga zajedništva i razumevanja. Ono je pak moguće samo na istini. Katolička crkva će i nadalje činiti sve što je u njezinu moći da u našim životima istina progovori Božjom istinitošću kojoj je podvrgnut svaki čovjek.

Govorim kao katolički biskup koji može biti ponosan na djelovanje Crkve u najtežim vremenima totalitarizma. I nas su htjeli svrstati u ideologije protučovjesta; do današnjega dana optužuju nas da smo za nešto krivi, a Crkva je pokazala da ona ni pod fašizmom, ni pod nacizmom, ni pod komunizmom nije zastupala ideologije i da su katolici trpjeli i umirali od neljudskosti s raznim predznacima te da su ih bili puni zatvori, koncentracijski logori i masovne grobnice. To je potrebno znati i ne prihvataći naivno klevete onih koji žele nametnuti krivnju Crkvi, da bi i danas provodili "svoju istinu". Mi smo svakoga dana pozvani preispitivati svoju grješnost i kajati se za počinjene grijeha. U svakome liturgijskom slavlju ispovijedamo potrebu Božjega milosrđa u raznim oblicima pokajanja. Stoga je krajnji cinizam i besramno je Katoličku crkvu svrstavati u promicatelja bilo kojega političkog sustava, a osobito stavljati je uz bok onih pod kojima je Crkva najviše trpjela, jer trpio je čovjek, bez obzira na vjeru, rasu, nacionalnost ili stalešku pripadnost.

Dok danas ovdje komemoriramo strašnu Bleiburšku tragediju s grozom mislim i na jasenovački ustaški logor. Smatram nužnim upravo ovdje reći, da nam se zbog vjernosti Bogu i Ljubavi prema Hrvatskoj ne smije zamagliti pogled ni pred čijim zločinom. U tom duhu ponavljam riječi blaženog Alojzija Stepinca koji je bez ikakve dvoznačnosti javno usred rata, u

veljači 1943. godine, jasenovački logor nazvao "sramotnom ljagom", a za ubojice u njemu izjavio da su "najveća nesreća Hrvatske". Ali hrvatsko društvo zaslužuje svima dosežnu i koliko je više moguće cjelovitu istinu! Kao kršćanin i kao Hrvat bio bih nedostojan i jednoga i drugoga imena, kada bih i u primisli nosio opravdavanje nečijega zločina. Ta zar netko uistinu misli da boli nedužnih koje su prouzročili pripadnici hrvatskoga naroda nisu i moje boli? No, jednako tako bio bih nedostojan čovještva, kad ne bih prokazivao laž i nepravdu nanesenu hrvatskom narodu.

Iz poštovanja prema svim žrtvama, kada je i Jasenovac u pitanju, potrebno je istini dopustiti da progovori u svojoj istinitosti. Zato mi je drago što se posljednjih godina učinio pomak u stavovima koji ublažavaju propagandnu zaglušnost pristranosti i povijesne nekorektnosti. Hrvatska javnost ima pravo znati istinu o Jasenovcu za vrijeme Drugoga svjetskoga rata, kao i nakon što je prestao biti ustaškim logorom. Žurno valja istražiti koliko je ljudi stradalo na tom strašnom gubilištu i mjestu nečovječnosti, kako bi se znalo njegovati osjetljivost za patnju koju su prouzročili mrzitelji čovjeka.

Gdje god se nalazili, mi, kršćanski vjernici ne okupljamo se da bismo zajedno mrzili, nego pronalazili snagu za zajedništvo u Ljubavi. Zato još jedanput navodim riječi iz pisma hrvatskih biskupa: "U čežnji za Božjim oproštenjem i mi ljudi uzajamno opaštamo jedni drugima. Ono što pohranjujemo u svojoj povijesnoj memoriji nisu nepodmireni računi koji rade namislis osvete. Pamtim zlo koje se dogodilo, a nije se smjelo dogoditi. Učimo kako ne ponavljati grijeh i kako ustrajati u dobroj odluci. No sadržaju našega povijesnog pamćenja pripada i sve ono što su činili ljudi Crkve kada su osuđivali zločine te svesrdno zaštićivali i pomagali ugrožene u vrijeme dok je bjesnio Drugi svjetski rat. Ta kršćanska odlučnost i požrtvovnost, posebno katoličkih biskupa u Hrvatskoj, nadahnuće je i poticaj današnjem naraštaju" (Pismo Hrvatske biskupske konferencije o pedesetoj obljetnici završetka Drugoga svjetskog rata, 1. svibnja 1995.).

Isus nam je ostavio riječi upućene nebeskomu Ocu: "Posveti ih u istini". Te riječi pripadaju nama vjernicima i ob-

KOLUMNIST STRAHOTE ZAPADA

Zar je moguće da Bozanić još nije bio u Jasenovcu?

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ, DA BI OSUDIO JASENOVAC, PRVO JE BLEIBURG PRIKAZAO KAO ULTIMATIVNU TRAGEDIJU HRVATSKOG NARODA

PIŠE: INES SABALIĆ

I poznata zaljubljenica u demokraciju i Hrvatsku napala je kardinala

vezuju nas, ponajprije nas. Time je naznacena bit kršćanstva. Ljubav omogućuje da izademo iz sebe, da bi se pogled usmjerio prema Bogu, da bi se slušala njegova Riječ, a ne vlastiti ciljevi, ne dopuštajući da nas neposrednost želja i htijenja odvuci od istine i zamagli pogled na površnosti ljudskih prosudbi.

Kristova istina nas oslobađa. Danas ovdje molimo za svjetlo istine da mognemo jasnije spoznati plodove ideologija zla dadesetoga stoljeća: fašizma, nacizma i komunizma. Ovdje smo, braćo i sestre, jer želimo svojom molitvom i euharistijskim zajedništvom ponovno zaliti klice Božjega kraljevstva, utemeljenoga na ljubavi, a ne na sili i mržnji. Uzdamo se u Boga, u onoga koji posvećuje u istini, molimo ga da nam udijeli uvijek jasnije kriterije te istine, a to je na prvome mjestu ljubav. Za svakoga čovjeka vrijedi da će, ako traži istinu, pronaći Boga.

Kao vjernici u ovu dolinu donosimo baš ono čega je ovdje nedostajalo u svibanjskim danima godine 1945., a to je mir. Moleći za sve žrtve, pogled nam je uprt u križ, a od sada će taj znak jasnije obilježavati ovu dolinu. Mjera naše istine je Kristov križ. On je zakrilio sva vremena i sve ljudske drame. Križ je nekima ludost, nekima sablazan, a nama koji smo dionici Kristova otajstva, spasenje i kompas.

Ovim se poljem ne može jednostavno proći, mirno i ravnodušno. Kršćani će na ovome prostoru promatrati oltar i križ, znak našega spasenja. Zato zahvaljujem svima koji su do danas i u teškim vremenima, kada je samo pojavljivanje na ovome polju bilo opasno za život, sačuvali spomen na nedužne poratne žrtve. Zahvaljujem svima koji su omogućili izgradnju ovoga prostora i koji, u suradnji s mjerodavnim austrijskim institucijama,

nastoje oko cijelovitoga rješenja ovoga spomen-prostora.

Pozivam također na jedinstvo. Ne dopustite da nas kao narodno i crkveno tkivo razjedinjuju oni kojima nije stalo do hrvatskoga boljštaka, sloga i dobra. Pozivam na jedinstvo domovinske i iseljene Hrvatske, a svatko tko može pridonijeti istini o Bleiburškoj tragediji, neka to čini u kršćanskome duhu poniznosti i sebedarja.

Ovdje smo gdje je odmah nakon Drugoga svjetskoga rata u srcu Europe na najgrublji nacin pogaženo dostojanstvo čovjeka, da zahvalimo za žrtve onih čija su ti-jela duduše prekrivena, ali istina koja ne

može ostati pokrivenom i dalje vodi u život, glasnije, vjerodostojnije, s pouzdanjem u vječni život svih koji u Krista vjeruju. Jer povijest je za nas kršćane u svjetlu Božje sveprisutnosti memoria futuri – spomen budućega. U toj vjeri koja ljubavlju pobjeđuje smrt, naše pokojne vidimo u gradu koji opisuje Knjiga Otkrivenja, u gradu kojemu "ne treba ni sunca ni mjeseca da mu svijetle. Ta Slava ga Božja obasjala, i svjetiljka mu Jaganjac!... Ali, u nj neće unići ništa nečisto i nijedan koji čini gadost i laž, nego samo oni koji su zapisani u Jaganjevoj knjizi života" (Otk. 21, 23.27).

Bože, učini da Bleiburško polje bude dovoljno široko za sve koji tuđu patnju osjećaju kao svoju vlastitu; da bude dovoljno plodno, da iz njega ne niče mržnja, nego stabla ljubavi i mira.

Blazena Djevica Marija, Majka boli i nade; blaženi Alojzije Stepinac, mučenik i branitelj istine, svi sveti mučenici hrvatskoga naroda neka nas zagovaraju kod Boga i pomognu živjeti Evandelje Božje ljubavi.

A ti nam, sveti, silni i besmrtni Bože, podari blagost i mir. Amen. •

«ŽIVIO KOMUNIZAM I SLOBODA»???

U završnim kadrovima izravnog prijenosa završnice teniskog turnira u Rijeci, dok su se pred očima gledatelja redali izabrani prizori meča u kojem je trijumfirao hrvatski predstavnik **Marin Čilić**, Hrvatska je televizija na drugom programu u nedjelju, 13. svibnja 2007. kao glazbenu podlogu pustila poznatu komunističku koračnicu «*Bandiera rossa – Avanti popolo, tuona il cannone*», u obradi poznatoga slovenskog banda «Pankrti».

Njezin refren glasi: «*Bandiera rossa la trionferà – Evviva il comunismo e la libertà!*», ili: «Crvena će zastava pobijediti, nek' živi komunizam i sloboda!»

I bez rezolucija Vijeća Europe mi smo dobro znali, da komunizam nije nikakva pretpostavka slobode, niti je istoznačan tomu pojmu, nego da je - upravo obrnuto – komunizam apsolutna negacija slobode, i da se u svakom kutku svijeta, baš svagdje, bez ijedne iznimke, ostva-

rio u obliku nasilja, gladi, terora i političkih zatvorenika.

Zato je više nego korisno znati, da nam je HTV poslao takvu, mračnu poruku upravo 13. svibnja ujutro, nekoliko minuta prije početka prijenosa komemoracije u Bleiburgu. Jer, trinaesti svibanj važan je nadnevak. Tog je dana drug **Vladimir Iljič Lenjin** 1918. dodijelio nova, vrlo široka ovlaštenja pet mjeseci staroj Čeki, zloglasnoj sovjetskoj političkoj policiji. Isti nadnevak godinu kasnije, 13. svibnja 1919., u komunističkoj je hagiografiji nazvan «danom izvlaštenja buržoazije», a tog je dana i **Josip Broz Tito** osnovao poznatiju nam OZN-u.

Je li posrijedi izravna provokacija, ili tek nespretna slučajnost? Zamislimo, da nam HTV na dan oslobođenja Auschwitza pusti *Horst-Wessel-Lied (Die Fahne hoch!?)*? Ili bar benignu *Lili Marlen*? Teško zamislivo, zar ne?

No, red je, da drugovi s Prisavlja makar na simboličan način obilježe «Dan službe bezbednosti». Kad ne smiju ili ne će oni iz «Kockice», neka se slavi koju stotinu metara istočnije! Nazdravlje! (P. Z.)

POKUŠAJI MISTIFICIRANJA ODGOVORNOSTI ZA BLEIBURŠKI ZLOČIN

Svakoga svibnja intenzivnije se nego inače prisjećamo vjerojatno najveće tragedije u našoj nacionalnoj povijesti: pokolja rijeke civila i razoružanih vojnika nakon sloma Nezavisne Države Hrvatske i plebiscita nogama, kojim su Hrvati pokazali što misle o obnovi Jugoslavije i uspostavi komunističke vladavine. Iako su mnogi dokumenti još tajni i nedostupni, mi već desetljećima ne naslućujemo, nego znamo, što se zapravo dogodilo u svibnju 1945.: u želji da spriječe komunističku infiltraciju i okupaciju južnih dijelova Austrije, britanski su politički i vojni krugovi odlučili «očistiti palubu», te su – flagrantnim kršenjem međunarodnoga ratnog i humanitarnog prava - na milost i nemilost Staljinu i Titu izručili mnoštvo Hrvata, Kozaka, Slovenaca, Srba i drugih. Uslijedio je pokolj, a pitanje je, koliko se preživjeli moglo nazvati sretnicima, jer su većinu ostatka života morali provesti ili u neslobodi iza željezne zavjese, ili u tudini, odsječeni od obitelji, zavičaja i domovine.

Da bi se zločin relativizirao, a odgovornost izručitelja i koljača umanjila, poduzet je psihološko-propagandni pot-hvat, koji je morao naći krvca i na hrvatskoj strani. Bilo je posve razumljivo, da će desetkovana nacija – nakon političkog poraza i poniženja – nastjeti i na tu klopku, tražeći ključne krivce među nama samima. Samo su malobrojni shvaćali, da je jedan od ciljeva tog pothvata kompromitacija onih, koji su na svojevrstan način personificirali hrvatsku borbu za slobodu i državnu neovisnost.

Da je puno lakše kompromitirati pojedinca nego ideju, odavno je poznato. I da se ideje najlakše ocrnuju ocrnjivanjem njihovih protagonisti.

Nakon svibanjskoga sloma, Hrvati su bili politički obe-glavljeni. Ustaški je pokret

Piše:

Tomislav JONJIĆ

doživio povjesni poraz, te je – kompromitiran vojnopolitičkim savezništvom s Osovinom – nepovratno sišao s povijesne pozornice. Predratni «vođa hrvatskog naroda» i neprijeporni prvak Hrvatske seljačke stranke, **dr. Vladko Maček**, kojemu je **Pavelić** pred odlazak iz Zagreba osigurao oružanu pratnju i nužna finansijska sredstva, predavši u njegove ruke sudbinu hrvatskog naroda, ni nakon rata se nije mogao oslobođiti svojih južnoslavenskih i – ako one ne bi bile ostvarene – podunavskih magluština, pa je do smrti koketirao i s kraljom **Petrom II. Kara-**

dorđevićem i s američkim i britanskim službama i plaćenicima, sve u nadi da će kad-tad tuđom milošću biti vraćen na vlast. Njegovi suradnici, poput **Šubašića** i **Šuteja**, svjesno su poslužili kao *korisne budale* pri učvršćenju komunističkog režima, a **Gažijev** HRSS ionako nikad nije bio više od prirepka Komunističke partije. Katolička crkva, kao jedina organizirana oporba, bila je izložena nezапамćenim progonima i ponovno stjerana u katakombe.

U takvim se okolnostima hrvatska politička emigracija činila jedinom snagom, koja bi mogla dovesti do preokreta. Sačuvani dokumenti, pa i sudske materijali koji se odnose na jezgre otpora što su u Hrvatskoj nastajale već od svibnja 1945., to jasno pokazuju: potlačena se Hrvatska uzdala u emigraciju. No, emigracija se do 1948./49. zapravo nije ni uspjela organizirati, jer se većina njezinih pripadnika još nalazila po brojnim izbjegličkim logorima, ili je tek pristizala u prekomorske zemlje, bez ruha i kruha. Nakon 1948. i sukoba Staljina i Tita, Jugoslavija je postala važnim američkim saveznikom, pa se objektivno suzio prostor emigrantskog djelovanja. To sužavanje prostora djelovanja bilo je jedan od čimbenika njezina raslojavanja. Nove su prilike dovele do ideološkog preslagivanja i nastanka različitih taktičkih zamisli. Iako je hrvatska politička emigracija – ne računajući dio koji se okupljao oko Mačeka i koji je stalno trbunjavao o «legitimitetu» baziranom na rezultatima prosinackih izbora iz 1938., maštajući uvijek iznova o Banovini Hrvatskoj u

Ante Pavelić

Pavelić u pučkoškolskoj početnici

reformiranoj Jugoslaviji – bila jedinstvena u pogledu cilja (neovisna hrvatska država), nije više bila jedinstvena u pogledu sredstava za postignuće tog cilja. To je dovelo do pokretanja raznih časopisa, koji su htjeli predstavljati i misaone jezgre novih političkih pokreta, kao i do osnivanja političkih stranaka. Samim time su se rađale pretpostavke za unutarhrvatsko raščićavanje.

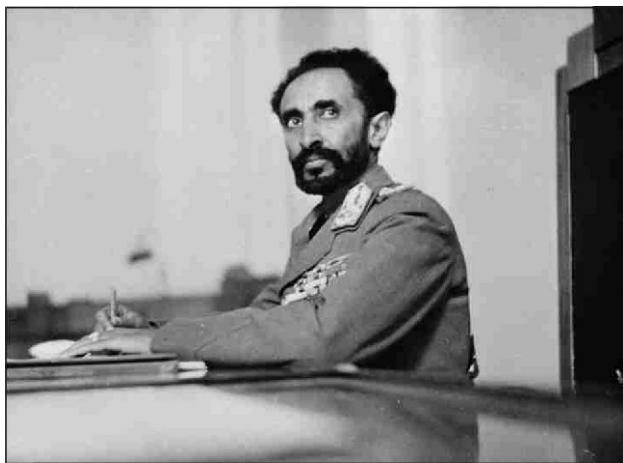
Bleiburg i odgovornost za nj u tim su raščićavanjima bili nezaobilazna tema.

Kako se i bivši državni poglavari, dr. A. Pavelić, pozivao na svoj «legitimitet» te se – povratkom u emigrantsku politiku – i dalje smatrao neupitnim stozerom, bilo je posve jasno, da će se postaviti i pitanje njegove odgovornosti za svibanjsku katastrofu. To se i dogodilo. Dakle, to pitanje potegnuto je s političkim motivima i u političkoj borbi jednoga mala i ugnjetenog naroda, a ne sa stranicu historiografskih časopisa. Potegli su ga sami Hrvati, pače hrvatski nacionalisti. No, s vremenom se ta tema, upravo na način na koji su je postavili Pavelićevi hrvatski politički protunosi i oponenti, uvukla i u historiografiju, pa se bez velika pretjerivanja može kazati kako ona danas vrijedi kao dokazana stvar.

Kao snažni i, moglo bi se reći, skoro općeprihváćeni argumenti, redovito se ističu dvije tvrdnje. Prva, da je trebalo nastaviti otpor u Zagrebu i okolini, i druga, da je Pavelić svojim napuštanjem vojske i naroda u povlačenju pokazao svoju sebičnost, koja nepovratno baca ružno svjetlo i na njegovu političku borbu.

Prva tvrdnja ne ignorira samo svjedočenje nekih hrvatskih generala, da je Pavelić pred slom sazvao visoke vojne i državne dužnosnike, te ih upitao što misle o tome da se «ponovi Krbavska bitka». Ona ignorira niz važnih čimbenika koje je u jednoj zanimljivoj i žustroj polemici s **Vinkom Nikolićem** na sljedeći način sažeо **Danijel Crljen**:

«...Povlačenje ugroženog hrvatskog pučanstva u tudjinu i predaja hrvatske vojske angloameričkim jedinicama, koje će tražiti hrvatske puške, ali ne hrvatske glave, bila je jedina razumna alternativa, koju nam je ostavio genocidni srbsko-

Haile Selasije napustio je domovinu pred okupatorom

partizanski pohod na život hrvatskog naroda.

Nastavak borbe u šumi poslije sloma plod je sulude fantazije onih, koji su tokom cijelog rata vješto izbjegli svakoj borbi. Ne samo da bi hrvatska vojska ostala bez ičije podpore u svetu, kojim su bili podpuno zavladali pobjednički saveznici, nego bi partizani bili dobili i od demokratskih velesila i od Sovjetskog Saveza svaku pomoć, koju bi zatražili. Masovni pokolj Hrvata bio bi uvjernjivo prikazan kao borba protiv 'ostataka fašizma', a Bleiburžka bi tragedija bila udeseterosručena. (...)

Posljednjih tjedana NDH hrvatska se vojska u težkim borbama pod trajnim neprijateljskim pritiskom povlačila prema Zagrebu. Da li su postojale ikakve mogućnosti, da se bez katastrofalnih gubitaka prekine dodir s neprijateljem, napusti organiziranu frontu, razprši četvrt milijuna vojnika na što većem prostoru dobrim dijelom već u partizanskim rukama, nanovo postroje sve jedinice za novi način borbe, uzpostave veze, osigura ratna stega, postroji zapovjedništvo?

Kako se obraniti od smrtonostnog bombardiranja angloameričkog zrakoplovstva, koje je uslijed njemačke kapitulacije bilo sasvim slobodno za nove podhvate?

Kako obnoviti zalihu streljiva, na kojem je hrvatska vojska oskudjevala nekoliko mjeseci prije sloma?

Kako nadoknaditi sve težko naoružanje, koje bi moralo biti napušteno?

Kako riešiti problem desetaka tisuća vojnika, koji poslije obće kapitulacije ne bi htjeli nastaviti bezizglednom, samoubilačkom borbom?

Kako spriečiti da stotine ili tisuće očajnika ne pokušaju spasiti život izdajom svojih drugova?

Kamo uputiti množtu ranjenika i invalida, koji su se s vojskom povlačili?

Što bi se dogodilo s gradjanskim izbjeglicama, koji su u paničnom biegu grnuli prema Zagrebu, da se spase od partizanskog pokolja?

Da li bi im s oružjem bio spriečen bieg u tudjinu?

Da li bi oni bili razpršeni po šumama, ili bi bili vraćeni partizanima u ruke, da se operativne jedinice 'rieše balasta'?

Da li bi se problem prehrane moga riešiti drugačije nego otimačinom hrane od mirnog domaćeg pučanstva?

Kako obraniti to pučanstvo od masovnih krvavih represalija srpskog okupatora, koji bi i otetu hranu proglašio 'dobrovoljnim doprinosom buntovnicima'?

Koja bi bila sudbina težkih ranjenika povodom neizbjježivih pokreta nakon svake akcije?

Ne bili vojska bila već prvih tjedana desetkovana zaraznim bolestima zbog absolutne nemogućnosti nabavke liekova u odgovarajućim količinama?

Ostavši bez ikakove obrane od zračnih napadaja, hrvatskoj bi vojsci ostalo jedino utočište protiv tih napada u skrivanju svojih jedinica i kamufliranju svojih položaja. Nije li svakom triznom čovjeku jasno, da bi i ta teoretski jedina obrana praktički bila dozlaboga neuspješna?

Budući da bi sva hrvatska vojska bila prema medjunarodnom ratnom pravu stavljena izvan zakona, partizani bi bili na temelju tog ratnog prava ovlašteni strijeljati sve zarobljenike. Da li se može sumnjati, da bi srbokomunisti to zakonodavstvo primenili temeljito i do kraja?

Basna o pozitivnoj reakciji demokratskih velesila na taj 'hrvatski rat' ne zasluguje ni komentara. Zar nisu upravo demokratske velesile bezdušno žrtvovale Poljsku, svog najlojalnijeg prijatelja, za volju svog himbenog saveznika Staljina Groznog? Zar nisu mirno, ne maknuvši prstom, prepustile krvniku svog suborca Dražu Mihajlovića, stup i štit srpske kraljevske kuće Karadjordjevića, čije uzke rodbinske veze s englezkom kraljevskom kućom nisu ni malo ganule londonsku vladu u časovima velikih odluka? (...)

Ideja konačnog otpora u Zagrebu do podpunog samouništenja još je ludja od ideje povlačenja ciele vojske u šumu. Jezoviti sanjari tolike bezglavosti tvrde, da bi Poglavnik time stekao priznanje celog sveta i slavu Nikole Šubića Zrinskog, koji se je s ostacima svoje vojske žrtvovao u Svetu. Nisu sviestni, da bi namjesto slave Zrinskog stekao – bez ikakve dvojbe – 'slavu' bezumnog Hitlera, koji je obranom Berlina, kad je već sve bilo izgubljeno, nametnuo poraženoj Njemačkoj zadnju i najbezsmisleniju žrtvu. Ne sjećaju se, da je jedinstveni japanski heroizam u obrani svog otočja nakon gubitka celog imperija bio 'nagradjen' atomskom bombom!

Borba u Zagrebu nakon obće kapitulacije bila bi smatrana ludjačkim nastavkom rata 'ostataka poraženog fašizma'... (...) Ne bi li Hrvati lojalni Nezavisnoj Državi Hrvatskoj ustali, da oružjem u ruci spriče to fantazmagorično kolektivno samoubojstvo?

Tko bi mogao spriečiti krvave pobune u samoj vojsci između pristaša kapitulacije i zastupnika 'borbe do kraja'?

Zagreb i okolica, preplavljeni u ono doba morem izbjeglica sa svih strana Hrvatske, imali su milijun i pol do dva milijuna duša. Ne može se ni zamisliti broj žrtava totalnog rata na tako malom području...

Ovomu se strasnome i energičnom Crljenovu plaidoyeru zapravo malo što dade dodati; on je izrečen jezikom polemike, a ne jezikom znanosti, ali se čini da će mu i znanost (koja nije politički korektno priklanjanje ideološkim Potemkinovim selima) teško pero odbiti.

Druga tvrdnja, ona o Pavelićevu kukavičkom bijegu, previđa činjenicu da se Pavelić već jednom zametnuo glavom u torbi, kad je 1929. napustio lagodnu građansku egzistenciju i otišao u neizvjesnost emigracije, pa se ni nakon dvije

smrtne osude nije pokolebao niti molio za milost. On se ni u svibnju 1945. ne povlači zrakoplovom (zrakoplovom šalje **Vrančića** zapadnim Saveznicima!), odlažeći u neko ranije pripremljeno skrovište, nego na put kreće s izbjegličkom rijekom, ne znajući gdje će, kada i kako stići. Upravo kaotične prilike u kojima su se hrvatske izbjeglice povlačile, pokazuju da ozbiljnih priprema bijega nije bilo. Druga je stvar, je li državno vodstvo objektivno, u onim prilikama i s tadašnjim mogućnostima, moglo postići da povlačenje bude organizirano. Ta je tema vrijedna ozbiljne rasprave. No, u svakom slučaju, poznato je da je sâm Pavelić operativno zapovijedanje vojskom u povlačenju povjerio stručnjima i kompetentnjima od sebe, profesionalnim vojnicima. Iako se on s manjom skupinom bliskih osoba odvojio od glavne izbjegličke kolone (kao što su, uostalom, učinile stotine i tisuće drugih skupina), nije obična natega hipotetsko pitanje, bi li ijedan hrvatski vojnik ili hrvatski civil bili spašeni, da je Pavelić u svibnju 1945. izvršio samoubojstvo, da je bio ubijen ili da je skupa s pretežnim brojem izbjeglica uhićen pa «suđen». Bi li Britanci odustali od izručenja makar jednoga Hrvata, i bi li jugoslavenski partizani poštijeli makar jednoga? Odgovor na ta pitanja prilično je jasan, zar ne?

Tvrđnja o kukavičkom bijegu također ignorira neminovnu dvojbu, kakve bi političke posljedice imalo Pavelićovo uhićenje, istraha i eventualno «suđenje» u Hrvatskoj. Ne treba smetnuti s uma, da se režim desetljećima hranio «ustaštvom» i «fašizmom» nadbiskupa **Stepinca**, i da su se i zapadni diplomati, koji su iz prve ruke znali da su optužbe na njegov račun apsolutno neistinite, radije priklanjali vlastima, nego istini.

No, i kad bismo potpuno zanemarili spekulaciju o mogućim posljedicama Pavelićeva uhićenja i «suđenja», tvrdnja o kukavičkom bijegu ne bi postala plaužibilnom.

Politička je povijest čovječanstva svojevrsna povijest emigracije.

Kako ne bismo išli predaleko u prošlost, navedimo samo nekoliko primjera. Srpski kralj **Petar I. Karađorđević** napustio je zemlju pred austrogarskim trupama, ali time ni njegov uzmak, ni povlačenje srpske vojske preko albanskih planina nisu označeni kao izdaja. Etiopski

Albanski kralj Zogu: sunarodnjaci su ostali pod okupacijom

car **Haile Selassie I.** nije se nakon talijanske invazije Etiopije predao na milost i nemilost okrutnomu okupatoru, nego je u svibnju 1936. otišao u Veliku Britaniju. Otamo se nakon šest godina vratio i ponovno preuzeo vlast. Njegov ga narod slavi kao junaka, a ne kudi ga kao izdajicu i kukavici.

Albanski predsjednik **Ahmet Muhtar Bey Zogollı** okrunio se 1. rujna 1928. za kralja svih Albanaca, te je uzeo ime **Zogu I.** Nakon što su se talijanske snage u travnju 1939. iskrcale u Albaniji, Zogu je otišao u izbjeglištvo u Francusku, a potom u Egipat, pa u London. Umro je 1961., nikad se više ne vrativši u domovinu.

Nizozemska kraljica **Wilhelmina**, rođena kao Wilhelmina Helena Pauline Marie van Orange-Nassau, procijenila je 1940. da Nizozemska ni kolaboracijom s njemačkim okupatorom ne će sačuvati prekomorske posjede, nego da će nizozemska Istočna Indija biti prepustena Japanu (baš kao što mu je pripala francuska Indokina). Radi toga je odbila prijedloge da se sporazumije s Nijemcima, te je s vladom pogledala u London. Nizozemci su, dakako, ostali u – Nizozemskoj. Kraljicu Wilhelminu su najprije sumnjičili za kukavičluk, ali je – otkad se pobjedosno vratila – slave kao pobednicu.

Francuski se pukovnik **Charles de Gaulle** u svibnju 1940. pokazao hrabrim i

General de Gaulle

Kraljica Wilhelmina slavodobitno se vratila u Nizozemsku nakon pet godina emigracije

umješnim vojnim zapovjednikom. Premijer **Paul Reynaud** promaknuo ga je u čin brigadnoga generala, te ga 6. lipnja imenovao podtajnikom u ministarstvu obrane. Kad se izjalovila zamisao o anglofrancuskoj političkoj uniji, koju je novopečeni general zdušno zagovarao, a novi premijer, maršal **Phillipe Pétain** nagovijestio kapitulaciju pred Nijemcima, de Gaulle nije ostao dijeliti dobro i zlo s Francuzima, nego je – uvezši prethodno 100.000 zlatnih franaka – 17. lipnja 1940. odletio u London. Francuzi se, dakako, ostali u Francuskoj. U domovinu se de Gaulle vratio četiri godine kasnije, nakon savezničkog iskrcavanja u Normandiji. Nitko ga ne optužuje zbog uzmaka 1940., nego ga svi slave zbog povratka 1944.

U sklopu nedavne rasprave o razlozima otvaranja računa u inozemstvu, bivši savjetnik predsjednika **Tuđmana**, kasniji veleposlanik **dr. Darko Bekić**, izjavio je prošle jeseni u «Slobodnoj Dalmaciji» kako se Tuđman, u slučaju poraza Hrvatske vojske i srpsko-jugoslavenske okupacije Zagreba i Hrvatske, planirao povući na Brijune i otamo pratiti tijek rata i reakcije međunarodne javnosti. Ako bi hrvatski otpor bio skršen, on bi s užim kabinetom pobjegao u Austriju i tamo formirao izbjegličku vladu, te nastavio borbu za oslobođenje Hrvatske. Drugim riječima, Tuđman nije planirao u tom slučaju doći pred srpske tenkove na Trgu bana Jelačića i razgaljenih prsiju reći: «Evo me, pucajte! Živjela Hrvatska!»

Naprotiv, ni u doba kad je mogao računati na međunarodne promatrače i Amnesty International (što je povlastica koju Hrvati u svibnju 1945., očito, nisu imali!), on nije kanio pasti u zarobljeništvo u kojem bi se u tome hipotetskom slučaju našla većina njegove vojske, nego je htio nastaviti borbu iz emigracije, svjestan da je to prava odgovornost državnog poglavara.

Svakomu razboritu posve je jasno, da su postupci spomenutih državnika bili normalni, očekivani i racionalni.

Ali, treba imati na umu još nešto. U trenutku kad su napuštali svoju zemlju bježeći pred okupatorom, srpski kralj, etiopski car, albanski kralj, nizozemska kraljica i francuski general imali su pred sobom krajne neizvjesne sudbinu. Malo je bilo onih, koji su im ozbiljno mogli proći brzi povratak u domovinu, pa je, objektivno, njihov odlazak prije bio bijeg, nego uzmak. Unatoč tomu, oni su odlučili nastaviti borbu, a njihovi ih narodi i danas časte kao dalekovidne političare. Jer, svi su – osim Zogua – dočekali pobjedu. Nikomu od njih bijeg se ne spočitava kao kukavička izdaja, nego kao promišljeni uzmak.

U Hrvatskoj je drugačije. U svibnju 1945. svi su, od Pavelića preko nadbiskupa **Stepinca** do Mačeka, bili uvjereni u skori sukob Istoka i Zapada, te u brzi povratak hrvatske vojske u domovinu. Za takvu procjenu postojali su ozbiljni pokazatelji. Istodobno, nitko se nije bojao da će Britanci postupiti onako kako su postupili; svi su vjerovali u «uljuđeni Zapad» i

međunarodno pravo. Postojali su, dakle, ozbiljni razlozi za optimizam, a nije – gledano iz ondašnje perspektive – bilo ni jednog razloga koji bi opravdavao pojedinačni ili kolektivni *hara-kiri*. Nije nitko mogao prepostaviti, da će «kulturni» i protukomunistički zapadnjaci izručiti stotine tisuća nedužnih ljudi, civila, žena i djece, pod nož komunističkim tiranima. Taj se optimizam, nažalost, pokazao neutemeljenim, i zbog toga ćemo svakog svibnja do kraja povijesti oplakivati svoje žrtve.

No, kao da još dugo ne ćemo uočiti, da se – uz dlaku spomenutome *degolovskom poučku* – kao kukavice i izdajice obilježava one koji su htjeli neovisnu Hrvatsku. Mačeka, koji je bio i ostao za Jugoslaviju, nitko ne optužuje ni za kukavičluk, ni za izdaju, iako je pobjegao, sa zlatnicima ušivenim u podstavu haljetka. O Mačeku se šuti, jer njegovim optuživanjem ništa ne bi dobili ni Britanci ni «antifašisti». Ovako, pak, oni mogu biti zadovoljni: Hrvati su sami skrivili svoju tragediju, baš kao što je – po istoj logici – muslimansko političko vodstvo 1995. suodgovorno za genocid u Srebrenici.

U toj konstrukciji hrvatska politička jednadžba više nema nepoznanica: hrvatska je država moguća samo kao zločin i izdaja, a hrvatski su nacionalisti ne samo zločinci, nego još i i izdajice i kukavice. I zato: blago siromašnima duhom, jer njihovo je Kraljevstvo Nebesko (Zemaljsko ostavite *nama*)!

SLOBODNA DALMACIJA

subota, 21.10.2006.

- novosti
- biznis
- sport
- kultura
- mozaik
- crna kronika
- split
- zadar
- šibenik
- dubrovnik
- bih
- tribina
- spektar
- osmrtnice
- zadnja strana
- impresum
- kretanje brodova
- kontakt
- linkovi
- arhiv
- e-mail adresar

automobili...	skuteri...
stanovi...	vespe...
posao...	mobiljeti...

SPEKTAR

EKSKLUSIVNO DARKO BEKIĆ, PRVI PREDSEDNIKOV SAVJETNIK ZA VANJSKU POLITIKU, A DANAS VELEPOSLANIK RH U MAROKU, IZNOSI NEPOZNATE POJEDINOSTI O FORMIRANJU TAJNIH RAČUNA U INOZEMSTVU ZA POTREBE GERILSKOG RATA U SLUČAJU OKUPACIJE HRVATSKE

Tuđman je bio spremjan izbjegći u Austriju, tamo оформити владу i povesti gerilski rat u Hrvatskoj!

svjedok povijesti

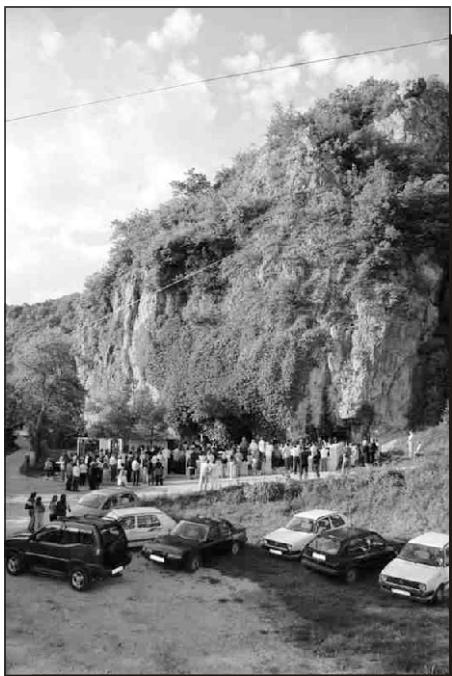
U slučaju ulaska JNA u Zagreb Tuđman mi je rekao da se namjerava povlačiti prema Brijunima, tamo ostati što dulje i pratiti tijek rata, posebno reakcije međunarodne javnosti. Samo u slučaju da otpor hrvatskog naroda prestane, odnosno da UN ili NATO ne uspiju zaustaviti JNA i ishoditi prekid vatre, on će - zajedno s užim kabinetom - prijeći Jadran i u neutralnoj Austriji formirati vladu u izbjeglištvu

Mladen PLEŠE

I predsjednik Tuđman pripremao je odlazak iz Hrvatske, ako stvari krenu po zlu

KISELJAK – CRVENA STIJENA

12. SVIBNJA 2007.

Kiseljačko stratište Hrvata

Crvena stijena je proplanak iznad Kiselača, gdje je u ljeto 1945. likvidirano preko 500 muškaraca iz bliže okolice, označenih «narodnim neprijateljima», a to su postali rođenjem kao Hrvati. Kao i svake godine, početkom svibnja održana je komemorativna svečanost kod spomen-obilježja u organizaciji HDPZ-Podružnice Kiselač. Predsjednik podružnice **Predrag Marković** pozvao je izaslanstva, da polože vijence u ime Općine Kiselač, HDPZ-a, Saveza udruga bivših političkih zatvorenika iz BiH i braniteljskih udruga općine Kiselač.

Nakon čitanja pjesme «Moja domovina», nazočnima se obratio predsjednik HDPZ-a Alfred Obranić sljedećim riječima:

«U najljepšem razdoblju godine, kad se proljeće pretače u ljeto, kada je vegetacija u punoj bujnosti, kad se osjeća radost svih živih bića na ovim geografskim širinama i dužinama, hrvatski narod doživio je najveće stradanja u svojoj povijesti. U tom svibnju i lipnju 1945. godine komunistički razbojnici pod firmom KNOJ-a i OZNE pobili su na stotinu mjesta na prostoru bivše Jugoslavije nekoliko generacija hrvatskih mladića i muškaraca, a nerija-

Piše:

Alfred OBRANIĆ

jetko su žrtve bile žene i djeca. Jedno od takvih mesta jest Crvena stijena, i da je počinjeno samo ovo, zločin bi bio neizmjerno velik. No takvih Crvenih stijena ima najviše u Sloveniji, zatim u Hrvatskoj, te u Bosni i Hercegovini. Sutra će se na Bleiburgu, kao simbolu onovremenih stradanja, održati opet komemorativna svečanost u spomen svim pobijenim žrtvama.

Spomen-obilježje

No, kao što vidite, Crvena stijena dogodila se prije Bleiburga, a upravo smo ovih dana doznali redoslijed događanja i potvrdu, da se takav strašan zločin nije mogao dogoditi bez izričite zapovijedi **Josipa Broza**, dok su razni **Dubajići**, **Dizdarevići** i **Hršaki** bili tek samo gorljivi izvršitelji.

U proteklih sedamnaest godina kako smijemo o tom strašnom zločinu govoriti i pisati, naša teza bila je, da tako radikalni i sveobuhvatni zločin koji ima razmjere genocida, nisu mogli provesti pojedinci na svoju ruku, već samo po nalogu bespo-

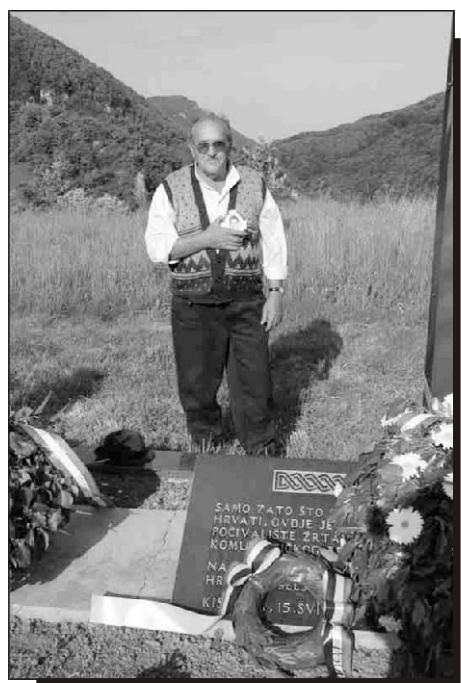
govornog zapovjednika, tzv. vrhovnog komandanta partizanske vojske i komunističke partije.

Naša je zadaća, da obilježimo i održavamo mesta stradanja. Svako takvo mjesto mora biti jasno putniku namjerniku kao što je ovo na Crvenoj stijeni u Kiselaču: što se dogodilo, tko je žrtva, a tko je počinio zločin, kad se to zabilo, a za umjetnički dojam tek tada upisati stih pjesnika.

Istina će nadvladati zlo, u to uopće ne sumnjam, pogotovo kada i ovdje danas vidim mnoštvo mlađih ljudi, koji će dovršiti našu priču, ako ju mi ne uspijemo dovesti do kraja.

Prošlost mora završiti, ali ne da bi pala u zaborav, nego da bi našla mjesto u povijesti.»

Nakon svečanosti održana je pred mnoštvom nazočnih sveta misa koju je predvodio dr. **Ivan Šarčević**, profesor na Franjevačkoj bogosloviji u Sarajevu. Kako je na svečanosti sudjelovao i član Parlamenta Federacije **Ivo Miro Jović**, naši članovi iz BiH iskoristili su priliku za još jedan poticaj donošenju Zakona o pravima političkih zatvorenika na koji se u BiH čeka već deset godina. •

Samo radi toga što su bili Hrvati...

BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC I HRVATSKA DRŽAVA (XXXVII.)

STEPINAC I RADNI I SABIRNI LOGORI U NEZAVISNOJ DRŽAVI HRVATSKOJ

Dvadeseto stoljeće dovelo je do pojavе masovnoga zatočenja određenih kategorija osoba u zatočeničke logore. Po tomu su naročito poznati boljševički Sovjetski Savez i nacional-socijalistička Njemačka, koji su u mirno vrijeme imali razvijen sustav sabirnih logora, u kojima su bili zatočeni protivnici njihova režima. Takove logore imala je i komunistička Jugoslavija sve tamo negdje do 1965. godine. U njima su bili zatočeni prosovjetski orijentirani komunisti, tzv. informbirovci, i borci za hrvatsku državnu nezavisnost. Sabirni logori postojali su u mirno vrijeme i u drugim nedemokratskim državama, pa tako i u Kraljevini Jugoslaviji, u kojoj je Banovina Hrvatska slala u zatočeništvo ustaše i komuniste, najprije u Lepoglavu, a zatim je osnovala poseban logor za komuniste u Kerestincu, nedaleko Zagreba, a za ustaše u Krušćici, kod Travnika. Slanjem političkih protivnika u logore gušila se je sloboda misli, riječi i političkoga djelovanja, što je doživjelo osudu civiliziranoga svijeta. Posve druga je bila svrha logora osnovanih u ratu. Zatočenjem u njih nekih osoba htjelo se je osigurati opstanak države i sačuvati je od ratnoga poraza. Zato su mnoge demokratske države u Drugom svjetskom ratu osnivale logore, u kojima su bile zatočene osobe, za koje se je držalo da bi mogle raditi protiv državne sigurnosti. U Velikoj Britaniji su bili zatočeni naturalizirani Nijemci, koji su živjeli u njoj, fašisti sa svojim vođom Moosleyem i komunisti. U svojoj revnosti interniranja političkih protivnika Britanci su išli tako daleko, da su na otvorenom moru zaustavili talijanski brod i uhitili dr. Branimira Jelića, jednoga od prvaka Ustaškoga pokreta, te ga držali u zatočeništvu od 2. listopada 1939. do 22. prosinca 1945., iako on ni-

Piše:

Ivan GABELICA

kada nije boravio na njihovu državnom području i ničim nije ugrožavao njihove državne probitke, ali je ugrožavao njihovu štićenicu Kraljevinu Jugoslaviju (579). Nimalo drugčije nisu postupale ni Sjedinjene Američke Države, koje su držale u logorima svoje državljane japanskoga podrijetla, iako se je

ni najmanje ugrožen i s obzirom na praksu međunarodnoga ratnog prava, posve je razumljivo, da je i Nezavisna Država Hrvatska osnivala zatočeničke logore i slala u zatočeništvo osobe, koje su bile pogibeljne za njezin opstanak i za javni red i sigurnost u njoj. Štoviše, ona je za to imala daleko jače razloge nego i jedna druga država. Od samoga časa njezina nastanka, četnici i komunisti su joj nijkali pravo na opstanak, raznim terorističkim podhvatom napu-

rat vodio daleko od njihovih državnih granica, pa ovi ničim nisu mogli ugroziti američku državnu sigurnost. Ovu vrstu logora prihvatilo je i međunarodno pravo pa je i u Prvomu i u Drugom svjetskom ratu bila poznata praksa interniranja državljana neprijateljske države. U to vrijeme je to bilo uređeno običajnim pravom, a 1949. je kodificirano Ženevskim konvencijama.

Kada su tako postupale demokratske države kao SAD, čiji opstanak nije bio

dali su na njezina zaštićena dobra i pripremali se na oružani ustanak, kako bi je srušili. Oni nisu vodili borbu protiv nositelja državne vlasti, nego protiv same države (580). Uskoro su te njihove pripreme prerasle u pravi ustanak protiv Nezavisne Države Hrvatske, u kojemu su primjenjivane najokrutnije terorističke metode. U toj svojoj djelatnosti pobunjenici su imali obilnu pomoć iz inozemstva. Taj napadaj na Hrvatsku nije se mogao suzbiti redovitim sud-

skim putem, pa je primjena zaštitnih mjera slanjem pogibeljnih osoba u zatočeništvo bila nužna.

Iako je već od kraja svibnja 1941. počela slati veće skupine pogibeljnih osoba u zatočeničke logore, Nezavisna Država Hrvatska nije o tomu donijela svoje vlastite zakone, nego je to činila na temelju propisa, koji su vrijedili u Banovini Hrvatskoj. Vjerojatno se je računalo, da će zemlja u kratkom roku biti pacificirana, pa vlastiti zakoni nisu ni donošeni. Kako se to nije dogodilo, donesena je 25. studenoga 1941. Zakonska odredba o upućivanju nepočudnih i pogibeljnih osoba na prisilni boravak u sabirne i radne logore, koja je doživjela nekoliko manjih izmjena i dopuna, a zatim 20. srpnja 1942. i Zakonska odredba o suzbijanju nasilnih kažnjivih čina protiv državi, pojedinim osobama ili imovini, kojom se proširuje krug osoba, koje se mogu uputiti u sabirne i radne logore. Prema tim odredbama, boravak u logoru mogao je trajati od tri, odnosno šest mjeseci pa do tri godine, a zavisno o vladanju upućene osobe izrečena kazna mogla se je za vrijeme njezina izdržavanja smanjiti. Uspoređujući te logore u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj s onima u nekim drugim državama, npr. u SAD-u, neki hrvatski povjesničari iznose podpuno pogrešno mišljenje. Tako Jure Krišto jednom tvrdi: „Kako se vidi iz priloženoga nadbiskupova pisma (Stepinčevi pismo Paveliću od 24.2.1943. – op. I.G.) logori nisu bili samo za nepoželjne ili nepouzdane građane (kavi su, na primjer, postojali u SAD-u za građane japanskog podrijetla), nego i za nepočudne” (581). Drugi put ide korak dalje pa kaže: „Kako se vidi iz nadbiskupova pisma, logori nisu bili samo za nepouzdane građane koje treba izolirati da ne bi došli u napast raditi protiv svoje zemlje (kakvi su, na primjer, postojali u SAD-u za građane japanskog podrijetla) nego i za nepočudne, koji su se mogli i likvidirati” (582). Ovakav zaključak, kakav izvodi Krišto, ne može se

izvesti iz Stepinčeva pisma od 24. veljače 1943. Kada bi se i moglo, to ne bi ništa mijenjalo na stvari, jer se narav logora u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj ne može određivati na temelju bilo čijega pisma, nego prema zakonskim propisima o njihovu osnivanju. Ako je u tim logorima bilo likvidacija ljudi, onda je to bila zloupotreba, prekoračenje ovlasti, što treba osuditi, ukoliko to nije, naravno, učinjeno u skladu sa zakonom propisanim postupkom i za djelo propisano tom ili drugom zakonskom odredbom. Zar zloupotreba nije bilo ili nije moglo biti i u američkim logorima? Umjesto što se bavi kojekakvim jezič-

beljan”, pa je po tomu pojmom pogibeljan sadržan u pojmu nepočudan, zbog čega se oni ne mogu suprotstavljati jedan drugom, kako to pogrešno čini Krišto. Zato je i njegova ocjena sabirnih i radnih logora Nezavisne Države Hrvatske, s obzirom na svrhu njihova osnivanja, u usporedbi s američkim neznanstvena i neprihvatljiva.

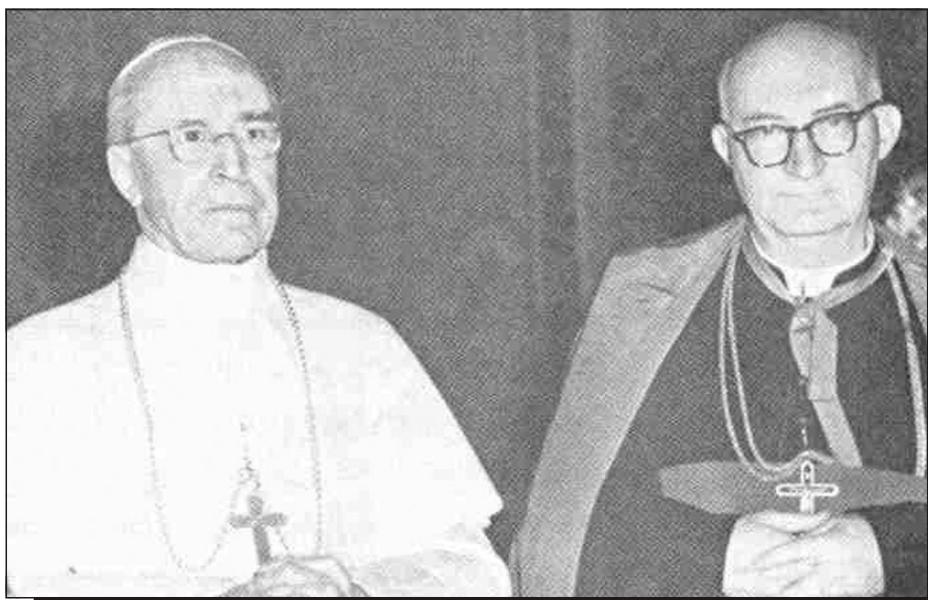
Od opravdanosti ili neopravdanosti postojanja logora u nekoj državi za vrijeme rata, treba odvojeno promatrati postupak prema zatočenicima u njima. Tu bi moralo biti težište znanstvenih istraživanja, kada se govori i o logorima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. I domaće i međunarodno pravo i moralna načela postavljaju jasna pravila ponašanja: postupak mora biti civiliziran. Prema zatočenicima se ne smije činiti nasilje, a njihova sloboda može biti ograničena samo u onoj mjeri, koliko je potrebno, da se postigne svrha, zbog koje je određeno upućivanje u logor. To je načelno stajalište i Stepinčevih intervencija, a ponekada i prosvjeda upućenih hrvatskim državnim vlastima.

Nadbiskupov tužitelj, zloglasni Jakov Blažević

nim domišljanjima o značenju riječi “nepoželjan”, “nepouzdani” i “nepočudan”, Krišto je trebao pročitati Zakonsku odredbu o upućivanju nepočudnih i pogibeljnih osoba na prisilni boravak u sabirne i radne logore, pa bi točno znao zbog kojih je razloga neka osoba mogla biti zatočena i koja je prava svrha tih logora. U § 1. te Zakonske odredbe izričito piše: „Nepočudne osobe, koje su pogibeljne za javni red i sigurnost ili koje bi mogle ugroziti mir i spokojnost hrvatskoga naroda ili tekovine oslobođilačke borbe hrvatskog ustaškog pokreta, mogu se uputiti na prisilni boravak u sabirne i radne logore” (583). To je, dakle, definicija nepočudne osobe. Sastavni dio te definicije je pojma “pogi-

nužne obrane hrvatske države, na koju hrvatski narod ima pravo i po Božjim i po ljudskim zakonima, Stepinac u pravilu nije prosvjedovao protiv njihova postojanja. Iznimka je njegovo prosvjedno pismo upućeno Paveliću 24. veljače 1943., o čemu će biti posebno govora. Umjesto toga, on se je u svojim predstavkama, što ih je slao hrvatskim državnim dužnosnicima, zalagao za poboljšanje životnih uvjeta u logorima, upozoravajući ujedno na neprihvatljivo postupanje sa zatočenicima, kako u samom logoru, tako i prilikom deportiranja u logore, ako je za takvo što čuo. Tako se je već 21. srpnja 1941., dakle ni dva puna mjeseca odkako je započelo značajnije upućivanje ljudi u logore, obratio pismom Paveliću, u kojem kaže, da je čuo “s više strana da se tu i tamo”, dakle ponekada, “nečovječno i okrutno postupa s nearijevcima prigo-

Papa Pio XII. i kardinal Franjo Šeper

dom deportiranja u sabirne logore, a i u samim tim logorima; štoviše, da od takva postupka nijesu izuzeta ni djeca, ni starci, ni bolesnici". Istiće, da bi se te majere upućivanja u logore mogle "provoditi, a da postignu podpuni učinak, na humaniji i obzirniji način tako, da se u čovjeku zaista gleda čovjeka i sliku Božju, osobito da se pokaže ljudski i kršćanski obzir prema slabim starcima i staricama, nejako i nedužnoj djeci i prema bolesnicima", pa predlaže: "a) da se upućivanje u logore vrši na taj način da im (zatočenicima – op. I.G.) bude omogućeno da spreme najnužnije stvari, da mogu urediti svoje najhitnije obveze i prema obitelji i prema službi; b) da se odpremanje ne vrši u prenartpanim plombiranim vagonima, naročito ne na udaljena mjesta; c) da se interniranima daje dovoljna hrana; d) da se bolesnima omogući liječnička njega; e) da se dozvoli odpremanje najnužnije hrane i omogući dopisivanje s obitelji" (584). I uoči Božića 1941. Stepinčeve su misli bile sa zatočenicima u Jasenovcu i Loborgradu, pa se je 6. prosinca obratio na Pavelića, tražeći "da bi naročiti izaslanik 'Caritasa' svećenik mogao obaći logore i doći u vezu s logorašima, te bi 1. saznao tamo za njihove najveće potrebe, 2. da im putem 'Caritasa' lično uruči darove za

Božić, 3. da se mogu svojima javiti, da su barem živi" (585). Kao čovjek duroke religioznosti, Stepinac je naročito zahtijevao da se katoličkim svećenicima omogući ulazak u logore, kako bi mogli zatočenicima, a pogotovo bolesnicima i umirućim osobama, pružati vjersku utjehu i dijeliti sv. sakramente. Taj zahtjev je bio od velike važnosti za sve zatočenike, bez obzira jesu li katolički vjernici ili nisu, jer bi nazočnost takvoga svećenika u logoru bila duhovna podpora svima njima i neka vrsta nadzora nad ponašanjem državnih vlasti prema zatočenicima. U tu svrhu se je 2. studenoga 1942. obratio predstavkom na ministra Artukovića, moleći ga, da mu pomogne, kako bi njegovoj molbi bilo udovoljeno. Kaže, da je za to dva puta molio poglavnika, koji mu je obećao ispuniti molbu, ali od toga do tada još ništa nije bilo. Izgleda, da je zato bio i revoltiran, pa se u predstavci pita, "hoće li ustaški pokret moći računati na blagoslov Božji, ako nijeće umirućim ono, što do sada nije jedna država nije uskraćivala" (586). Stepinac je bio uporan u svojim nastojanjima pa je neke od zahtjeva navedenih u predhodnim predstavkama ponovio i u pismu upućenom 21. studenoga 1942. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost, od kojega traži da "1. dopusti svećenicima

ulaz u sabirne logore, da budu pri ruci zatočenicima – katolicima u svrhu prisustovanja službi Božjoj, slušanja riječi Božje i primanja sv. sakramenata, da budu prisutni umirućima i pokopavaju mrtve; 2. zabrani siljenje zatočenika na teški rad u nedjelju i zapovjedane blagdane; 3. dopusti dobrotvornoj ustanovi Nadbiskupije zagrebačke 'Caritas' da se za Božić dostave barem najpotrebnijima, bez razlike vjere, pošiljke s hranom i odjećom i lijekovima" (587).

No, u drugoj polovici 1942. godine došlo je do napetih odnosa između Stepinca i hrvatskih državnih vlasti zbog uhićenja nekoliko slovenskih svećenika. Ta napetost je kulminirala Stepinčevim pismom Paveliću od 24. veljače 1943. i osudom postojanja jasenovačkoga logora. Naime, u Gornjoj Stubici, u kojoj je bio župnik Franjo Rihar, inače Slovenac, ali svećenik zagrebačke nadbiskupije, trebalo je, kao i u drugim mjestima, na dan 10. travnja 1942. odslužiti svečanu misu s Te Deumom u čast prve obljetnice proglašenja Nezavisne Države Hrvatske. Na misno slavlje, koje je trebalo započeti u devet sati, zaputilo se je mnoštvo od 3.500 do 4.000 ljudi pod hrvatskim zastavama, ali je došlo sa zakašnjenjem od 10-15 minuta. Iako je vidio, da oni dolaze, Rihar ih nije htio pričekati, nego je rekao tihu sv. misu, a kada su ga pristigli vjernici molili, da odsluži svečanu sv. misu s Te Deumom, odbio je to učiniti. Zbog toga su nastali sukobi i naguravanja u crkvi između župnika i vjernika. Držeći da se radi o sabotaži, tim više što je Rihar Slovenac, pa ga se je sumnjičilo, da je neprijateljski raspoložen prema hrvatskoj državi, protiv njega je Općinsko poglavarstvo Gornja Stubica 11. travnja 1942. podnijelo prijavu i o tomu izvijestilo, između ostalih, Dekanatski ured Donja Stubica i Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu, moleći crkvene vlasti, "da hitno ispitaju njegov slučaj i da ga premjeste, a državne da postupe po zakonu". Na temelju te prijave Rihar je 18. travnja 1942. godine bio uhićen, a

20. svibnja iste godine "kao nepočudan i pogibeljan po javni red i sigurnost upućen na prisilni boravak u sabirni logor u Jasenovcu" u trajanju od tri godine, dakle od 18. travnja 1942. do 18. travnja 1945. Valja napomenuti, da je odprilike u isto vrijeme bio uhićen i Sigismund Majchrzak, župnik u Žakanju, po narodnost Poljak, zbog nekih događaja u Donjoj Stubici, ali je "nakon dovršenog postupka i istrage" 9. lipnja 1942. pušten na slobodu, jer je ustanovljeno, da nije kriv (588). U mjesecu rujnu 1942. izbile su nove neprilike sa slovenskim svećenicima. Dana 7. rujna 1942. dekan Tuheljskoga dekanata javio je Stepincu, da su po nalogu Kotarske oblasti Klanjec oružnici uhitili i u Klanjec odveli ove slovenske svećenike: Antuna Rantaša, duhovnoga pomoćnika iz Kraljevca na Sutli, Ivana Rančigaja, duhovnoga pomoćnika iz Tuhlja, Franju Groblera, duhovnoga pomoćnika iz Tuhlja, Franju Kača, upravitelja župe iz Zagorskih Sela, Matiju Neudauera, upravitelja župe iz Sutlanske Poljane, Ivana Kodriča, duhovnoga pomoćnika iz Velikoga Trgovišća i Ivana Finka, upravitelja župe iz Velike Erpenje (589). Uhićenici su iz Klanjca odpremljeni u Varaždin. Odatle su pušteni na slobodu Neudauer i Fink, ali je uhićen Anselmo Polak, pa je tako bilo ukupno uhićenih šest slovenskih svećenika, koji su upućeni u sabirni i radni logor Jasenovac. Što su konkretno učinili iz dostupnih izvora nije poznato, ali Anton Rantaša priznaje, da su bili partizanski simpatizeri (590). Tako su se ti svećenici "zahvalili" hrvatskoj državi, što im je dala utočište. Ali iz činjenice, što su pušteni na slobodu Majchrzak, Fink i Neudauer, može se zaključiti, da u njihovu zatvaranju ipak nije bilo odlučno, što su stranci, nego njihova protudržavna djelatnost. Bivši zatočenici toga logora (Miliša, Ciliga, dr. Nikola Nikolić, Rantaša) tvrde, da su ubijeni, ali njihove su tvrdnje u mnogim pojedinostima proturječne. Ciliga čak ne zna točno ni Riharovo prezime ni na-

Mons. Hurley ustajanjem odaje počast nadbiskupu na ulasku u sudnicu

rodnu pripadnost, pa je očito, da im činjenice nisu poznate iz vlastitoga opažanja, nego iz logoraških priča, što umanjuje vjerodostojnost njihovih tvrdnji. S druge strane, postoje indiciji, da su barem neki od njih umrli prirodnom smrću izazvanom bolešću. Naime, zauzimajući se za Rihara, Stepinac u pismu Andriji Artukoviću 1. lipnja 1942. kaže: "Ako je g. Rihar odveden u logor, kao što se govori, uvjeren sam, da se ne će više vratiti, jer bi prije morao u sanatorij, nego u logor radi slabog zdravlja" (591). Dakle, Rihar je bio teško bolestan čovjek, pa ne bi bilo čudno, da je u logoru umro od posljedica svoje bolesti. Znakovita je u tomu smislu tvrdnja stanovitoga Josipa Vrtačnika, koju prenosi Vinko Nikolić, a u kojoj stoji: "Za tragediju ovih jadnih slovenskih svećenika kriv je dr. N. Nikolić, koji ih je pred samo puštanje na slobodu kompromitirao, da onda na samom 'procesu' iznese klevetu protiv Stepinca" (592). Na žalost, Vrtačnik konkretno ne navodi, čime ih je Nikolić kompromitirao. Poznato je, da je taj dr. Nikola Nikolić bio istaknuti komunist i

zatočenik u Jasenovcu u isto vrijeme, kada i ovi stradali slovenski svećenici. Znači, znanstveno nije utvrđeno kada, zbog čega i u kakvim okolnostima su ti svećenici izgubili život.

Dirnuti u svećenika za Stepinca je značilo dirnuti u cijelu Crkvu, kojoj je on svim svojim bićem služio. Zato se je kroz cijelo vrijeme odkako su uhićeni, zanimaо za sudbinu slovenskih svećenika, ustajući u njihovu obranu. Kada je zaključio, da bi mogli biti ubijeni, uputio je Paveliću 24. veljače 1943. pismo, puno optužbi i gorčine. U njemu, između ostaloga, piše: "Ja se već mjesecima trudim, da doznam sudbinu svojih sedam svećenika, koji su odvedeni u Jasenovac. Sve je do sada bilo uzalud. (...) Iz svega moram zaključiti, da su svi poubijani. Reći će se, da su bili protudržavno raspoloženi. Zašto nisu izvedeni pred sud? Ako nije dosta redovni, zašto nisu izvedeni pred prijeki sud ili pred pokretni prijeki sud? Ovo je sramotna ljaga i zločin, koji vapije za osvetom, kao što je sramotna ljaga čitavi Jasenovac za Nezavisnu Državu Hrvatsku. (...) Vjerujte, Poglavnice, da

me nije vodio ni trunak mržnje, nego ljubav k istini i sreći hrvatskog naroda." (593) Sigurno je, da u Stepinčevu ljubav prema hrvatskomu narodu ne treba ni najmanje sumnjati. Na žalost, o Jasenovcu znanost još uvijek nije rekla svoju riječ, jer sve ono što se je o njemu do sada govorilo i pisalo više je politička promidžba, nego znanost. Zato se ne može ni provjeriti, koliko je opravdana tako teška nadbiskupova optužba toga logora. No, sigurno je, da je ona izrečena u afektivnomu stanju. Na to upućuje niz činjenica. Kako su se o Jasenovcu prnosile kojekakve glasine, više puta su ga posjećivala razna međunarodna povjerenstva. Prema izvješću Siegfrieda Kaschea, u jednomu takvom povjerenstvu, koje je posjetilo logor 6. veljače 1942., bili su, između ostalih, predstavnici talijanskoga, rumunjskog, mađarskog i njemačkog novinstva, Marconeov tajnik Masucci, Stepinčev tajnik Lacković i jedan njemački viši časnik. Ali Vojislav Prnjatović, Vukašin Žegarac i Relja Milanović, Srbi zatočeni u logoru, tvrde, da je u povjerenstvu bio i predstavnik Srpskoga crvenog križa. Od 13. do 16. srpnja 1944. u posjetu Jasenovcu i Staroj Gradišci bio je Julius Schmidlin, izaslanik Međunarodnoga komiteta Crvenog križa, polu-Židov, švicarski državljanin, rođen u Zagrebu, koji je nakon ove inspekcije logora dulje boravio u glavnому hrvatskom gradu. U nadzor ovih logora povremeno su odlazili i visoki hrvatski državni dužnosnici. Izvješća svih tih povjerenstava i hrvatskih državnih dužnosnika o stanju u Jasenovcu bila su znatno povoljnija, nego što se je o tomu govorilo u javnosti. Štoviše, bila su priličito povoljna. (594) Pa bez obzira koliko uprava logora htjela pred tim raznim povjerenstvima i dužnosnicima eventualno prikriti stvarnost, ona to sigurno ne bi mogla u cijelosti učiniti i pred takvim kritičarima hrvatske državne vlasti kakav je bio Masucci, koji je Didi Kvaterniku u oči izrekao najstrašniji sud o njemu (595), ili pred

Nadbiskup polazi iz Lepoglave u Krašić

predstavnicima Srpskoga crvenog križa, odnosno pred Juliusom Schmidlinom, koji su s obzirom na svoju narodnu pripadnost sigurno povećanom pomnjom nastojali, da ništa na izmakne njihovu zapažanju. Nemoguće je, da nitko od njih ne bi ništa zapazio od strahota, o kojima se je govorilo, ako su one zaista postojale. S tim izvješćima je sigurno bio upoznat i Stepinac, jer su se u nekim povjerenstvima nalazili i crkveni ljudi (Masucci, Lacković), pa je tako malo pomalo sticao o Jasenovcu drugčiju sliku od one, koja se je širila podzemnim putem. Svakako je činjenica, da je njegova kasnija izjava o logorima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj daleko umjerenija od ove sadržane u pismu, koje je upućeno Paveliću 24. veljače 1943. U istražnomu zatvoru javni tužitelj ga je 18. rujna 1946. upitao je li mu *"poznat postupak sa zatočenicima u ustaškim logorima Jasenovac, Jadovno, Sisak itd."*. Stepinac je na to odgovorio: *"Ne mogu tvrditi da su se u ustaškim logorima vršila masovna mučenja i*

ubijanja, jer ja tamo osobno nisam bio i nisam se osobno o stanju u logorima uvjerio, a izvještaji drugih ljudi mogu biti netočni." (596). Dok je prva izjava, ona od 23. veljače 1943., nastala pod dojmom spoznaje o mogućoj nasilnoj smrti sedam svećenika, ova druga, od 18. rujna 1946., kojom se temeljito ispravlja ona prva, plod je duljega razmišljanja i podpunijega uvida u stvarnost, pa je zato i vjerodostojnija. Njezino je značenje tim veće, što ju je Stepinac dao u zatvoru, iako je mogao očekivati, da bi mu zatvorski položaj bio povoljniji, da je ponovio onu prvu izjavu, kojom optužuje hrvatske državne vlasti.

U logorima je zatočenicima bilo dopušteno primanje paketa i dopisivanje s članovima obitelji, od kojih su nabavljane i knjige za čitanje. Organiziran je kulturno-prosvjetni, zabavni i športski život. Nedjelja je bila dan odmora. Zatočenici katoličke vjere imali su misu u logoru, a hodža je obavljao vjerske obrede za vojниke i zatočenike muslimanske vjere. (597) Dakle, zatočenici

ma je bilo, barem djelomice, osigurano ono, što je i Stepinac u nekim svojim predstavkama zahtijevao.

Bilješke:

- ⁵⁷⁹ Branimir Jelić, nav. dj., str. 157.-175.
- ⁵⁸⁰ Vidi bilj. 407.-426., te Tomislav Jonjić, nav. dj., str. 617.-636., i Zbornik "Četrdeset prva – Ustanak naroda Jugoslavije", Beograd, 1961., str. 140.-156.
- ⁵⁸¹ Jure Krišto, nav. dj., knj. I., str. 104.
- ⁵⁸² Jure Krišto: *Sukob simbola*, str. 87.
- ⁵⁸³ Zbornik zakona i naredaba Nezavisne Države Hrvatske, godina 1941., str. 968.-969.
- ⁵⁸⁴ Jure Krišto: *Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945.*, knj. II., str. 77.-78.
- ⁵⁸⁵ SVZN br. 5, Zagreb, 19.11.1945., str. 27.
- ⁵⁸⁶ Eugen Beluhan Kostelić, nav. dj., str. 79.
- ⁵⁸⁷ SVZN br. 6, Zagreb, 3.12.1945., str. 34.
- ⁵⁸⁸ Spis Vrhovnoga suda NR Hrvatske, Stup 6/46 – Suđenje Lisaku, Stepincu i dr., str. 186.-196.
- ⁵⁸⁹ HDA, MUP DOS 301.681, kutija 1, omotnica 12, str. 82.-83.
- ⁵⁹⁰ Čiril Petešić: *Katoličko svećenstvo u NOB-u 1941.-1945.*, Zagreb, 1982., str. 122.
- ⁵⁹¹ Suđenje Alojziju Stepincu – Dokumenti, str. 139.
- ⁵⁹² Zbornik "Stepinac mu je ime", knj. I. str. 240
- ⁵⁹³ Jure Krišto, nav. dj., knj. II., str. 254.-255.
- ⁵⁹⁴ HDA, Arhiv Hansa Helma, kutija 14, omotnica 161; Giuseppe Masucci, nav. dj., str. 54.-56.; Antun Miletić, nav. dj., knj. I., str. 210., 227. i 283.;
- Ivo Goldstein – Slavko Goldstein, nav. dj., str 332., i sudski spis Vrhovnoga suda NR Hrvatske, Stup 6/46 – Suđenje Lisaku, Stepincu i dr., str. 162.-163. i 196.
- ⁵⁹⁵ Giuseppe Masucci, nav. dj., str. 52.-54.
- ⁵⁹⁶ HDA, MUP DOS 301.681, kutija 1, omotnica 1, str. 11.
- ⁵⁹⁷ Đorđe Miliša: *U mučilištu-paklu Jasenovac*, Zagreb, 1945., str. 216.-222. i Srećko Rover: *Povodom sjećanja nekadašnjeg jasenovačkog župnika vlc. Paršića*, Zbornik "Hrvatska revija u egzilu 1951.-1990.", sv. II. pod naslovom "Hrvatska zauvijek – prilozи hrvatskoj državotvornoj misli", predio Ante Selak, Zagreb, 1996., str. 372.-380.

(nastavit će se)

SVIJEĆA NA SLOVENSKOME MUČILIŠTU

Poštovano uredništvo! Mnoštvo je mučilišta i stratišta u Hrvatskoj i izvan nje, koji članovima našega Društva nisu poznata ni po imenu. Nedavno sam i sâm posjetio jedno takvo u Sloveniji, nadomak Kopra. Nalazi se u predjelu «Samodela».

Budući da ni 42 godine nakon mučeničke smrti moga brata **Vjekoslava Balina** ne znam gdje je on pokopan, na ovome sam mjestu zapalio svijeću u spomen njemu i svima onima koji su stradali samo radi toga što su mislili drugačije.

Marko BALIN, Šibenik

Marko Balin

O GENERALU STIMAKOVIĆU I SUĐENJU HRVATSKIM ČASNICIMA NAKON DRUGOGA SVJETSKOG RATA

S obzirom na neke netočnosti i manjkavosti u životopisu generala **Zvonimira Stimakovića**, navedene na različitim mjestima, pa ih je u "Političkom zatvoreniku" br. 172/173 (srpanj-kolovoz 2006.) preuzeo i **Ivan Vukić** u članku «Laži o genocidnosti Hrvata», šaljem ovaj ispravak odnosno dopune.

Prvo, general Stimaković nije nikad bio pravoslavne vjere. Budući da je njegova obitelj stanova u tadašnjoj Marovskoj ulici u Zagrebu (kasnije Nikolićeva, a danas ulica Nikole Tesle), kršten je u župnoj crkvi Sv. Marka. To je vidljivo i u Matičnom listu I. Zapovjedništva hrvatske kopnene vojske. Drugo, točno je da je general Stimaković osuđen na 20 godina zatvora ali je kasnije pomilovan na 14 godina, a cijelu je kaznu izdržao u kaznionici (KPD) Srijemska Mitrovica, a ne, kako je pogrešno navedeno, u kaznionici Stara Gradiška.

Inače, general Stimaković je rođen 3. lipnja 1891. u Zagrebu. Sva četiri razreda pučke škole i 4 razreda gimnazije završio je u Zagrebu, a nakon toga je polazio kadetsku školu austrougarske vojske u Kamencu od 1905. do 1909. godine. Ovako se kretalo njegovo napredovanje u austrougarskoj vojsci:

zastavnik: 18.8.1909.

podporučnik: 1.12.1912.

poručnik: 1.1.1915.

kapetan: 1.5.1918.

Nastavio je napredovati i u vojsci Kraljevstva/Kraljevine SHS odnosno Kraljevine Jugoslavije:

kapetan II. klase: 1918. - preuzet iz austrougarske vojske

kapetan I. klase: 28.6.1920.

major: 21.10. 1923.

podpuščnik: 1.6.1928.

U posljednjem je činu umirovljen 1937. godine.

Primio je sljedeća odlikovanja: (**austrijska**) Red željezne krune sa ratnom dekoracijom i mačevima III. reda, za hrabrost u ratu, Križ za zasluge III. reda, Srebrni Signum laudis s mačevima (dva puta), Brončani Signum laudis s mačevi-

Piše:

N. L.

ma, Karlov trupni križ, Medalja za ranjenike; (**hrvatska**) Željezni trolist III. reda s mačevima. (Nema podataka o drugim hrvatskim ili jugoslavenskim odlikovanjima.)

U oružane snage Nezavisne Države Hrvatske bio je reaktiviran u svibnju 1941. s činom podpuščnika, ali je već iste godine bio promaknut u čin pukovnika hrvatskog domobranstva.

1922. – 1926.: komandir eskadrona u 1., 2. i 7 konjičkom puku

1926. – 1928.: načelnik štaba Konjičke podoficirske škole

1929. – 1933.: pomoćnik komandanta 7. Konjičkog puka

1933. – 1934.: načelnik štaba 2. Konjičke divizije

1935. – 1936.: pomoćnik komandanta i komandant Pančevačkoga vojnog okruga

1936. – 1937.: na službi u generalštabu

1937: umirovljen po vlastitoj molbi u činu podpuščnika

travanj 1941.: kao rezervni podpuščnik nastupio je na dužnost načelnika divi-

Ovo su njegove službe prije I. svjetskog rata odnosno u I. svjetskom ratu:

1909. – 1914.: vodnik; 25. pješačka puškovnija (25. K.u.k. I.R.)

26.8.1914.: ranjen u Galiciji

1915. – 1916.: zapovjednik satnije u 25. pješačkoj puškovniji (ranjen u Karpatima)

1916. – 1917.: zapovjednik bataljuna u 25. i 22. K.u.k. pješačkoj puškovniji

1918.: po završenom glavnom stžernom tečaju postaje Generalstabsoffizier u 53. pješačkoj brigadi.

Njegove su, pak, službe u vojsci Kraljevine SHS odnosno Jugoslavije:

ožujak 1919. – kolovoz 1920.: III. armijska i osječka divizijska oblast – na službi u generalštabu

1.12.1920. – 1.10.1922.: slušalac Više vojne akademije

zije u Šabcu.

U oružanim snagama Nezavisne Države Hrvatske službovao je:

3.5.1941.: Nakon povratka u Zagreb reaktiviran u hrvatske oružane snage u činu podpuščnika na službi u Glavnom stožeru zapovjedništva domobranstva.

5.10.1941. – 31.10.1941.: predsjednik povjerenstva za razgraničenje s Njemačkom

1.11.1941. – 1.2.1942.: na raspoloženju

1.2.1942. – 1.4.1942.: nadzornik za obuku novaka u IV. domobranskoj diviziji Nova Gradiška

1.5.1942. – 10.9.1942.: zastupnik zapovjednika 4. novačke puškovnije

10.9.1942.: zapovjednik 4. novačke puškovnije

u 1943. do prosinca: nadzornik konjice Hrvatskog domobranstva

oko Božića 1943.: postaje zapovjednik Hrvatske legije na obuci u mjestu Tarvisio, Italija, a zatim je premješten u Stocerku u istoj funkciji.

Nakon nove godine 1944.: zapovjedno mjesto u operativnim jedinicama u Banjoj Luci i Dvoru na Uni (zapovjednik 4. Lovackog zdruga)

15.9.1944.: unaprijeđen u čin generala Hrvatskog domobranstva (nije poznato kada je dobio čin pukovnika)

10.2.1945.: rješenjem predsjednika Hrvatske državne vlade dr. Nikole Mandića imenovan na dužnost pouzdanika Hrvatske državne vlade kod XXI. njemačkoga planinskog vojnog zapovjedništva u Sarajevu.

30.3.1945.: vratio se u Zagreb radi bolničkog liječenja (žučni napadi).

Slom Nezavisne Države Hrvatske dočekao je u Zagrebu i nije se povlačio s hrvatskom vojskom. Dne 28. svibnja 1945. bio je uhićen u svom stanu u Zagrebu i nakon provedene istrage u Vojnom zatvoru u Zagrebu prepraćen u Beograd radi suđenja pred Vojnim vijećem Vrhovnog suda DF Jugoslavije, u sastavu: predsjednik vijeća pukovnik dr. Josip Hrnčević (kasnije predsjednik Vrhovnog suda NR Hrvatske), članovi majori Radovan Ilić i Jože Segedin, sekretar poručnik Novak Todorović. Optužbu su zastupali potpukovnik Josip Malović i njegov pomoćnik major Vladimir Žugić.

Optuženike su branili: pukovnik Slavko Miletić (kasnije dugogodišnji predsjednik Kotarskog suda I. u Zagrebu), kapetan Andrija Pejinović, poručnik dr. Marjan Šober i istražni sudac Milan Radović.

Glavna rasprava protiv 34 generala i viših časnika Hrvatske vojske održana je od 13. rujna do 23. rujna 1945. Nakon održane glavne rasprave general Stimaković osuđen je na 20 godina lišenja slobode sa prinudnim radom, gubitkom političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 10 godina i konfiskaciju imovine. Pomicovan je u svibnju 1959. godine nakon 14 godina robijanja u Srijemskoj Mitrovici. Umro je u Zagrebu 18. listopada 1974. i pokopan na groblju Mirogoj, grob 111, polje 12a.

Na suđenju hrvatskim generalima i višim časnicima osuđeni su kako slijedi:

Na smrt strijeljanjem, trajan gubitak političkih i pojedinih građanskih prava i konfiskaciju imovine:

Artur GUSTOVIĆ, general

Đuro GRUJIĆ, general
Mirko GREGORIĆ, general
Tomislav SERTIĆ, general
Slavko SKOLIBER, ustaški podpukovnik, general

Julije FRITZ, general
Ivan TOMAŠEVIĆ, general
Vladimir METIKOŠ, general
Ivan MARKULJ, ustaški pukovnik, general

Franjo DŽAL, pukovnik
Vladimir MAJER, ustaški pukovnik
Miroslav SCHLACHER, pukovnik
Muhamed HROMIĆ, general
Bogdan MAJETIĆ, general
Ivan SEVEROVIĆ, pukovnik
Antun NARDELLI, general
Josip ŠOLC, general

Na 20 godina lišenja slobode sa prinudnim radom, gubitak političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 10 godina i konfiskaciju imovine:

Zvonimir STIMAKOVIĆ, general
Zlatko ŠINTIĆ, pukovnik
Franjo DOLAČKI, general
Mirko HUBL, pukovnik
Mića Mičić, pukovnik

Na 15 godina lišenja slobode sa prinudnim radom, gubitak političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 10 godina i konfiskaciju imovine:

Nikola MIKEC, podpukovnik
Dragutin MESIĆ, pukovnik
Petar SABLJAK, ustaški podpukovnik
Dragutin ČANIĆ, pukovnik
Zvonimir JAKŠIĆ, pukovnik
Rudolf SEITZ, pukovnik

Na 5 godina lišenja slobode sa prinudnim radom i gubitak političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 10 godina:

Romuald MANOLA, general (brat partizanskog generala Srećka Manole)

Ivan KURELEC, pukovnik

Na 3 godine lišenja slobode sa prinudnim radom i gubitak političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 5 godina:

Antun ŠUH, podpukovnik
Anđelko GRABRIĆ, podpukovnik
Rudolf LUKANEĆ, general
Osloboden optužbe:
Zvonimir POJIĆ, ljekarnički («apotekarski») podpukovnik•

OBAVIJEŠT I POZIV

Nakon završetka Drugoga svjetskog rata, u lipnju 1945. partizani su u maceljskim šumama pobili tisuće hrvatskih vojnika i civila, koji su tom dolinom prolazili svoj Križni put od Bleiburga, nadajući se povratku svojim domovima.

Povodom završetka izgradnje spomen crkve Muke Isusove na Maceljske žrtve u ponедjeljak 28. svibnja 2007. u 12,00 sati u novoizgrađenoj crkvi u mjestu Fruki – Macelj održati će se tiskovna konferencija za sve hrvatske medije i javnost.

U interesu potpunog obavljanja hrvatske javnosti pozivaju se nazočiti tiskovnoj konferenciji predstavnici svih medija u Hrvatskoj.

U počast Maceljskim žrtvama u nedjelju 3. lipnja 2007. u 17,00 sati blagoslovit će spomen crkvu Muke Isusove i svetu misu zadušnicu predvoditi varaždinski biskup mons. Josip Mrzljak

Hrvatskim hodočasnicima preporučujemo dolazak u mjesto Fruki – Macelj već od ranih poslijepodnevnih sati!

**Udruga Macelj 1945.
i
Hrvatsko društvo
političkih zatvorenika**

POPIS UBIJENIH SVEĆENIKA I BOGOSLOVA U ZADARSKOJ NADBISKUPIJI 1941.-1945.

(Prema popisu iz: Na križu raskrižja - Katolički kalendar,
Zadar 2003., Župni ured Bl. A. Stepinca)

1. ADŽIJA, don Ante; rođen 1880. u Sinju. Četnici su ga ubili 1944. u Obrovcu.

2. BATOVIĆ, don Šime; rođen 1912. u Božavi. Poginuo 1943. u Zadru od britansko-američkih zračnih napada.

3. BURIĆ, Miljenko; rođen 1927. na Pašmanu. Bogoslov. Partizani su ga ubili 1945. u Trstu.

4. ČOTIĆ, don Ante; rođen 1894. u Ljubaškom. Partizani su ga ubili 1945., bačen u Jazovku.

5. DIDOVIĆ, don Mirko; rođen 1886. u Žmanu. Partizani su ga ubili 1945. u Zagrebu.

6. KRANJC, don Ivan; rođen 1915. Četnici su ga ubili 1941. u Bukovici.

7. KUVAČ, don Ivan; rođen 1887. u Drnišu. Poginuo 1943. u Zadru od britansko-američkih zračnih napada.

8. LETINIĆ, don Ante; rođen 1899. u Zadru. Partizani su ga ubili 1944. u Erveniku (ispravio B. Z., u *Katoličkom kalendaru* stoji da je ubijen u Kninu).

9. LOVRETIĆ, don Srećko; rođen 1911. u Molatu. Partizani su ga ubili 1942.

10. MAGAŠ, don Ljubo; rođen 1915. u Zadru. Partizani su ga ubili 1943. u Otočcu.

11. MANZONI, don Ivan; rođen 1899. u Dobrinju. Partizani su ga ubili 1942. u Dugootčkom kanalu.

12. MIMICA, don Filip; rođen 1912. u Rogoznici. Partizani su ga ubili 1945. na Bleiburgu.

13. ŠUTRIN, don Eugen; rođen 1914. u Luki (Dugi otok). Partizani su ga ubili 1945. u Privlaci.

14. TIČIĆ, don Ivan; rođen 1908. na Pagu. Partizani su ga ubili 1943. na Pagu.

Kao što stoji u popisu, **don Antu Adžiju** su četnici ubili 1944. u Obrovcu. Međutim, njegovo smaknuće komunisti su, nakon Drugog svjetskog rata, jednostavno pripisali ustašama. Evo priče koju potpisuje Ante Maštrović Nino (zbornik *Zadar*, Zagreb 1964., str. 359). "Još u ap-

Piše:

prof. Bruno ZORIĆ

rilu 1944. ustaše su u Starigradu pod Velebitom objesili sedamdesetogodišnjeg svećenika don Antu Adžiju, brata narodnog heroja **Božidara Adžije**, koji je bio poznat po svom rodoljublju i aktivnim simpatijama za NOB-u. Kao takav bio je od svojih seljana izabran i za predsjednika seoskog NOO-a Starograd. Ustaše su don Antu odveli u Obrovac, gdje su tražili od njega da se odrekne suradnje s partizanima, ali su od ovog istinskog rodoljuba primili dostojan odgovor: 'Hoću! Hoću! pomagat ћu ih, i umrijeti za svoj narod.'"

Dakle, kako su tog svećenika stvarno smaknuli četnici, a ne ustaše, herojske riječi koje su pripisali don Adžiji, kao i sve drugo u njihovu opisu ubojstva, sigurno je izmišljeno. Nije vjerojatno da su četnici od tog hrvatskog svećenika tražili raskid s partizanima. Četnici su ga ubili jer je bio Hrvat i katolički svećenik, a to što je bio poznat po "aktivnim simpatijama za NOB-u" i brat poznatog komunista Božidara Adžije, nije mu pomoglo.

Dvojica rodoljubnih svećenika, koje su komunisti prema svojim poznatim kriterijima prozvali narodnim neprijateljima, bili su: don Ante Čotić (na popisu), svećenik iz Visočana, koji je pomagao u organizaciji

ziranju hrvatskog naroda na zadarskom području i don Krste Jelenić, svećenik iz Poljica, kojega su komunisti optužili da je bio u službi njemačkog GESTAPO-a i talijanske OVR-e (navedeni zbornik, str. 353). Ovu dvojicu svećenika se povezuje s naporima hrvatske državne vlade za integraciju zadarskog područja u matičnu državu 1944. Kao takav, don Ante Čotić nije izmaknuo mržnji partizanskih egzekutora s jame Jazovke, ali i, kao što smo već rekli, lažima jugokomunističke historiografije.

Navedeni popis žrtava Katoličke crkve u Zadarskoj nadbiskupiji nije potpun. Ovdje ćemo navesti samo još jednu nedužnu žrtvu. Partizani su 22. ili 23. siječnja 1944. u Žegaru ubili fra Antu Pavlova, r. 1906., župnika mjesta Kruševa, kod Obrovca. Fratra i još trojicu mještana Kruševa, partizani su oteli i doveli u zaselak Dopuđe (pravoslavni živalj). Oteći su saslušavani i na koncu pušteni svojim domovima. Na povratku ih je susreo jedan partizan hrvatske narodnosti, koji ih je ponovno zarobio i uputio prema Žegaru, selu nastanjenom pravoslavcima. Smatra se da je u Žegaru fra Anti upriličeno partizansko suđenje. Presuda: smrt! Zločin je izvršen na stravičan način, mučen je, urezivan mu je "ustaški grb" po tijelu i slično. Poslije tog mučenja nedužni fratar je ubijen iz puške. •

Zadar pedesetih godina

KAKO SAM DAN DRŽAVNOSTI 1990. DOČEKAO U ZATVORU

Rođen sam 1949. u Vukovićima, općina Dobretići, današnji Srednjobosanski kanton. Sin sam hrvatskog domobrana, koji se živ vratio s križnog puta, za razliku od brojnih drugih naših rođaka.

Sjećam se da sam kao malodobnik slušao razgovor prijatelja mog đeda i oca, da bi - kad su razgovarali o nekim problemima - govorili jedan drugom: «Da si Savo ili Vaso, bilo bi ti odobreno i riješeno». A mi nismo bili ni Save ni Vase... Ipak, u sredini u kojoj sam rođen, učitelji su bili većinom iz Srbije i zvali su se: Đorđe, Neđo, Svetlana itd. Oni su od 1950. do 1990., osim što su bili učitelji, bili i svirači, harmonikaši. Tako su postupno potisnuli dotadašnje bosanske instrumente, pjesme i kola, nametnuvši nam srpska kola: užičko, moravac, žikino itd. To, uostalom, nije ništa novo za one, koji znaju da je velikosrpska politika smatrala BiH i Hrvatsku svojim okupiranim područjem. Budući da na području općine Dobretići nije bilo značajnijih partizanskih snaga, a ni kasnije komunista, općina je ostala među najnerazvijenijima u BiH, bez asfaltnih cesta do Travnika ili Jajca, bez vodovoda ili industrijskog drveta u izobilju, pogotovo jelovine. Područje općine obuhvaća oko 115 km², s prosječnom nadmorskom visinom oko 1200 m. Tu živi oko 5.000 stanovnika, a još toliko se nalazi u iseljeništву zbog visokog nataliteta i nedostatka radnih mjestra. Najviše nas je na području Đakova, posebno u Selcima Đakovačkim. A u Đakovu gradonačelnik na skupu od oko 500 nazočnih pozdravlja Slavonke, Slavonice i ostale „došlje“. Kao da mu smeta što su doseljenici, stari i novi, zarađivši novac u tuđini, izgradili nove katnice i poslovne prostore...

I sam sam iz bogate Slavonije 70-tih otišao trbuhom za kruhom u Austriju. Već pri prvom povratku, nakon nekoliko mjeseci, s đakovačkoga me autobusnog kolodvora milicija privela u postaju. Ostavili su me da čekam u hodniku. Nakon nekog vremena, kad mi je već postalo dosadno čekati, pitao sam dežurnog na šalteru: «Gdje su ti što su me priveli i što hoće od mene?». On je pozvao nadređenoga, koji je sišao s kata i rekao da idem kući i da ne dolazim bez poziva, od-

Piše:

Ivo TUBANOVIĆ

nosno da ne dolazim bez naloga ni s kim. To je bio znak opomene i prijetnje, koje se nisam plašio, jer znam da nisam kriv. Ipak je to probudilo u meni osjećaj nelagode. Raduje se, ideš kući, obitelji, a tamo te na kolodvoru milicija čeka kao lopova i zločinca.

Budući da je u Austriji bio veliki porez za mlade bračne parove, nakon godinu dana vratio sam se kući, kako bih putem Ureda za zapošljavanje otisao na rad u

gastarbjterski život. Našao sam se u skupini hrvatskih domoljuba, u kojoj je i UDBA imala svog «domoljuba».

Godina je 1984. Planiram, kao i prethodnih godina, na odmor, prvo kod roditelja kući u kolovozu, zatim u posjet rodbini u Dobretiće, gdje je živio moj đed, stric, stričevići itd. Zatim na more, od Zadra do Cavtata smo boravili u više mjesta. Dana 27. kolovoza 1984. vratio sam se kući s odmora. Sutradan, 28. kolovoza 1984. u Đakovu, u gradu, bio sam uhičen oko podne. Kasnije sam se sjetio, da sam ta lica viđao u neposrednoj blizini. Istraga je započela iste večeri u osječkome istražnom zatvoru, i to ne obič-

Osuđeni zbog ljubavi prema Hrvatskoj

Njemačku, gdje su puno bolje plaće. U međuvremenu je došla 1971. godina, Hrvatsko proljeće. Pozvan sam u «rezervu» više puta. Tijekom tog razdoblja saznao sam mnoge stvari koje ranije nisam znao, budući da sam imao samo osnovnu školu.

Godine 1972. odlazim u Njemačku na rad. Posla u izobilju, a također zarade i gradnje u domovini. U kratkom razdoblju i obitelj je bila na okupu u Stuttgartu. Pošao dobar i siguran u gradskom poduzeću, bio sam vozač autobusa. Sve ide sretno i veselo, ali ne zadugo. Otkupili smo stan u Stuttgartu i uselili se, ne sluteći da postoje zli ljudi zaduženi da pokvare taj obiteljski

na, nego krvava istraga, pretežno po noći. Vodili su nas u Zagrebačku ulicu br. 2 na drugi ili treći kat, gdje smo bili vezani za pisaće stolove. Palicom su nas najviše tukli po tabanima. Davili su nas listovima iz knjige, gurajući ih u usta palicom. Knjiga je bila «Crveni menadžeri» i «Komunizam - velika prijevara», koje napisao pokojni Stjepan Đureković.

Prijetili su nam smrtnom kaznom, ali su ipak odustali; vidi se to iz članka kojega je u beogradskom «NIN-u» od 14. travnja 1985. potpisao Rade Subotić pod naslovom «Ustaški teroristi pred sudom s parolom Hrvatska Hrvatima».

U toj je krvavoj istrazi osumnjičeni **Ante Davidović** šesti dan ubijen u istražnom zatvoru Osijek. Za taj zločin još nitko nije odgovarao, obitelj pokojnog Ante Davidovića je nemoćna tjerati krupne zaštićene zvijeri. Da je bio na protivnoj strani, već bi se pobrinuli razni zaštitnici ljudskih prava. Pritvoren je, jer je navodno «surađivao s hrvatskom političkom emigracijom preko kuma Ive Tubanovića».

Dana 3., 4. i 5. travnja 1985. trajalo je moje suđenje u Okružnom sudu Osijek. Predsjednik vijeća bio je **Ante Budić**, sudac istražitelj **Dorđe Kanazir**, javni tužitelj **Jovan Koprivica**. Udbaši u tri grupe po dvojica, vodili su istragu; jedan od njih, **Alija Đengić** i danas uživa u Osijeku, bolje mu je od mnogih hrvatskih branitelja i političkih zatvorenika. **Ivan Uvanović (Šjor)**, umirovljeni časnik Hrvatske vojske u Zagrebu, također nezasluženo uživa u blagodati hrvatske države koju također nije želio, a ostalu četvoricu oni znaju iz savezne Udbe.

Izrečena mi je zatvorska kazna od 14 godina, koja je nakon par mjeseci povrđena.

Reklo bi se, da je u cvijetu mladosti četveročlana obitelj obezglavljen. Tko nije preživio, neka oprosti, ali - ne može razumjeti.

Preko noći prekinut je normalan građanski život. Ostaneš bez svega samo zato što se ne klanjaš nepravdi, kako socijalnoj, tako i nacionalnoj. Godine robije su polako prolazile, njih šest zaredom u strogrediškom mraku i smradu, gdje nije bilo dopušteno Međunarodnome Crvenom križu da posjeti hrvatske političke zatvorenike zbog katastrofalnih uvjeta života u zatvoru.

Iz toga mog burnog i kritičnog razdoblju želim potisnuti u zaborav naročito mjesecce istrage, ali se ne može potisnuti u zaborav kad sam čuo da je osvanuo pokojni Ante Davidović mrtav u pritvoru. Zatim kad su mi ženu psihički uništili i poslali je u Popovaču na psihijatriju, a djeca su ostala kod mojih starih roditelja, koji su i sami trebali tuđu pomoći.

I onda 30. svibnja 1990. – nezaboravan dan u pozitivnom smislu. Spomenutog dana nalazio sam se izvan 4. odjela, u dvorišnoj zgradbi, gdje koriste godišnji odmor zatvorenici koji su bili u radnom odnosu kroz cijelu godinu, tako da sam imao priliku izvaditi list iz «Vjesnika», na

kojem se nalazio hrvatski grb (grb SRH). Nalijepio sam ga na tvrdi papir i postavio na glavnu izlaznu kapiju prema pogoni ma. To je bilo moje obilježavanje Dana državnosti. Ujutro u 7.00 sati iznenadenje za čuvare i osuđenike. Neki su gledali mrko, a neki sa smiješkom. Čuvarski žbiri i doušnici rado su čekali naredbu da skinu grb s kapije, a mene je nadzornik upozorio da nema nikakva slavlja u krugu zatvora. Zapovjednici i nadzornici su popustili, iako bih inače za takvo što bio dodatno suđen prije par mjeseci, jer amnestija je bila već na pomolu. Svaki dan u tisku bilo je komentara o amnestiji političkih zatvorenika.

Dana 21. lipnja 1990. stigla je amnestija za političke zatvorenike s najdužim kaznama: **Jandre Fračina** - 20 godina, ja - 14 godina i par Albanaca s Kosova, također s dugogodišnjim kaznama. Pri otpuštanju i ispraćaju na glavnoj kapiji rekao mi je referent: «Samo se ti nastavi boriti za pravdu i tvoji će te zatvoriti». Još se nisam opustio ni odmorio od robije, a Domovinski rat je bio na pomolu. Nakon stradanja policijske ophodnje u Borovu Selu, shvatitio je i najveći politički naivac da nam prijeti smrtna opasnost u cijeloj domovini. Po potrebi sam bio aktivан u civilnoj zaštiti, jer je bio nedostatak naoružanja u početku rata, ali bilo je i drugog posla, poput prikupljanje pomoći; prikupili smo jedan šleper sredstava za Vukovar i jedan za srednju Bosnu.

U najvećem prigradskom naselju Đakova, Selcima Đakovačkim, od naših mještana je oko 700 bilo organizirano u obrani domovine, 20 mještana je smrtno stradalo, 8 na direktnom zadatku u obrani od Vukovara do Zadra, 8 od raznih uzroka, od bolesti do samoubojstva i 4 civilne žrtve. U Drugome svjetskom ratu Selci su još gore stradali, pogotovo sredinom travnja 1945., kad je naišla 21. srpska divizija i dio 6. ličke, koje su nakon dugotrajnih borbi zauzeli naša područja i počinili zločin na zarobljenim vojnicima i civilima, o čemu svjedoči rodbina žrtava, te pojedinačni i masovni grobovi uz cestu od Đakova do Pleternice.

Nakon što je rat zaustavljen, posla je bilo i previše u obnovi kod rodbine koja je stradala u istočnoj Slavoniji i srednjoj Bosni. Za ljude koji vole svoju domovinu, bilo je uvijek posla na pretek, samo je šteta što smo mi, politički zatvorenici, izgurani na marginu društvenog života...•

LJUBO LEKO

*kućo moja
majko moja
moj život*

*ništa kućo
ništa majko
nije tvoje*

*kad mi život
mladi život
sudba ote*

*nije čaća
pognut pao
moj Hrvoje*

*čaša vina
iz Vinjana
pjesme jeka
Osijeka*

*žena čeka
sin me čeka*

*ravnica je
puna blata*

*noć se sjaji
od granata*

*krvava mi
glava misli
zadnje misli*

*u njoj su se
Vinjančani
zbili
stisli*

*Krajina se
ko jabuka
rastvorila
u mom oku
osunčana*

*lipti krv
iz mojih rana*

lišće šušti

zima steže

Isus šuti

rič nas veže

klonu glava

*samo mi se
spava
spava*

Mario BILIĆ

PRIČA JEDNOG DRAGOVOLJCA (III.)

Zadatci Narodne zaštite bili su štititi vitalne objekte, imovinu i živote svih građana. Jedinice su osmisile danonoćno patroliranje u dvoje, bez oružja, u civilu. Svaka jedinica pokrivala je određeni prostor, nadziran okom i uhom. Preko po uzdanih građana zamoljeni su svi da se uključe u nadzor, kako bi se sprječile moguće diverzije. Tako su bake i djedovi s prozora motrili svoj dio ulice, ljubavni par svoj, šetač pasa svoj. Sve što ne pripada tom dijelu ulice, zgrade, javiti tu i tu ili tom i tom. U vrijeme dok je Narodna zaštitna štitila Grad, nije bilo krađa, obijenih stanova, razbijenih izloga.

Teško je istaknuti nekoga posebno. Svi su dežurali po rasporedu usklađenome s redovnim poslu u svomu poduzeću ili ustanovi, svatko je sebi nosio hranu. Praktički nije bilo incidenta. Kako sam imao i drugih zaduženja, malo sam bio na terenu i pre malo osobno upoznao tih divnih ljudi. Duša organizacije u MZ Marijan Krajačić, gdje sam stanovaо, bio je **Željko Čapalija**. Ostao je upamćen i po snimljenom skidanju jugo-zastave s Doma avijatičara u Maksimirskoj, i postavljanju hrvatske trobojnice na taj vojni objekt.

Uz ostalo zamolio je lokalnu frizerku da ako nešto čuje ili primijeti, neka javi. Uskoro je javila da se malodobni sin milicionera tog i tog raspituje za nekog zubara, koji je nedavno doselio. Ja sam bio relativno novi u toj, uglavnom starosjedišteljskoj četvrti, gdje se svi dobro međusobno poznaju. U toj četvrti stanove su dobivali visoki oficiri vojske i milicije, te viši državni službenici. Primijetili su da mali često posjećuje **Obrada**, prodavača u mjesnom kiosku. Obradu neki građani daju, pored novca za kupljenu robu, još i neke papire, zamotuljke i sl., a on u novine stavlja nešto. Sve takve građane pratili su dalje. Nakupilo se 20-tak imena sumnjiva i nesvakidašnja ponašanja. Gospodin Čapalija nije znao kome može sigurno predati materijal, a da ne dođe u krive ruke. Spis sam predao **Vici Vukojeviću**, znajući da on zna kome ga uručiti. Kad je pao Labrador, zovu me iz MUP-a RH na razgovor. Interesira ih spis, koji sam predao gosp. Vukojeviću, odakle mi podatci, te imam li još kakvih informacija sličnih ovim.

Piše:

Dr. Marijan ČUVALO

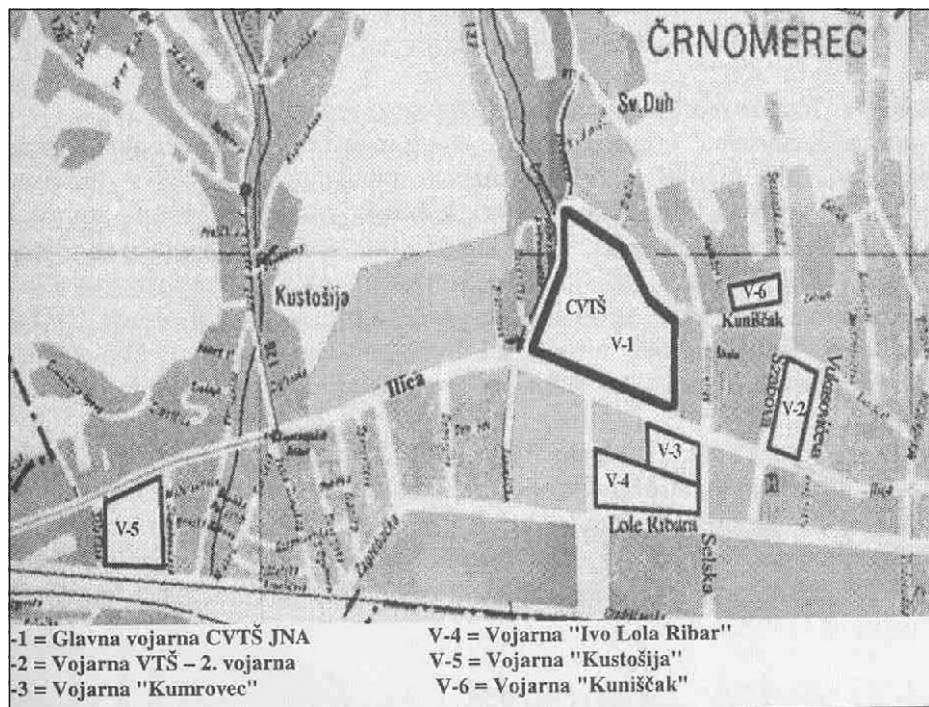
Objasnio sam da sam ja bio samo teklič, da o svemu tome sve zna gosp. Čapalija, i uputio ih na njega. Ispostavilo se da je na listi bilo dosta imena povezanih s akcijom Labrador. Najveći dio s liste bili su naši susjedi. Tako su amateri profesionalno obavili obavještajni posao.

Rad u kriznom štabu

Dne 9. kolovoza 1991. dobio sam Odluku o imenovanju za predsjednika kriznog štaba PU Črnomerec, s listom članova štaba. Naputak: odmah prići ustroju štaba. Zadatci se mogu sumirati na zaštitu imovine i živote građana. Iskustvo iz rada u Narodnoj zaštiti bilo mi je od velike koristi. Isti dan počeo sam s pripremama. Zadatci navedeni u rješenju o imenovanju, samo su okvir. Nemam predloška.

Razmišljaj i skiciram, što bih ja to trebao raditi. Koja je svrha štaba, kako se organizirati. Potrebno je ustrojiti štab na nivou PU općine, te u svih deset mjesnih zajednica općine Črnomerec. Štabovi u mjesnim zajednicama podređeni su štabu PU. Definirati ovlasti. Nabavljam kartu PU Črnomerec. Označavam vojne objekte JNA, gospodarske objekte, prometnice,

mogući smjer ugroze. U bolnici Sv. Duh konzultiram **dr. Vukadina**, stručnjaka psihologa, kako se ponašati u razgovorima, pregovorima s vodstvom vojarni. Vojni objekti JNA na Črnomercu imaju specifičan značaj, jer u njihovu sastavu je visoko vojno učilište, s visokostručno obrazovanim kadrom. Treba se pripremiti za njih, a objekti su im u strogom centru grada. Posebnu pozornost treba obratiti kadru zaduženom za ideološko usmjerjenje pitomaca. U pravilu to su školovani obavještajci. Obavijestiti se o njima, koliko se može. Vrijeme je pokazalo da su naputci psihologa bili od koristi, npr. ne rabiti riječi kao predaja, već zarobljavanje, ne dirati u osobnu čast i ponos, ne dirati u obitelj. Koliko god je moguće, ne braniti se, već napadati. U razgovoru koristiti podatke radi kojih se moraju osjećati sukvincima. Primjerice, u gradu imaju rodbinu, prijatelje, znance, njihova djeca idu u tamošnje škole i vrtiće, a sada pucaju po njima, spremaju se razoriti grad, koji im je dao sve. Načičkali su dvorišta i ograde minama. Pitati ih, protiv koga su te mine. Zašto su im sva vojna oruđa kompletirana bojevom municijom, a cijevi uperene na objekte, čija tehnologija zahtijeva otrovne tvari, oslobođanje kojih bi dovelo do trovanja pola grada, kao što su Pliva,

Vojarne JNA na području Črnomerca

pivovara i dr. Zašto ratuju protiv naroda? Hrvatska je sada, voljom naroda, samostalna država. Ako nisu hrvatska, onda su okupatorska vojska, koja ovdje nema što tražiti. Građani RH dužni su se aktivno i pasivno boriti protiv okupatora. Nitko ne može dobiti rat protiv naroda. Nabrojiti zločine četnika, i pitati zašto su na strani zločina, zašto naoružavaju i pomažu zločince. Ne govoriti o Srbima, kad se spominju zločini, već o četnicima i velikosrpskom osvajačkom projektu.

Dosta dobro poznam povijest. Imam dosta podataka i statističkih analiza da se mogu nositi sa suprotnom stranom. Pobilježio sam dosta izjava onih, koji su nosili «moštvi cara Lazara» i dizali Srbe na ustanak. Zabilježio sam dosta parola s njihovih «masovki».

Ovakvim skicama ispunio sam pola rokovnika u dva dana. Ako oni ovako....ja moram to i to, ako oni.....itd.

Odlučio sam da svako povezivanje nas s NDH i ustaštvom energično, ako treba i incidentno odbijem. Svi protivnici hrvatske države nastoje svaki razgovor svesti na NDH i tako obezvrijediti sugovornika, koristeći stvarne i pripisane nezakonosti. Mi jesmo hrvatski nacionalisti, ali naučili smo lekciju povijesti. Njihove pogreške ne ćemo ponoviti. Ne ćemo im pružiti priliku da nas time ucjenjuju po svjetu. Prepostavio sam da će vršiti diverzije po nacionalnim manjinama, a pripisati ih nama, kao što su to obilno koristili u prošlom ratu i poraću. Koristiti svaku priliku i reći im: držimo širom otvorene oči i uši, ne ćemo im dopustiti da blate našu borbu. Za državu se borimo 800 godina. Priliku ne ćemo propustiti. U borbu smo ugradili principe ponašanja. Imate priliku sudjelovati u našoj epopeji, pridružite nam se. Unucima priskrbite čast, a ne da se osjećaju krivcima zbog vaših grijeha.

Konstituirajući sjednicu kriznog štaba sazivam 12. kolovoza 1991. u prostorijama PU Črnomerec, na Trgu Francuske revolucije u Zagrebu: predsjednik, mr. sc. dr. Marijan Čuvalo, tajnik **Marko Kujundžić**, članovi: **Zvonimir Bukovina**, koordinator za civilnu zaštitu, **Marko Grbeš**, za TO i gardu, **Zvonimir Erceg**, za prvu pomoć i civilnu zaštitu, **Ivan Rukavina**, načelnik policijske postaje Črnomerec, za MUP, **Božo Odak**, za Mjesne zajednice, **Leonardo Franić** - Narodna zaštita, **Zdravko Akmadžić** -

Narodna zaštita, **Krešimir Božičević** – TO, **Milan Škugor** - mjesne zajednice.

Ivan Rukavina pita me: koga ću ja slušati, svoju vertikalnu ili tebe. Pravo pitanje za razriješenje srži kriznih štabova. Odgovor je bio: svi vi funkcionirate po svojoj vertikali, kojoj ste odgovorni, ja sam politički faktor, koji koordinira i usklađuje sve dijelove štaba, odgovaram svojoj vertikali, Gradskomu i Regionalnomu kriznom štabu. Podijeljeni zadatci. Uvodi se dežuranje u PU od 0-24 sata, te u svim mjesnim zajednicama. Nalog: prići odmah organiziranju kriznih štabova u svim mjesnim zajednicama. Svakodnevni briefing u 13 sati.. Regionalni krizni štab obaviješten o učinjenom.

Sutradan, 13. kolovoza 1991. locirani i pobrojani svi objekti od posebnoga, javnog značenja. Definiran način njihove zaštite. Svaki objekt ima svoje specifičnosti. Brinuli smo o bolnicama, komunalnim objektima, plinskim reduktijskim stanicama, vodovodnim spremištima, transformatorima, gospodarskim objektima, Plivi i Pivovari, od kojih je zatraženo da toksične tvari svedu na mjeru tehnoloških potreba, a ostalo ili dislocirati ili sigurno uskladištiti. Svesrdnu pomoć u zbrinjavanju opasnih tvari pružio nam je gospodin Franjo Plavšić, glavni toksikolog HV.

Skicirani prometni pravci i način njihova zaprječavanja. Određuje se tko je za što odgovoran, tko izdaje zapovijedi, tko izvršava, kojim sredstvima. Rokovi i izvješća. Gosp. Rukavina izvješćuje nas, da po policijskim evidencijama, u Gradu Zagrebu u posjedu građana je oko 20.000 (dvadeset tisuća) cijevi. Ima građana s po desetak dugih cijevi. Uglavnom je to kod oficira vojske i milicije, te viših službenika.

Razmatramo pitanje vježbi Narodne i Civilne zaštite, te odnose s gradskim štabom TO. Isti dan prisustvujem sastanku Regionalnog kriznog štaba u Tkalčićevoj 67. Prisutni su: **Brzović, Mateša, Červenko, Devčić, Grdić, Parać, Milivoj Kujundžić, Justament, Hrkać i Rožić**. Upoznavanje, problemi, zadatci, način međusobne komunikacije. Gosp. Červenko izvješćuje nas da je od svega oružja TO Grada Zagreba ostala na četiri pištolja, od toga tri neispravna.

(nastavit će se)

KADA

*Koliko mirisnih proljeća boli, nevinih stradanja?
Koliko krvavih padanja pod križem ovog stoljeća?*

*Koliko susreta jeseni,
Koliko cičih zima,
Koliko ljetnih cjelova,
Koliko još ih ima?...*

Višnja SEVER

MOJA PJESMA

*Pjesma je moja rođena u draču.
Oprosti, prijatelju, ako bode.
Sve zvjezde što sni u snu
prokletstvo su moje.*

*Pjesma je moja rođena u draču,
oprosti ako bode.*

— — — —
*Drač ne gori u plamenu;
rođen u kamenu,
s prokletstvom u nekom vremenu,
nosi vječnu ariju nadanja.*

— — — —
*I nada ne izgori u plamenu;
k'o suluda kraljica s krunom od drača,
vrisnu u tminu.*

— — — —
Na hrvatskoj obali krik uminu.

Ivan DUJMOVIĆ

U SPOMEN

Katarina (Kaća) Marijanović i Marija Kostanjevac umrle su početkom travnja ove godine. Kaća je živjela i umrla u Sarajevu. Sjećamo se njezine vedre i prkosne naravi iz logora u Slavonskoj Požegi. Osudio ju je u Zagrebu VS komande Grada po toč. 3/14 na kaznu zatvora od osam godina. Izdržala je kaznu od sedam godina u vrlo teškim uvjetima teškoga fizičkog rada, samica i izolacije.

Katarina Majstorović

Bolesna, s tragovima bolesti, pluća izlazi iz Požege. Odlazi u svoje rodno Sarajevo, gdje je završila srednju školu, a za vrijeme NDH bila je ustaška dužnosnica. Zbog te djelatnosti bila je osuđena na dugogodišnju robiju. Sjećate se naše drage supatnice Kaće, uvijek nasmijana lica, koja je oko sebe širila vedrinu, klonule poticala da izdrže uspravno svoju nepravedno dosuđenu osudu. Zbog svoga čvrstog stava bila je ljubimica **Vlaste Arnold**, koja je za Kaću uvijek imala pohvalne riječi.

Prigodom osnivanja podružnice HDPZ-a u Sarajevu, kao predsjednica predložila sam da Kaću uključe u rad podružnice. Njezina prisutnost i rad u podružnici bila je nemjerljiva, sve dok se zbog bolesti nije morala povući. Teško je podnosila razaranje Sarajeva i

rastjerivanje hrvatskog življa iz njezine i naše Bosne. Bila je i ostala dobra vjernica, trajno vezana uz Katoličku crkvu vjerujući da će se kolijevka Hrvata u Bosni sačuvati.

Stoga, draga naša Kaćo, hvala ti. Hvala ti za svaki razumni smiješak i bolni pogled u teškoćama koje si proživiljala na robiji i u Domovinskom ratu!

O ponosnoj i siromašnoj Mariji puno je zapisano u knjizi "Naše robijanje". Sama Marija piše pod naslovom "Moje stradanje" što je sve prošla od uhićenja, preko istrage i kazne u Slavonskoj Požegi. Iz te istinite priče izlazi slika teškog stradanja. Dojmljivo je kad opisuje svoj prvi dan u logoru Sl. Požega i kaže:

"Ujutro, po mraku, stale smo u red i čekale prvi obrok. Stala sam i ja. Kad sam došla do kazana, žena koja je dijelila hranu upitala me: 'Gdje ti je porcija?' 'Nemam je, ja sam nova,' rekla sam joj. 'Makni se i ne smetaj,' izderala se na me. Taj dan ostala sam gladna. Stisla sam se u kut i plakala. Neka žena pitala me otakud sam. Kad sam im rekla, pokazali su mi jednu djevojku koja je bila iz sela ispod Križa. Upoznala me s njom. Ona me upita zašto plačem. Rekla sam da nisam već dva dana jela, da nemam porcije. 'Ja ću ti donijeti,' rekla mi je. Začas se vratala noseći mi praznu limenu konzervu i žlicu. Konačno sam i ja dobila jednu kutlaču tople krumpirove juhe."

Marija je bila tankoćutna duša. U svim prilikama suošjećala je sa svojim supatnicama. Kako je bila siromašna, rijetko je primala pakete. Piše kako joj je majka bila nadničarka, te je jedva preživiljavala ionako teška vremena. Nastavljam njezinim riječima:

Izlazak na slobodu

"Došao je dan kada sam na drugu molbu uvjetno puštena kući šest mjeseci ranije. Dakle, dvije i pol godine bila sam u Požegi, Bjelovaru, te u zatvoru u Čazmi i Križu. Moj život na slobodi ostaje

trajna borba za kruh i preživljavanje. Radim kao nadničar. Čuvam djecu i radim u polju sve do 1952., kad se preko rođaka zapošljavam 'Nadi Dimić', gdje radim daljnijih dvadeset godina.

U Hrvatskim Čairama kupim komadić zemlje i gradim kuću koju ne mogu završiti. U neožbukanoj podrumskoj sobici živim u bijedi. Na moj vapaj 'U mojoj Hrvatskoj još uvijek živim u samici'. HDPZ, čiji sam član, pomaže mi da djelomično završim kuću".

Marija Kostanjevac

Ova uporna i vrlo bistra seoska žena često se javljala svojim razumnim člancima ili stihovima u našem časopisu "Politički zatvorenik". Svi koji čitaju naš list mogli su osjetiti lepršavu Marijinu dušu koja i u pjesmi "Domovinu volim" kaže:

*Domovinu volim ovu,
u slobodi lijepu-novu;
Gdje slobodno sad se diše
i najlepša pjesma piše.
Zato volim zemlju ovu,
jer me ona kruhom hrani.
Jer mi miran život daje,
od dušmana sve nas brani.*

Kaja PEREKOVIĆ

BRATU U SPOMEN:

VLATKO ČUVALO

(1935.-2007.)

U nedjelju 15. travnja 2007. u morskoj bolnici umro je u 72. godini života, nakon težeg bolovanja od raka na plućima, **Vlatko Čuvalo** iz Gornjega Proboja kod Ljubuškog. Iza njega ostaju supruga **Stana**, petoro djece, četrnaestero unučadi, sestra, dva brata, puno rodbine i velik broj prijatelja. Pokopan je u novome probojskom groblju dva dana kasnije. Bio je to ne samo prvi, nego i veličanstven pogreb u novome groblju, koje je smješteno na brijegu koji se kao divna molitva uzdiže prema nebesima.

Pokojnog je Vlatka ispratilo nekoliko svećenika i časnih sestara, velik broj rodbine i prijatelja koji su došli iz bliza i daleka. Među svećenicima bili su mjesni zupnik **fra Velimir Mandić** te **fra Žarko Ilić**, **fra Vlado Lončar**, **fra Ferdo Majić**, **fra Marko Jurič** i **fra Jozo Grbeš**. Bio je to rastanak sa suzom u očima, ali i s osjećajem zahvalnosti što je Vlatko bio dio našeg života i svojom istinskom čovječnošću i dobrotom dotakao mnoštvo ljudi s dubokom vjerom da život nikad ne prestaje. Zupnik fra Velimir Mandić je to tako lijepo i dirljivo izrekao u svojoj riječi o pokojniku.

Oni koji Vlatka nisu poznivali, mogli bi reći: čovjek živio, radio i mučio se, podigao obitelj, obolio, umro i - hvala Bogu. Takav je život!

Ali Vlatkova životna priča nije baš tako bezbojna i jednostavna. Ovdje iznosim neka svoja sjećanja iz njegove životne drame, ne toliko radi Vlatka, nego radi mlađih naraštaja, da ne zaborave životne priče svojih starijih, svojih roditelja, djedova i baka. Zaborav njihova života, višeput mukotrpna i

Piše:

Ante ČUVALO, Chicago

bremenita, znači ne samo nijekanje njihova opstanka i ljubavi, nego i nijekanje samih sebe.

Vlatko pripada onoj generaciji koja je u vrlo mlađim godinama morala ne samo gledati, nego i proživljavati tragediju rata i porača, tragediju hrvatskog naroda, tragediju svojih obitelji.

ko dolaze „osloboditelji“ i gone sve, apsolutno sve, ne samo iz kuće, nego sve živo i iz štale, te se obećaše vratiti isti dan i kuću zapaliti. Sjećam se, kad bi se kasnijih godina o tome uz ognjište ili kod listanja duhana pričalo, onda su stariji znali Vlatka malo i zadirkivati kako je plakao za jednom crnom ovicom, „galom“, kad su je s ostatim ovčama „osloboditelji“ potjerali ispred kuće za „narodnu vojsku“. On je molio da mu barem njegovu „galu“ ostave!

Vlatko Čuvalo u mlađim danima

Vlatko je kao devetogodišnji dječak morao svjedočiti kako su ga drugovi „oslobodili“ oca, koji je poslije Križnog puta „nestao“ negdje u Mostaru, nadomak svoje kuće i obitelji, samo zato što je bio Hrvat. On i druga djeca morali su s odraslima doći na stratište i s jezom gledati strijeljanje nekoliko mlađih ljudi, samo da bi im se «utjerao strah u kosti», čak i djeci. Vlatko je također sa strahom morao svjedočiti ka-

Kao najstarije od petero djece u obitelji, Vlatko je morao „sazoriti“ puno prije vremena; morao je preuzeti odgovornosti koje su bile za odrasle ljude. Ali i njegovo brzo sazrijevanje bilo je u okolnostima koje je teško danas mlađima i zamisliti. Bila su to poslijeratna olovna vremena; doba straha, progona i psihološkog zastrašivanja svih, starijih i mlađih. Ali on je zrio i sazrio ne u strahu od režima, od onih koji su bili

zajašili na grbaču naroda i mislili da njihovoj sili ne će biti kraja. Vlatko i svi oni koji su se trebali plašiti, živjeli su od ponosa da su ostali vjerni sami sebi, svojim uvjerenjima, svom poštenu životu i hrvatskoj baščini. Taj njihov ponos i prkos izazivao je žučnu reakciju kod progonitelja, tako da su oni, moćnici, koji su „svišali i obišali“, živjeli u strahu. Bila su to vremena progona i neizvjesnosti, ali Vlatko i mi mlađi uz njega rasli smo u slobodi i ljubavi Božjoj i obiteljskoj, što nitko ne može oduzeti!

Kao najstarijem sinu, Vlatku je jednostavno bilo „suđeno“ ostati i čuvati djedovsko ognjište. Dok smo mi mlađi imali izbor i rasuli se po svijetu, on je ostao, čuvao i očuvao stari panj, koji tamo već stoljećima živi i, hvala Bogu, iz njega danas nove mladice rastu. Premda je to Vlatku bio samo normalan svakodnevni život, to su trajne vrijednosti, to su znamenita djela, to su živi spomenici, to je život i budućnost ne samo jedne obitelji, nego i hrvatskog naroda i Crkve.

Svi koji su Vlatka poznavali dobro znaju da je bio čovjek šale, ukusne šale, dobre naravi, društven i vjeran u svemu. Mlađima možda nije poznato, ali on je imao i glazbenog dara. U mlađim danima je „po sluhu“ svirao, što bi se reklo, svega pomalo: diple, sviralu, gusle, a najviše usnu harmoniku. Harmonika se uvijek našla u džepu kad je poslijе mise i na „derneku“ trebalo povesti kolo. Znao je ponekad zamjeriti mlađim generacijama da su društveno šepavci, da se ne znaju veseliti, zapjevati i šaliti. Život im se sveo na kafiće, brze automobile, drogu; zaziru od obiteljske odgovornosti, zaljubljeni su u same sebe, ne žele dijeliti život s drugima, ne žele se „mučiti“ s vlastitom djecom. Traže veselje u nečemu i negdje izvan sebe, a ne u sebi, u zdravu društvu i u toplini svoje obitelji. Bio je i to jedan od razloga kad su on i jedan broj sus-

jeda u zrelijim godinama organizirali folklornu skupinu u Proboju i jednog Božića iznenadili i obradovali cijelu župu.

Vlatku je šala bila uvijek „pri ruci“, pa čak i naši ozbiljni razgovori znali su se odvijati onako u „šegi.“ Možda je vrijedno i zanimljivo reći i to, danas kad bacim pogled unazad u život s Vlatkom, onaj blizu i ovaj daleko, vidim da se nas četiri brata i sestra nismo nikad jedno na drugo ni ozbiljno naljutili, a kamo li se posvadili, što i nije svakodnevna pojava u našim vremenima.

Vlatko je bio najstariji, a ja najmlađi. Znao sam ga ponekad, u šali, možda čak od milja, nazvati „stari“. On je dosada mlađ postao i glava kuće, ali nije volio zapovijedati i drugima govoriti što trabači činiti. Po njemu, svakome normalnu je jasno što treba raditi i kako živjeti, samo treba to provesti u djelu. On je iskonske ljudske i kršćanske vrijednote živio i očekivao je da tako žive i njegova djeca, ljudi oko njega, ljudi u politici, u Crkvi, svatko. Pošteno živjeti i raditi je za njega jednostavno bilo normalno.

Vlatko nije bio apolitičan, ali nije ni puno pričao o politici. Moglo bi se reći da se politika bavila njime, a ne on politikom. Režim ga nije pustio na miru, ne samo radi njega i njegova ugleda kojeg je uživao, nego i radi obiteljske tradicije. Trebalo je lomiti njega, da bi se ušutkivalo one koji nisu bili na dohvatu. Našli su razlog i zatvorili su ga 25. siječnja 1980. i po žurnom postupku osudili. Naravno, premetačina kuće i sve ostalo je slijedilo, a on je proveo 60 noći u zatvoru, od toga 45 dana u samici. Našli su se svjedoci, stari poznanici, a «isljednici» su bili već dobro poznata imena u Hercegovini. Jedan od njih se posebno isticao maltretiranjem i prijetnjama, te porukama braći mu u svijetu. Po starom običaju, na koncu se nuditi suradnja, a oni će se pobrinuti za njega i njegovu djecu. Ti čuvari „teko-

vina socijalističke revolucije“ danas „čuvaju“ demokraciju!

Koliko znam, jedna „sitnica“ iz udabaške prošlosti kod nas nije poznata, a tiče se i Vlatka. Naime, osoba koja je radila u kemiskoj čistionici slučajno je naletjela na papir u podstavi kaputa jednoga ljubuškog udabaša koji je donio odijelo na čišćenje, a na tom papiru se nalazio popis osoba koje su bile određene za hitnu likvidaciju u slučaju „kontrarevolucije“. Na tom popisu se nalazilo i Vlatkovo ime. Oni su bili spremni obezglaviti narod, „neprijatelja“! Opet u veljači 1986. došla je hajka, premetačina, ispitivanja i maltretiranja. Danas to zvuči kao priča iz davnina, ali nije to bilo tako davno, niti je to samo priča. To je bio tok rijeke života, Vlatkova i našeg života, kojeg su mutile i zagađivale sićušne sluge terorističkog režima i terorističke države.

Za Vlatka bi se s pravom moglo reći da je bio „sol zemlje“ u kršćanskem, hrvatskom i općeljudskom smislu. On pripada onoj generaciji hercegovačkih Hrvata „starog kova“, koji su bili tvrdi i postojani u svojim uvjerenjima, u poštenu i ljudskosti kao i kamen na kojem su se rodili i živjeli. Živjelo se od teška rada, poštena života i vjere u Boga. Bio je kao svjeća koja je svijetlila i razbijala tminu koju su nametnula vremena u kojima je živio. Gorio je i dogorio. Ali njegovo svjetlo se nije ugasilo, nego se vratilo vječnom Svjetlu iz kojeg je i poteklo. Svjetlu koje ne može nikakva ovozemaljska sila zasjeniti ili ugasiti. Premda je svjetlo Vlatkova života pošlo svom izvoru, toplina njegove ljubavi i čovječnosti koja je iz njega žarila ostaje s nama, njegovom obitelji, rodbinom i svima koje je njegov život dotaknuo i obogatio.

Neka bude Bogu hvala za dar Vlatkova života, a Vlatku hvala na njegovoj ljubavi koju je s nama nesebično dijelio. Bog mu dao vječni pokoj!•

U SPOMEN

FRANO BENČIĆ

28.11.1921. - 25.04.2007.

Neka mu je laka hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Rijeka

U SPOMEN

ANTE BOROJEVIĆ

1923. - 2007.

Osuđen presudom Okružnog suda u Sarajevu
br. 465/46 na 20 godina zatvora.

Odlukom SIV-a SNRJ kazna snižena na
18 godina, što je izdržao u KPD Zenica.

Neka mu je laka hrvatska zemlja!

HDPZ - Sarajevo

U SPOMEN

KATARINA MARJANOVIC

1923. - 2007.

Osuđena presudom Vojnog suda Komande
grada Zagreba br. 1255/45 na 11 godina zatvora.

Odlukom Prezidija FNRJ kazna snižena na
8 godina, što je izdržala u Staroj Gradiški.

Neka joj je laka hrvatska zemlja!

HDPZ - Sarajevo

U SPOMEN

KRUNOSLAV PENKALA

1914. - 2007.

Neka mu je laka hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Rijeka

U SPOMEN

MIRA PEZELJ

1922.-2007.

Neka joj je laka hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Rijeka

U SPOMEN

VLATKO ČUVALO

1935.-2007.

Neka mu je laka hrvatska zemlja!

IN THIS ISSUE

May is a month in which Croats traditionally mark the most tragic events in their history. In May 1945, after the fall of the then Croatian state, the Yugoslav communist partisans killed a great number of Croats, who had been extradited to them by the British forces in southern Austria. The British knew that the Yugoslav forces would kill the prisoners of war and civilians, but for political reasons, they wanted to please Tito and Stalin. Their crime was followed by a terrifying Yugoslav crime.

* * *

In this issue **Alfred Obranić**, President of the Croatian Association of Political Prisoners, writes about the commemoration near Kiseljak (close to Sarajevo, BiH), where the Yugoslav communists killed more than 500 innocent Croats in summer 1945. Those people had been labelled as "enemies of the people", and without establishing guilt and proper trial, they were simply killed. In that way also, the new authorities intended to show that they would not tolerate opposition or any efforts to achieve Croatia's independence and democracy.

* * *

We are also presenting the integral speech given by the Archbishop of Zagreb, Cardinal **Josip Bozanić**, in the Austrian town of Bleiburg on 13 May

2007. That was the first time a president of the Croatian Bishops' Conference visited a place where the exodus of Croats surrendered to the British to be afterwards extradited to Yugoslavia. Cardinal Bozanić was leading a service on the occasion of consecration of a new altar and uncovering of a monument at the site of the sufferings.

In his sermon, he recalled the suffering of hundreds of thousands of people, whose only fault was that they did not want Yugoslavia and communism. Most of them were Catholics, but many of them were Croats of Muslim denomination. The crime committed against them was a forbidden subject matter until the fall of communism. However, today's view of that tragedy is more than problematic. Cardinal Bozanić has pointed to the fact that not even democratic governments were brave enough to accuse and bring the criminals before trial, although their names are well-known and their crimes have been established. Although communists killed more than a hundred thousand people, in none of those cases the culprits were brought before trial!

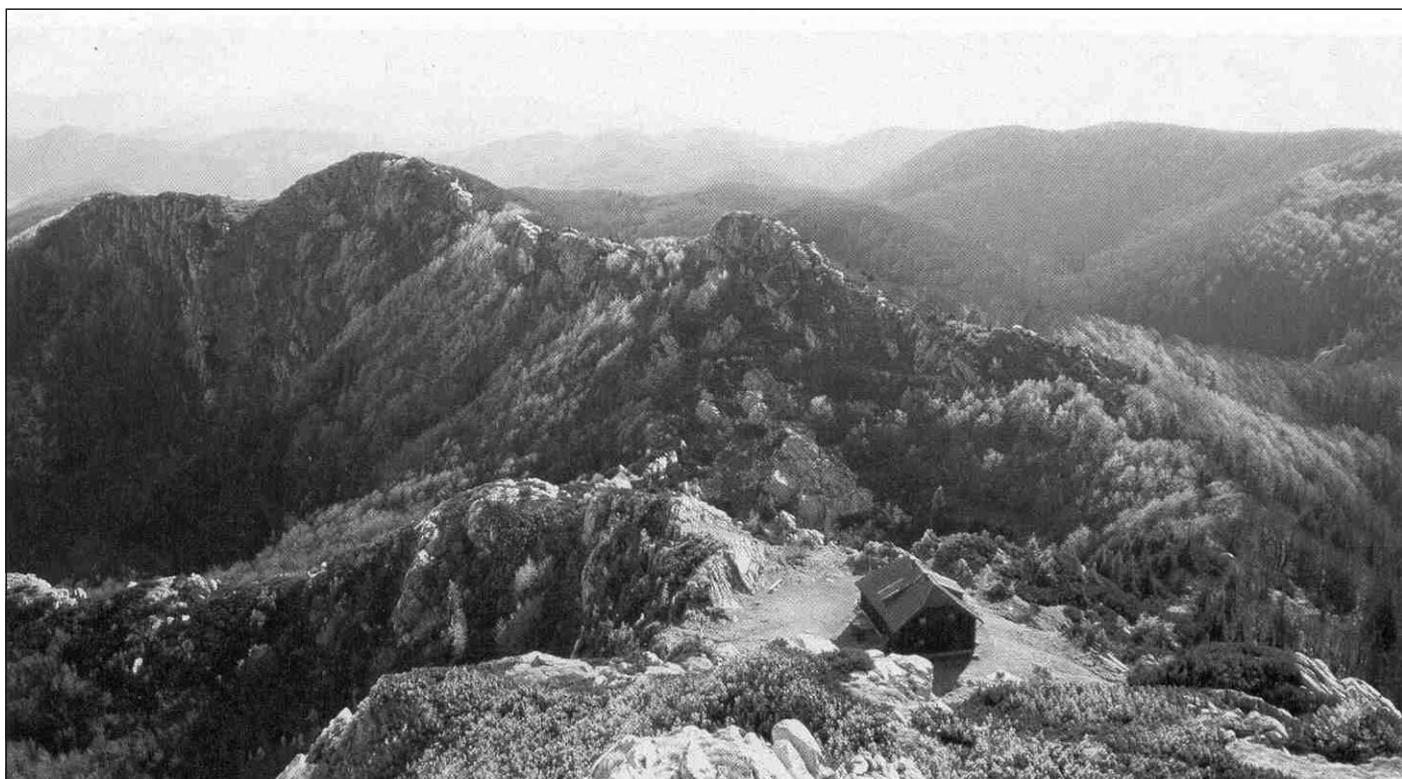
Moreover, the Croatian public, and especially the media, still ignore the victims and the protection of criminals. The Croatian media are still run by biological or spiritual offspring of those perpetrators,

and it is questionable whether we can speak about real democratisation. Still, it is quite obvious that Croatia lacks political will to act in accordance with the resolutions of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, which invited all states to condemn the criminal communist ideology and the regimes that used to implement it.

Cardinal Bozanić has invited the authorities to stop with such practice and said that the Catholic Church does not want to ignore or belittle the crimes committed during the Second World War in the name of the Croatian state and even in the name of the Church. The Church has never justified crime, but has rather been pointing that future cannot be built on it.

* * *

We are publishing also a text about the Day of Croatian Political Prisoners, which was marked this year in the Hungarian town of Szigetvar, where in 1566 a crew led by the former Croatian Vice-Roy Nikola Šubić had died heroically in the defence against Ottoman attack. That battle and the courage of the defenders left deep marks in the Croatian, Hungarian, Turkish and all-European military and political history. •

Gorski kotar

IN DIESEM HEFT

Der Mai ist Monat in dem sich die Kroaten traditionell an die tragischste Seiten ihrer Geschichte erinnern. Im Mai 1945, nach dem Zusammenbruch des damaligen kroatischen Staates, brachten jugoslawische kommunistische Partisanen eine Unzahl der Kroaten, die britische Streitkräfte in Südtirol an sie ausgelieferten, um. Die Briten wussten, dass die jugoslawischen Kräfte die Kriegsgefangene und Zivilisten umbringen werden, aber sie wollten aus politischen Gründen den Gefallenen dem Tito u Stalin tun. Nach dem britischen folgte das schreckliche jugoslawische Verbrechen.

* * *

Der Präsident des Kroatischen Verein ehemaliger politischer Häftlinge **Alfred Obranić**, schreibt in diesem Heft über das Gedenkfeier bei Kiseljak (unweit von Sarajewo, BH), wo im Sommer 1945 die jugoslawischen Kommunisten etwa 500 unschuldige Kroaten töteten. Sie wurden zu „Volksfeinden“ erklärt und ohne Feststellung der Schuld und ohne Gericht im einfachsten Sinne des Wortes, einfach niedergemetzelt. Auch auf diese weise zeigten die neuen Herren, dass sie irgendwelche Opposition, aber ebenso irgendwelchen Einsatz für die kroatische Unabhängigkeit und Demokratie zu dulden nicht willig sind.

* * *

Wir veröffentlichen auch die Rede des Zagreber Erzbischofs, Kardinal **Josip Bozanić**, die er am 13. Mai 2007 in österreich-

ischen Städten Bleiburg gehalten hat. Es ist die Rede vom ersten Besuch des Präsidenten der Kroatischen Bischofskonferenz dem Orte an dem sich der Strom der kroatischen Flüchtlinge den Briten übergab und danach an Jugoslawien ausgeliefert wurde. Der Kardinal Bozanić führte die hl. Messe bei der Einweihung des neuen Altars und Enthüllung des Denkmals am Ort des Leidens.

In seiner Predigt erinnerte er an Hunderttausende Menschen die schuldig waren nur deswegen weil sie weder Jugoslawien noch Kommunismus wollten. In der Überzahl waren sie Katholiken, aber unter ihnen war auch eine Großzahl Kroaten islamischen Glaubens. Sprechen über das Verbrechen, das an ihnen geschah, war bis zum Zusammenbruch des Kommunismus strengstens verboten. Aber auch heutige Stellung zu dieser Tragödie ist mehr als problematisch. Kardinal Bozanić hinweist darauf, dass auch die demokratische Macht keinen Mut zur Erhebung der Anklage und vor Gerichtstellung der Verbrecher, obwohl sind ihre Namen bekannt und ihre Verbrechen bewiesen, hat. Obwohl die Kommunisten mehr als Hunderttausend Menschen umgebracht haben, es wurde niemand von denen und in keinem Falle vor Gericht gestellt!

Vielmehr, auch in der kroatischen Öffentlichkeit, besonders in den Medien, ist eine Ignorierung der Opfer und Beschützung der Täter zu bemerken. Die kroatischen Medien lenken auch heute biologische oder ideologische Nachkömmlinge

der Täter, so dass es fraglich ist ob man von einer echten Demokratisierung sprechen kann. Nun, ganz offensichtlich ist, dass in Kroatien keine politische Wille besteht, dass man im Sinne der Resolutionen des Europaparlaments, in denen sind alle Staaten aufgefordert die verbrecherische kommunistische Ideologie und die Regimes die diese durchführten zu verurteilen, verfahren.

Auffordernd die Regierenden mit diese Praxis aufzuhören, betonte Kardinal Bozanić, dass Katholische Kirche über die Verbrechen die während des Zweiten Weltkrieges im Namen des kroatischen Staates oder sogar im Namen der Kirche geschehen sind, zu schweigen oder sie zu minimalisieren nicht willig ist. Die Kirche hat nie das Verbrechen gebilligt, sondern immer gemahnt, dass man die Zukunft auf dem Verbrechen nicht bauen kann.

* * *

Wir veröffentlichen auch einen Bericht über das Feier des Tages der kroatischen politischen Häftlinge, das dieses Jahres im ungarischen Stadt Szigetvár, wo 1566 die Besatzung, angeführt von ehemaligen kroatischen Banus Nikola Šubić Zrinski, in der Verteidigung gegen Osmanischen Angreifer, heldenhaft fiel. Diese Schlacht und Heldentat der Verteidiger lies tiefe Spuren in der kroatischen, ungarischen, aber auch in europäischer militär- und politischen Geschichte. •

Schloss Tikveš

VIESTNIK

HRVATSKOG DRŽAVNOG ARHIVA U ZAGREBU

PRIJE

VJESNIK KR. HRVATSKO-SLAVONSKO-
DALMATINSKOG ZEMALJSKOG ARHIVA

UREDIO

Dr. JOSIP NAGY

KNJIGA IX./X.

CIENA KUNA 100—

ZAGREB 1941.
HRVATSKA DRŽAVNA TISKARA U ZAGREBU

Socijalistička Republika Hrvatska
KAZNENO POPRAVNI DOM
STARA GRADIŠKA

KLASA: 730-09/90-01/187
UR. BROJ: 2150-571-04-90-1
Stara Gradiška, 21.6.1990.g. 1990 godine

SEKRETARIJAT UNUTRAŠNJIH POSLOVA - OPĆINE

Osuđeni ovog doma TUBANOVIC IVO
sin Jure i majke Kate rodene Takalić
rođen 1.12.1949. godine u Vukovići, Skender Vakuf
po zanimanju KV tesar i PROFESIONALNI VOZAČ, sa prebivalištem
u Djakovački Selci, Radićeva Djakovo
boraviti će u Djakovački Selci, Radićeva bb
općina Djakovo osuđen po Okružnom sudu
u Osijeku broj K 18/85 od 5.4.1985.
godine, zbog krivičnog djela iz člana 125, 131 133 st.2 KZJ
na kaznu zatvora od 14 godina

Pušten je današnjim danom na 19.6.1990. uvjetni otpustao čl.183. i 186. ZIKIPS-a, a na
osnovu rješenja RSPU SRH broj 730-07/90-01/796 i ur.broj: 514-03-02/8
-90-02 od 19.6.1990.god.

Molimo da imenovanog evidentirate u svojoj evidenciji i da mu ukoliko ne posjeduje osobnu kartu istu izdate.
Imenovani je dužan, da se prijavi tom organu u roku od 4 dana, najduže do 25.6.1990. godine.
Do naprijed označenog datuma, ova otpusnica služi u svrhu ličnog iskazivanja.
Imenovani je podmiren sa novcem za prevoz u iznosu od 27,10 dinara i sa sobom
nosi uštede 300,70 dinara. odijelo vlasito.-

O tome obavijest:

1. Tubanović Ivo,
2. OSUP Djakovo,
3. SNO SO Djakovo,
4. Okr.sud Osijek K-18/85,
5. Opć.sud Osijek II-SU-104/85,
6. U dosije osudjenog.-

Zar
Vorkapić

[Handwritten signature]